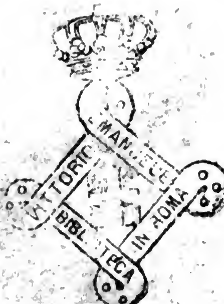
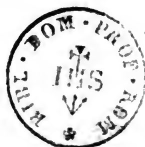

BIBLIOTECA NAZIONALE
8
10 H A
16
VITTORIO EMANUELE

Memorare novissima tua.
Homo novus
Homo vetus
ÆTERNITAS.
Quatuor hominis novissima
Mirabilium Mirabilissima.
Antuerpiæ, Apud CORNELIVM WOONS. Anno 1661
Cum Gratia et Privilegio.

VITTORIO
IN ROMA

Assistentiæ Germaniæ Soc: IESV

VETERIS HOMINIS PER EXPENSA QVATVOR NOVISSIMA METAMORPHOSIS, ET NOVI GENESIS.

AVCTORE
R. P. GUILIELMO STANIHURSTO
Societatis IESV.

ex Dono Auctoris

ANTVERPIÆ,
Typis CORNELII WOONS ſub ſigno
Stellæ aureæ. 1661.
Cum Gratia & Privilegio.

PERILLUSTRI,
AC
GENEROSO
DOMINO

D. IACOBO VAN BAERLANT,

TOPARCHÆ IN BAERLANT DIERIXLANT, VBEMELINGE, BOVCHAVT, &c.

Xpoſiturus conciſâ brevitate, Mirabilium omnium mirabiliſſima, ſive quatuor hominis noviſſima, ne, qui ea complectitur liber à me elucubratus, ſine tutelâ vagaretur, Tibi placuit, quô plus placeret, Tuoque conſecrare nomini; propterea, quod id Tibi multis deberi nominibus videatur. Quapropter illud, quod præſto, non tam eſt officij, quàm

debiti. Ad hoc enim opus, quod nunc publici facio juris; multum Te habere juris, multa non modò oſtendunt, ſed convincunt. Imprimis, tanta illa mihi olim cum filio tuo Lovanij, & nunc Tecum Antverpiæ conjunctio, & neceſſitudo; quid aliud eſt, quàm Tibi, ut par eſt, gratificandi quædam quaſi neceſſitas? Huic accedit ætas; quæ cùm ad ſenium non modò eſt declivis, ſed præceps; vitæ tuæ pars eſt noviſſima, atque adeò, hiſce quæ hîc propono, Noviſſimis finitima. Agis porrò in hâc Tuâ extremâ ætate, quod omnes agere decet, & quod egiſſe ſe ſcribit, Varro; vir planè omnibus ijs artibus, quæ libero homine dignæ ſunt, mirificè perpolitus.

1.Ruſt.1. *Annus*, inquit, *Octuageſimus admonet*

me,

me, ut sarcinas colligam, antequam proficiscar è vitâ. Gravior Tua, quàm Varronis est ætas; utpotè, qui annos supra Octoginta, binos recenses: sed hæc ætas inclinata non Te, ut sarcinas jam primum colligas, admonet, et jam prætextata jam pridem admonuit. Quid enim aliud fuit omnis Tua vita, quàm continua quædam vel præparatio ad finem vitæ, vel præmeditatio eorum, quæ à fine vitæ consequuntur? Quam ob rem mortem venturam, non ut multi, solicitus formidas; sed ut citò veniat, securus invitas. Undè erit illa Tibi expectatissima, quia nunquam non à Te expectata. Hinc non est quod metuas novissima hominis, horâ novissimâ qui, totos dies in illorum meditationem Te totum ingurgitas.

Nec ullus Tibi vel jucundior eſt auditu, vel acceptior relatu, ſermo, quàm frequens de illis ſermocinatio. Tunc enim verò totus lætitijs incedis; non neſcius Te, vergentem in vitæ occaſum ætate, auſpicatiſſimæ æternitati non modò propinquum, ſed proximum: ad illam, exquiſitis virtutibus, tanquàm gradibus aſcendere ſtudioſiſſimè contendis. Hujus rei teſtatiſſimum ſubminiſtras argumentum; dum, quot diebus, cùm nequeas pedibus, nixus aliorum manibus, ut rei Divinæ interſis, per Templum non tam incedis, quàm adrepis. *Vt* (quid ni hîc utar verbis Offic. 16. Tullij?) *quotieſcunque gradum facias, toties Tibi tuarum virtutum veniat in mentem*; ſed licet, ſuo Te deſtituant officio pedes, non tamen

men per Virtutis ſtadium proce-dis pededentim,& ſenſim,ſed curſim. Quo prodis ætatem Tibi magis laſſam, quàm fractam. Hanc tàm ſingularem in Deum pietatem, Majores tui, quaſi hæreditarium patrimonium Tibi reliquerunt. Hæc enim Tuæ familiæ eſt,ſi non ſola, certè prima laus, in medio nationis pravæ, nunquam fuiſſe pravam, nec Hæreſis contagione depravatam, ſed ab omni ejus labe ſemper fuiſſe illibatam. Inter heterodoxos ſemper fuiſſe Orthodoxum; nunquid eſt quaſi paradoxum? Fuerunt igitur in Zelandiâ tui, quotquot recenſes, Majores, quaſi totidem orbæ Religionis relicti tutores. Tu eam laudis viam rectiſſimam eſſe, ducens, quam Majores tui, heroicis ſuis ve-

eſt prudentia, non alio fine accumulare opes, quàm ut Chriſti causâ, egentibus conferas opem: ſic expendere tuas fortunas, ut earum beneficio evades perenniter fortunatus; ſic poſſidere tua omnia, ut ſint omnium: tuum denique facultatibus, locupletare ærarium, ut ſit Chriſti gazophilacium. Sed, ne quid Tibi deeſſet ad cumulum gloriæ, Doctrinam, Virtuti, tanquam ancillulam, pediſſequamque aujunxiſti: ita ut ſtirpe, & nobilitate ſis inter Patriæ tuæ primos, eruditione, & humanitate ſupra primos: atque adeò omnibus ſis & Naturæ, & Gratiæ, Doctrinæ, & Virtutis dotibus cumulatiſſimè inſtructus. Sed, ne veſtræ modeſtiæ ruborem incutiam, reliqua digniſſima præconio, venerabor ſilentio:

tio; ſcio enim, malle te facere laudabilia, quàm à Te facta laudari. Quamobrem ad libri, quem Tibi conſecro, argumentum, ſtylum convertam; & quos, quamque uberes ex eo fructus, legendo, liceat referre, quàm potero ſuccinctiſſimâ brevitate perſtringam. Quanti ſit facienda Philoſophia, quæ non voluntatem ad virtutes inflammat, ſed intellectum duntaxat variarum rerum, quæ ad ſalutem ad modum nihil conducunt, cognitione illuſtrat, liquet ex verbis Syneſij Antiſtitis: *Quod ſi hominem nactus fueris. inquit, qui ſtrenuè, ac viriliter philoſophetur, ad eum inveſtigandum, & Græciam, & Barbarorum oras peragrare, minimè reprehendendum fuerit.* Si tantum proſcientiâ, quę inflat; quid non proſcientiâ, quæ ædificat? Si lubeat Epiſt. 100.

(ut

(& cui non lubeat, cum nulli non liceat?) non argute in porticu Chrysippi, nec solerter in Academiâ Platonis, nec subtiliter in Liceo Aristotelis; sed Christianè in Academia Christi, Philosophari: sit Tibi, quod frequentes gymnasium, cæmiterium, cui insideas scamnum, sepulchrum, quem inspicias, liber, cranium. Hocce in loco, ubi oculis undique obijcientur loculi, & quæ illis clauduntur mortuales umbrę, docebunt *Te*, omnia transire instar umbræ: hisce spernere, præter Animum, in *Te* omnia tua; & doceberis, ut sis tuus: *Memorare nivissima tua*. Quæ comparari potest scientia, cum novissimorum memoriâ? Quid cohortari ad Virtutem ardentius? quid à vitijs acrius revocare? quid vituperare im-

inprobos aſperius? quid animare bonos impenſius? quid cupiditatem vehementius frangere poteſt? Nihil excogitari poteſt opportunius, quod hominem officij, in quocunque ſtatu fuerit, admoneat, ſive ut doceat, ſive ut terreat, ſive ut concitet, ſive ut reflectat, ſive ut incendat, ſive ut leniat, quàm noviſſimorum recordatio. Illius eſt tractare animos, ejus omni modo permovere. Hæc modò perfringit, modò irrepit in ſenſus, inſerit de mundo, & ijs, quæ ſunt mundi, novas opiniones, & evellit inſitas. Hæc efficit, ut homo, ſit, licet inſignitè improbus, iraſcatur, mitigetur, invideat, faveat, contemnat, admiretur, oderit, diligat, cupiat, ſperet, gaudeat, doleat: denique, ut omnibus, veluti in patenti

Oceano,

Oceano, affectibus velificetur. Ita ut cenſendus ſit perveniſſe ad ultimam improbitatis lineam, quiſquis altâ oblivione ſepeliverit, noviſſimorum Memoriam. Sed in ipſo hujus argumenti curriculo, plura occurrent, quæ horum memoriam inculcent; & qui indè pro ſalute, referri poſſit quæſtus, commendent. Currentem incitarem, ſi, ut noviſſimorum recorderis, operosè Te commonerem. Illorum enim memoria, eſt jugis occupatio tuæ memoriæ. Convenit igitur cum tuo perenni, cui incumbis ſtudio, & cui intendis negotio, hæc niviſſimorum recordatio: adeóque ſpero in hâc tuâ ætate, licet ingraveſcente, non fore grave, hoc quod Tibi conſigno opus, ſubinde oculis luſtrare, & quæ Tibi con-

conducent libare, ut ſic plenus ſicut dierum; ſic, & meritorum, animum illibatum, Deo, à quo accepiſti, reddas. Quod, ut fiat, patere hoc animi benevolentis, honorantiſque teſtimonium, à me deferri, & hunc librum ſtylo quidem impolitum, & abjectum; ſed argumenti utilitate, & nobilitate illuſtrem, humanitate, quâ ſoles excipe, tolle, lege, & vale.

Perilluſtris Dominationis veſtræ
Officcioſiſſimus Cliens:

P. GUILIELMUS STANIHURSTUS
Societatis IESV.

DUos, in uno homine, esse homines, est testatissimum Spiritus Sancti effatum, magno maximi Apostoli calamo exaratum. Sic enim ipse ex Saulo olim, jam Paulus; hoc est, ex homine veteri, jam novus: *Deponere, secundum pristinam conversationem,* VETEREM *hominem; qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestræ; & induite* NOVUM *hominem, qui secundùm Deum creatus est.* Homo VETUS est Adami: NOVUS est Christi. Ille de deorsum: hic de sursum: ille de terrâ, hic de cælo: ille à Naturâ: hic à Gratiâ: ille est inferior: hic superior: ille est homo animalis: hic spiritualis: ille est in domo Adami, Cain: hic Abel: ille est in familia Isaaci, Esau: hic Iacob: ille est ex Agar, *filius ancillæ*: hic ex Sarâ, *filius liberæ.* Denique homo VETUS, est *de terrâ terrenus*: Homo NOVUS, *de cælo cælestis.* Quantum ergò est intervallum inter terram, & cælum; tantùm est & discrimen inter hominem Veterem, & Novum. Nonnè igitur, si homo Vetus, fiat Novus, talis erit illa Metamorpho-

Ephes. 4.22.

Gal. 4.3.

1. Corin. 15.47.

phosis, qualis nec unquam commentus est Ovidius in suis Metamorphoseos libris? Quid est Metamorphosis, nisi formæ Mutatio, Transmutatio, Transformatio, Conversio? An non esset magna rerum conversio, atque adeò stupenda Metamorphosis, si lolium fieret lilium, zizanium triticum, palea frumentum, hædus agnus? qui erat *vas in contumeliam*, fieret *vas in honorem*: *si Æthiops mutaret pellem, & pardus varietates suas?* Major, adeoque & mirabilior fit rerum transmutatio; dum homo Vetus, fit Novus. Inaudita fuit transformatio, dum lapides à Deucalione, & uxore trans tergum jactati, conversi sunt in homines: sed quod in Ovidio est fabula; modò in Ecclesiâ, est historia. Etiam lapides vertuntur in homines. Audi Oraculum Ioannis Baptistæ: *Potens est Deus de lapidibus istis facere filios Abrahæ.* Audi & Dei promissum: *Auferam cor lapideum de carne vestrâ; & dabo vobis cor carneum.* Sed obstupescendas illas in hominibus, quas Spiritus Sanctus, beneficio Gratiæ operatur Metamorphoses; accipe à Sanctis Patribus;

Rom. 9.22. *Ierem.* 13.23. *Mat.* 3.9. *Ezech.* 36 62.

Chrysostomus sic loquitur : *Invenit* (scilicet Spiritus Sanctus) *Publicanum, & fecit Euangelistam: iuvenit persecutorem, & Apostolum reddidit: invenit latronem, & in paradisum induxit : invenit meretricem, & Virginibus coæquavit: fugavit malitiam, & induxit benignitatem: exterminavit servitutem, & induxit libertatem.* Nos miramur in Ovidio Actæonem mutatum in cervum; Danaides, in vespertiliones; Atlantem, Mauritaniæ Regem, in montem. Hæc, & majora ab Ovidio ficta, sæpius à Spiritu Sancto sunt facta. Convincit id lacteus Orator Lactantius: *Da mihi virum, qui sit iracundus, maledicus, effrænatus; paucissimis Dei verbis, tàm placidum, quàm ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem: jam eum tibi liberalem dabo, & pecuniam suam, plenis manibus largientem: da timidum doloris, ac mortis; jam cruces, & ignes, & periculum omne contemnet: da libidinosum, adulterum, ganeonem; iam sobrium, castum, continentem videbis: da crudelem, & sanguinis appetentem; iam in veram clementiam furor ille mutabitur, &c. Tanta Divinæ Sapientiæ vis est, ut in hominis*

Ex varijs in Mat. locis. Hom. 21.

L. Instit. c. 25.

minis pectus infusa, matrem delictorum, stultitiam, uno semel impetu expellat. Non igitur, immerito libro meo præfixi hunc titulum: *Veteris hominis Metamorphosis.* Et cum fieri non possit; ut Vetus homo moriatur, quin Novus nascatur: addidi illud, & *Novi Genesis*, id est Nativitas. Sed quo pacto fiet, hæc Veteris hominis Metamorphosis, & Novi Genesis? sine longâ temporis morâ, citissimè; sine ullâ corporis molestiâ, facillimè; sine ullo tædio, aut fastidio, jucundissimè. Sic enim idem Lactantius: *Gratis ista fiunt, facilè, citò; modò pateant aures, & pectus sapientiam sitiat, &c. Quis hæc Philosophorum aut unquam præstitit; aut præstare, si velit, potest? Qui cum ætates suas in studio Philosophiæ conterant; neque alium quenquam, neque seipsos (si natura paululum obstitit) possunt facere meliores. Itaque sapientia eorum ut plurimum efficiat, vitia non excindit, sed abscondit. Pauca verò Dei præcepta, totum hominem immutant; & exposito Vetere, Novum reddunt, ut non cognoscas eundem esse.* Pondera illa verba: *Pauca præ-* Supra.

cepta totum hominem immutant. Plus
dico; inter pauca, sufficit unum præ-
ceptum, ut homo Vetus mutetur
in Novum, videlicet illud Sapien-
Eccles. tis: *Memorare novissima tua, & in æter-*
7.40. *num non peccabis.* Si memineris no-
vissimorum; qui fueras virtute no-
vissimus, fies primus: si recorderis
Apoc. novissimorum; diliges eum, *qui est*
1.17. *primus & novissimus*; eris & securus
1.Ioan. *in novissimâ horâ*: imò per expensa
2.18. novissima, fies *in Christo nova crea-*
2.Corin. *tura*; id est, è Veteri homine, fies
5.17. Novus. Meditatio mortis, erit tibi in-
novatio vitæ. Si tibi proponas sæpè
extremum Iudicium: illicò, qui tibi
psal.9. erat quasi ignotus; *à te cognoscetur Do-*
17. *minus, iudicia faciens.* Si descendas vi-
vus ad Infernum cogitatione tuâ: non
Iob 21. amplius duces *in bonis dies tuos*, ne *in*
13. *puncto ad inferna descendas.* Si mente sæ-
pius ascendas ad cælos: *conversatio* tua
Philip. erit *in cælis.* Atque ita de terreno, fies
3.20. cælestis; hoc est de Veteri, homo No-
vus. Ut talis evadas; hæc pauca, quæ
de novissimis scripsi, evoluas: & ei, qui
scripsit, fave, & vale.

PRO

AD LECTOREM.

PRO HOMINE VETERI, CONSILIUM, PRO NOVO MONITUM.

Omnes morimur, Ecclesi. 26.

V*T ardore novo fias ex veteri, Homo Novus, sint tibi alte animo infixa, gemina Ecclesiastici verba:* Omnes morimur; *quid dici posset ad brevitatem succinctius? quid ad veritatem nervosius?* Omnes morimur. *Est oraculum, non è tripode effusum, sed è cælo prolatum: non depromptum è Sybillæ folijs, sed excerptum è Spiritus Sancti paginis:* Omnes morimur. *Sunt duo verba, sed quorum veritatem confirmant infinita exempla, sexcenta funera, quotidiana experientia, SS. Patrum testimonia, historiarum fides, Oratorum lumina, Parnassi oracula, Philosophorum placita, lex Divina, & humana: denique omnia hoc clamant, inculcant, hortantur:* Omnes morimur. *Si dubitas, reminiscere, ubi sint avi tui? ubi abavi, atavi, proavi, maiores? ad experientiam te revoca, respice cæmiteria, tumulos visita, quotidiana attende fune-*

funera: Omnes morimur: *Qui omnes? viri? Etiam fœminæ; senes? etiam iuvenes; pauperes? etiam divites: Ignobiles? etiam Nobiles; Philosophi? etiam Iurisperiti:* Omnes morimur. *Forsan horres illa tam inauspicata verba. quæ mortem prænuntiant & si, votis tuis Deum obsecundare velle censeres, optares tibi indulgeri illud singulare privilegium, quod olim ab Alexandro Magno, magno ambitu flagitabant Philosophi quidam. Cùm Alexander latè per orbem terrarum arma victricia circumferret, ac remotissimas orbis Regiones non magis suis cursibus peragraret, quàm triumphis, atque victorijs illustraret, audivit propè adesse catos, ac eruditos quosdam Philosophos, quorum verba, tanquàm Apollinis oracula omnes suspiciebant. Hos, ut ex responsis, reconditæ cuiusdam sapientiæ viros esse, experientiâ ipsâ comperisset: Petite, (ait Alexander) à me quodcunque munus & accipietis: cui Philosophi; volumus, à te immortalitatem obtinere. Risit ad hæc verba Alexander, & irrisit Philosophos: sapientes vos, ait, esse censebam; nunc verò iudico vos esse ignorantes: mihi id, quod flagitatis, præstare nequeo; quomodo vobis tribuam? Mortalis ergò (aiunt) es tu? sum.*

Vt

Vt quid ergò tanquam immortalis mundum universum turbas, eiusque dominatum tanto ambitu quæris? Hoc in mente Alexandri infixo aculeo abière Philosophi, ad se rediit Alexander. Hoc si exposcis Privilegium, petis aliquid, quod à nullo potest donari; atque ideò à nullo prudente debet postulari. Nulli enim mortali in vitâ mortali conceditur immortalitas; quia, ut antea dixi: Omnes morimur. *Vndè benè Tertullianus:* Mutuum debitum est inter se nativitati cum mortalitate: forma moriendi, causa nascendi est. *Cui accinit D. Cyprianus:* Nascimur, morimur, ideoque nascimur morituri quia prius morimur nascituri. *Et quid mirum?* Commorandi nobis natura hospitium, non habitandi dedit, *ait Romanæ eloquentiæ non tantùm lumen, sed inexhaustum flumen Tullius. Denique hanc gratiam frustrà ab ullo peti, ex Senecæ verbis intellige:* Nemo tàm imperitus est, ut nesciat sibi quandoque moriendum, tamen cum propè accesserit, tergiversatur, fremit, plorat. Quid fles miser? quid ploras? omnes hâc necessitate ducuntur. Eo, ibis, quo omnia eunt? Ad hanc legem natus es.

l. de carne Chri. c. 6.

serm. 6. in Psal. Qui habitat

Philip. 4

Epist. 67.

Hoc Patri tuo accidit, hoc Matri; hoc omnibus ante te, hoc omnibus post te. Quantus te populus moriturorum sequetur? quantus comitabitur? Fortior opinor esses, si multa millia hominum tibi commorerentur, atqui multa millia hominum, & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam varijs generibus amittunt. Tu autem non putabas te ad id aliquando perventurum, ad quod semper ibas? *Credo te ex his verbis intelligere non posse à mortali, concedi immortalitatem. Fortasse iuvenes prærogativam quam iuvenis quidam à Parente sibi impertiri postulabat, flagitabunt. Rem obiter perstringo. Vir quidam, ut stemmate inclytus, ita & opibus splendidus de Miugorri nomine, filium habebat, quem ad disciplinæ militaris tyrocinium, Marti devotum, armis probè instructum destinavit. Sed alia esse hominum consilia, quàm Dei decreta, eventus docuit Patrem, & eventu didicit Filius. Nam cum Divino magis instinctu, quam fortuito casu filius Claram vallem, D. Bernardi famâ celebrem, pertransiret, illic contemplatus alterius militiæ tyrones, sub Dei*

Vincentius T. 3. spec. Moral. f. 693. l c.

aqui-

aquilis ſtipendia facientes, & prælia Domini prælianles: ac deinde animo ſecum reputans, & qui ſacræ, & qui profanæ militiæ auctorati ſunt, morti eſſe obnoxios; hoc tamen diſcrimine, quod qui Deo militant, eos amplius longè maneret donativum, corona quippè gloriæ immarceſſibili exornari: pertæſus profanæ militiæ, iuſſit mundum res ſuas habere, & ad Chriſti caſtra, ſub eius vexillis meriturus, transfugit, ibique exuens arma iniquitatis, induit ſe armaturam Dei, ut adverſus rectores tenebrarum harum, bonum certamen certaret. Quod ubi parens intellexit, ratus turpiſſimam inuſtam eſſe notam ſuæ familiæ; ob hoc novum genus, quod filius amplexus fuerat, militiæ, inſigniter ſtomachatus, concito gradufertur ad illud, quo ſe filius contulerat clauſtrum; ubi ruptis omnibus iuris humani, ac Divini clauſtris, extremum toti monaſterio minatur excidium, ni confeſtim remittant, quem admiſerant filium, Antiſtes foras egreſſus, his verbis inſolentis hominis furorem inflammatum ſopivit, non extinxit. Filium non gravatè ad parentem rediturum, ſi modò

unam

unam, quæ in Regione eius vigeret, consuetudinem aboleret; sin minus, acquiesceret, & filium votis gaudere sineret. Placuit homini incondito conditio. Exhibetur eius conspectui filius, conditionem exponit: Vna, inquit, mi parens in vestrâ Regione mihi displicet consuetudo, quod illic æquè iuvenes moriantur, ac senes. Hanc rogo, ut abroges; sin minus, illic persistam vivere, ubi mori iuvenis non timeam, senex expetam. His verbis parentem sibi prius succcnsentem accendit, vt militiam, & ipse non quidem desereret, sed mutaret. Enimuerò & ipse eidem, cui filius, voluit adscribi militiæ, vt eadem cum filio donaretur corona Iustitiæ. O gratum Iuueni priuilegium, si possit vita produci vsque ad senium, vsque ad decrepitam ætatem; si posset antiquari hæc iuuentuti nimium quantum ingrata consuetudo, ne hîc morerentur æquè iuuenes, ac senes. Iuuenes mori possunt; senes debent: imò verò Iuuenes non tantùm mori possunt, sed vt plurimum solent. Fortasse non displicebit quibusdam donum, quod quidam referunt largitum fuisse filÿs suis, alterum

Ita Vallensis de regimine vitæ humanæ f. CXX. XII.

illum

illum mundi instaurati parentem Noëmum: Is post prodigiosum illud mundi submersi nau fragium, maximamque eluuionem, cùm filios, filiasque in varias emitteret terrarum Regiones; ne illi cupiditate longius euagante liberè volitarent, sed intra modestiæ gyrum continerentur; munus cuilibet obtulit non quidem vtile censu, sed fertile fructu. Quod illud? singulis distribuit è lipsanis, oßibusque Adami portionem aliquam: Vni dedit Caluariam; alteri manum, isti costam pectoris, alteri coxendicem, vt illorum aspectu; in amplißimo, quem vt hæreditatem adibant terrarum dominatu, mortales se meminissent, & ne nimium se efferrent. Quid si è cæmiterio selecta huiusmodi ossa mortualia tibi in manus offerem? sed apage, inquies: ossa canibus proijciuntur Quidquid ad mortem spectat, viuentibus displicet. Mortis cogitatio percellit mentes, commemoratio offendit aures, contemplatio lædit oculos. Tamen si velim quid impertiri accomodatum tuo statui, ac conditioni, nil Mortis imagine possum offerre opportunius, nec vtilius ad euitandam æternam mortem, ad ob-

Iacobus Edissenus Syrus. Labata. Apparat. T. 1. f. 367.

obtinendam sempiternam vitam. Quia ex illis, de quibus loquitur Ecclesiasticus: Omnes morimur, *tu vnus es, qui morieris; vt mortem non tantùm non metuas, sed expetas; dic cum Paulo, sed & fac, quod Paulus:* Quotidie morior.

1. Corin. 15. 31.

Qui debes in mundo mori semel, mundo morere semper. Quælibet dies vitæ, sit tibi mors alicuius culpæ. Hodie morere tuæ Iracundiæ, cras Luxuriæ, perendie Inuidiæ, post Acediæ, semper alicui vitio. Qui in peccatis natus es totus; vt viuas, morere peccato. Hoc facis, dum illi peccata aperis, qui habet potestatem demittendi peccata. Si ita moreris: mors tibi erit non modò votum, sed summa votorum: mori tibi erit, non solùm nunc, antequam moreris, desiderium: sed tunc, cum morieris, gaudium. Fateor, iam passim viuitur, (vt quidam dextrè obseruauit) pro Honore, Ore, Ære, Re; hoc est, eo referuntur propè omnes cuiuslibet hominis conatus, vt viuat, ditescat, comedat, honoretur. Hoc modo, si viuas modò: finis perituræ vitæ, erit tibi initium sempiternæ mortis. Morere ante

ante mortem, ſed vt Paulus: Quotidie morior, *cur?* pro veſtrâ gloriâ. *Tu quotidie morere; ſi non pro alienâ, certè pro tuâ gloriâ: quæ vna eſt tuæ militiæ corona, tuæ peregrinationis patria.*

Ne mortem paveas, à malo caveas.

PROOEMIUM
DE MORTE.

AVctores non pauci, in paucis fide digni, referunt, Atheniensibus Proceribus tàm delicatas fuisse aures; ut Mortis non dicam commemorationem, sed neque nomen solum possent sustinere. Hinc lex fuit apud illos; quam infringere, capitale erat facinus, ut si necesse esset denuntiare mortem Patris, aut Matris, aut alterius, consanguinitate, necessitudine, vel affinitate coniuncti; illud præstari debebat per aliquem, qui jam ob letale crimen, reus mortis è tribunali fuisset pronuntiatus. Propterea, quod judicarent hominem illum, qui tàm ferale nuntium deferret, ac tàm funestâ commemoratione, eorum aures læderet, indignum esse vitâ, dignissimum morte; atque adeò è numero hominum eijciendum, & è finibus humanæ naturæ exterminandum. Si vos, quicunque hæc legitis, similis cum Atheniensibus indolis esse crederem; haud equidem tantùm mihi præsiderem, ut auderem & oculos vestros tàm horridis funestare spectaculis; & aures tàm tristibus sauciare nuntijs, & animos

tàm inquietis perturbare cogitationibus, & terericulamentis; qualia gigni ſolent, dum de terribilium omnium terribiliſsimo, Morte, inſtituitur ſermocinatio. Sed quia vos, & indole, & naturâ, & genio, certè fide, & Religione ab Athenienſibus diſcrepare non ignorem; ideò vobis omnibus huius argumenti Lectoribus, quin & Parentibus veſtris, conſanguineis, affinibus, ac amicis, liberâ voce, funeſtum, triſte, horrificum, ego ipſe reus mortis, defero mortis nuntium, verbis Paulini Oraculi, Divino inſtinctu fuſi, & à magno Apoſtolo ſcripti,

Heb. 4. 27. *nimirum:* Statutum eſt hominibus ſemel mori. *Morieris tu, quiſquis hæc lectitas, & de morte minimè cogitas? Morieris tu, qui viribus valens, ingenio florens, ſcientâ pollens; pleno gradu in curriculum ævi ingrederis, ſpe lætus, & erectus, qui grandia meditaris, inſolentia moliris, & ambulas in mirabilibus ſuper te. Morieris. Non credis?* Statutum eſt. *Vbi? In magno illo foro, in ſecreto ſanctiſsimæ Trinitatis Concilio, in ſublimi Divinæ Potentiæ prætorio, in arcano æternæ Sapientiæ gymnaſio, in metuendo Iuſtitiæ tribunali, ubi de omnium capitibus habita ſunt comitia.* Statu-

tu-

tutum est. *A quo? Ab eo,* apud quem non est transmutatio. *Ab eo, qui de se loquitur* : Ego Dominus, & non mutor. *Ab eo, cuius statuta, & verba eventu tàm sunt certa, ut dicat* : Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. Statutum est. *Quomodò? Æterno Dei decreto, quod non potest mutari; inviolabili lege, quæ non potest infringi. Illud ergò, quod in principio, ante omne principium, fuit à Deo statutum, erit mihi scribendi, tibi legendi argumentum. Vtinam! quanto meo conatu, tanto & tuo fructu. Illa igitur, quæ mortem antecedunt, quæ comitantur, quæ sequuntur; denique regulas mortis utiliter oppetendæ, charactere magis ad motum pio, quàm ad plausum docto, succinctè exponam. Tu è lectis selectiora selige; selecta mentibus imprime, moribus exprime: sic erit pretium operæ, me in scribendo, te in legendo hoc argumento, impendisse operam.*

Iac. 1. 17.

Malac. 3. 6.

Matth. 24. 35.

CAPUT I.

Novi hominis, ex attentâ Mortis Consideratione, Genesis.

VT homo vetus ex utero; sic homo novus, nascitur ex tumulo. Novi hominis idem est, & pater, & mater, Mortis memoria. Audi loquentem è suo fimeto, optimum morum magistrum Iob: *Putredini dixi, pater meus es, mater mea, & soror mea vermibus.* Ecce hic patrem, & matrem novi hominis; putredo: quæ putredo? sepulchralis. Ex putredine, sanie, pure, vermibus, & cinere cadaveroso, nascitur novus homo. Nec opus, ut homo novus concipiatur, & nascatur, vel longâ temporis diuturnitate, vel magnâ laboris difficultate; novus homo, & facillimè concipitur, & citissimè nascitur. Hoc fit uno contuitu oculi, & brevi actione animi. Nunquid quoties oculos convertis ad speculum, nascitur nova effigies in speculo? Ita ut idem sit, speculum

Iob 17.

aſpicere, & in ſpeculo imaginem affingere? Noſtin, quem ad finem inventa ſunt ſpecula? Seneca putat inventa, ut homo ſeipſum noſceret. Socrates uſus eſt ſpeculo ad morum diſciplinam: undè diſcipulis ſuis ſuadebat, ut ſe in ſpeculo contemplarentur; ut qui ſibi pulchritudine placeret, ſatageret, ne corporis dignitatem, morum dehoneſtamento contaminaret; qui verò minus viſendam in ſe formam ſpectaſſet, gnaviter contenedret, ut virtutis ſplendore, inopiam formæ colluſtraret, ac ingenio, corporis damna compenſaret. Proſunt ergò ſpecula, ſi nobis illa inſerviant, non tam ad crinium cenſuram, quàm ad morum diſciplinam. Sed ut magni æſtimandum; ſic & maximè commendandum eſt ſpeculum, quod dum aſpicitur, repentè novus homo concipitur. Accipite hîc ſpeculum, cuius intuitus, ſi vis, erit novi hominis partus. Refert auctor Neotericus, quendam ex ſacrâ D. Dominici familiâ, celebrem Divini verbi, quod ad populum Pariſijs exponebat, Oratorem, ſolitum qua-

1. Natur.

Speelbergh in Concion. parte Æſtival. p. 317.

draginta esurialium dierum tempore subindè ad alias excurrere civitates, ut populum è suggestu, ad virtutes, & virtutum adhortaretur exercitia. Itaque exeunte jam Quadragesimâ, matrona quædam magis spectatæ formæ, quàm vitæ; nobilis ut sanguine, sic, & libidine; cùm Patrem abiturum, ultimùm salutaret, obsecravit impensè, & flagitavit importunè, ut proximâ quâ rediret vice, secum conferret speculum Parisiense. Hoc se facturum, sanctè promisit alter; & quàm fuit in promittendo liberalis, tam fuit in exequendo fidelis. Quapropter elapsis aliquot mensibus, cùm ad illius Matronæ rediret ædes, contulit secum speculum; non vitreum, sed osseum; non sumptum in foro à mercatoribus, sed in cœmiterio à vespillonibus. Ingressus domum, jubet per Dominam convocari omnes domesticos, asserens se contulisse speculum Parisiense, exquisitissimi artificij. Illa de munere læta, præcipit actutùm adesse famulos, ancillas, omnesque contubernales; jactitans exponen-

dum omnium oculis concinnum aliquod ſpeculum , Pariſijs allatum. Tum vir Religioſus , amoto quo ſpeculum texerat velo, producit in omnium conſpectum , horrificam calvariam. Poſt hæc ipſe nervosâ,& aculeatâ oratione ad hoc ſpectaculum , pupugit ſpectantes. Tu, ait, ô Domina , ſpeculum flagitaſti! En ſpeculum , aptum non concinnandis crinibus, ſed reformandis moribus! fuit illa olim, quod tu es modò : ubi jam ſunt geminæ ſine lumine cavernæ, fuerunt quondam blandæ oculorum pupillæ : cranium illud depile, exornavit criſpata calamiſtris cæſaries : circa oculos jam effoſſos, roſeæ rubuerunt genæ : circa dentes, fuerunt corallina labra, intus lenocinans lingua. Quod tu es modò, fuit illa olim; eris & tu olim,quod eſt modò ? ſimul ad hæc verba & obſtupuére, & conticuêre omnes, cunctis vox faucibus hæſit. Huius ſpeculi aſpectus, fuit aſpicientium ſalus. Sed illa præ cæteris Domina,quæ ſpeculi obtinendi erat præ alijs cupida ,ſprevit præſentia, & cœpit cogitare futura. Vndè

non tantùm ſui diſſimilis; ſed jam prope alia, talem ab illâ die inſtituit vitam, qualem ſe duxiſſe, ſciebat ſe optaturam, cùm eſſet oppetitura mortem. Atque ita, mortis cogitatio, fuit novi hominis generatio. Ecce tibi, forſan non optabile, ſed tamen utile pro animi ſalute ſpeculum, hauſtum è cœmiterio cranium. Tale ſi in tuo habeas muſæo, quod ſæpè intuearis ſpeculum, ſtabis ſemper quaſi in ſpeculâ; & ut præſentia deſpicias, & de futuris tibi proſpicias. Hoc ſpeculum non eſt veneris illud fallax, & ſubdolum, quo in lubricâ, ac fragili glacie fluxam corporis pulchritudinem intuebiris; ſed velut in diviniore cryſtallo, rerum ſublunarium, vitæ fugacitatem, mortis certitudinem, id eſt, ut Plato ſentiebat, veram Philoſophiam, ſpeculando diſces. Ito ergò ad cœmiterium, tanquàm ad Chriſtianæ Philoſophiæ ſeminarium? aperi demortui hominis tumulum. Sta illic pauliſper, ubi brevi cades. Sepulchrum cadaveris exanimis, mutabit tibi animum Incipies jam nunc mundo mori, ſi cogitaveris te brevi moritu-

turum. Conſideratio mortis, erit tibi inſpiratio novæ vitæ. Deinde, confer inde mortis ſpoliũ, informe cranium; confer ad tuum cubiculum, ut illud identidem intuearis, quaſi ſpeculum. Multa, quæ te officij moneant, non tantùm videbis, ſed audies. Illud enim cranium licet elingue, eſt tamen loquax: multa dicit, dum nihil dicit: licet taciturnum, eſt tamen verboſum; ſuo ſilentio, altum clamat: licet mutum, canit claſſicum: ſine linguâ docet, ſine voce monet, ſine verbis movet: dum nil pronuntiat, multa tibi prænuntiat. Placet àudire Laconicam huius muti Rhetoris orationem? Hoc tibi tacitè dicet cranium, quoties ad illud converſus attendes animum: Vix natus cœpi vivere; & mox ad vitæ metam, incœpi currere. Illud quod inter matris uterum, & tumulum, ſpatium eſt medium; eſt punctum, quod in tempore eſt minimum. Vnde inter illa duo extrema, Naſci, & Mori, minus eſt, quàm ictus oculi. Vbi incipis, ſtatim deſinis, idem eſt fabulæ prologus, & Epilogus. Sæpè illius memento, ſalutem depen-

dere ab ultimo momento. Summa erunt omnia, ubi venerit summa dies. Sit tibi non modò prima, sed tota, & sola cura, salutem curare. Hoc unum tibi est necessarium, aliud quidlibet supervacaneum. Nunquam tibi hoc excidat; pati potius omnia, quàm ut excidas Dei gratiâ. Inter omnia hoc unum cave præ omnibus; ne quid agas, quod egisse pænitebit, dum animam ages. Denique eris homo novus, si sæpè cogitas novissima. Hæc erit huius muti Oratoris ad te exhortatio; & post eam fors in te erit vitæ, morumque innovatio.

PRAXIS.

Fuit hoc familiare D. Antonio pronuntiatum. *Vt quis evadat perfectus, duo tantùm sunt necessaria. Primùm, credere se hodie incepisse Deo servire: Deindè, hodiernum diem esse ultimum vitæ.* Si hæc dies quàm Deo consecrasti, sit prima, cùm nihil Dei causa sit à te actum, quid non agendum? si ultima, quomodo non agendum? Hîc ergò collige omnes

cor-

corporis, & animi, Gratiæ, & Naturæ vires ; ut nulla ſit vel mentis cogitatio, vel cordis deſiderium, vel oris verbum, vel manuum opus, quod non tota totius hominis contentione dirigatur ad Deum : ſic totam, cùm ſit ultima, diem, exigas, quam mereatur coronare felix Æternitas. Mane altè animo imprime hæc aurea verba D. Scholaſticæ, *Dies unus benè impenſus obſequio Dei, plus valet, quàm milliones annorum ad obtinendum univerſum mundum.*

CAPUT II.

Homo vetus ad intuitum ſepulchri evigilat; & iam novus, ſibi invigilat.

QVid aliud eſt ſepulchrum, quàm Mortis domicilium? indè tamen ſæpe hauritur vitæ præſidium. Ex morte ipsâ ritè conſideratâ, reſultat in animâ novæ vitæ præſtans ſimulacrum. Sic fæditas inſeruit decori, deformitas venuſtati, peccati ſtipendium, Virtuti, ſomnus vigiliæ. Patet id ex verbis Iob,

Iob 21. 32. Iob, loquitur is de homine insignitè scelerato: *Ipse ad sepulchrum ducetur; & in congerie mortuorum evigilabit.* Exquisitissimis coloribus exprimit hîc Iob lineamenta hominis impij, ac potentis; qui fractis omnibus juris humani, ac Divini repagulis, Dei contemnit monita, violat præcepta, explodit consilia; imò qui sacrilego ore hæc plena impietatis verba in Deum deblaterat:

Iob 21.15 *Quis est omnipotens, ut serviamus ei? & quid nobis prodest, si oraverimus eum? Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus?* Et id genus, alia execrabilia, quæ recenset Iob. Tandem Iob, quasi desperans de huiusmodi hominis salute, certum illius exitium denunciat, his verbis: *Quia*

Ibidem 21.30. *in diem perditionis servatur, & ad diem furoris ducetur.* Quasi dicat; Actum est de illo, conclamatum est de eius salute, perditissimus est. Quid, inquies, nullumne homini illi reliquum est obtinendæ salutis præsidium? Vix occurrit, quia ut Iob paulò post testatur: *Quis arguet coram eo viam eius; & quæ fecit, quis reddet*

reddet illi? Quis illius erit roboris, ut audeat? quis illius fiduciæ, ut præſumat? quis illius virtutis, ut valeat, poſito omni metu, Principem valentem viribus, pollentem divitijs, ſcatentem vitijs, admonere officij, inſignia illius carpere flagitia, ac ſalubria ſuggerere conſilia? Res nimium quantum difficilis, imò periculoſæ plenum opus aleæ. Arguit Ioannes Herodem; ſed jacturâ capitis. Arguit Propheta à Deo legatus Ieroboam; ſed & in carcerem fuit relegatus. Arguit Ieremias Regem, & Principes impios; ſed projectus fuit in lacum, ſuſtentandus pane doloris, & aquâ anguſtiæ. Quis igitur arguet coram eo viam eius? vix reperietur: vel ſi quis, ſurdo canet, non audiet. Quid igitur agendum cum homine, de quo jam eſt actum? Non eſt remedio locus, ubi quæ fuerunt vitia, ſunt mores. Quid ſubſidij ô Iob! Reſtat unum, & præter illud, aliud nullum. Quod illud? *Ipſe ad ſepulchra ducetur; & in congerie mortuorum evigilabit.* O præſidium expeditiſ-

tiſſimum cuiuſvis etiam deſperatiſſimi hominis ad ſalutem adducendi! Non cum huiuſmodi homine agendum eſt rationibus ſtudiosè excogitatis, non proferenda exquiſita, quibus illum convincas, argumenta: non adducenda horribilia, quibus terreas exempla; non promenda, quibus illum attones, verborum fulmina: ſed ut eum errantem reducas ad viam vitæ, adducas ad receptacula mortis, ad ſepulchra: exhibe eius oculis ſpectabilem mortuorum congeriem: & dicto citius, qui fuerat ſurdus, audiet ſana conſilia; qui fuerat cæcus, videbit præſentia pericula; qui fuerat imperterritus, horrebit futura ſupplicia; qui fuerat paralyticus, ſurget; qui claudus, ambulabit; qui mortuus, reſurget; qui dormiebat, *Evigilabit*. Placet hiſtoriâ rem hanc confirmari? Liſſardus Religioſus Ciſtercienſis, inclytæ vir proſapiæ, diu Monaſterij ſui ſubulcus, denique officij ſui tam inofficioſi pertæſus, neſcio quâ arrogantiâ ductus; hæc ipſe ſecum: Liſſarde, quid agis

Abſi,

Abſit à te, tuiſque tantum dedecus, ut grunnientes pecudes paſcas. Macte animo Liffarde, ad ea quæ tuo genere digna ſunt, enitere. Tuumne decet genthilitium genus, tam humile munus? Sic ſe abijcere, quid eſt, niſi ad probrum familiæ, avitum ſanguinem proterere? pudeat te non pudere tam infamis ſervitutis. Major es, quàm ut te deſpiciant minimi. Eripe te hoc aſcetico ergaſtulo, in priſtinam libertatem, nobilitatemque te vindica? Dixit, certuſque jam erat, cucullum excutere, & aſceterio profugere: ſed jam, jam abiturum, retinuit nox, quàm cùm duceret in ſomnem, ecce tibi ſeſe oculis eius obtulit, vir humanâ major majeſtate, quem ſequi juſſus, præeuntem ſecutus eſt, januis omnibus quacunque incederet, ſpontè recluſis: ventum ad cæmiterium, in quo cùm ſepulchra vaſto deducerentur hiatu; Liffardus ad tumulum, in quo putidum quoddam cadaver haud ita pridem humatum, verminabat, ductus audijt: *Miſer, quo vis abire?* cumque alia, atque alia

alia huiusmodi cadavera, contemplari juberetur, & ille propter horrorem deprecaretur, dicens: Parce Domine mi; exanimes illæ larvæ prope me exanimant: heu! nequeo porrò illas contemplari. Rursus audijt: Age igitur, & si tibi vis parci, noli superbiâ elatus, Religiosæ vitæ statum deserere. Quid plura? Ille constantiam pollicitus, ad lectum reversus, horrifico mortis simulacro, fuit ab omni superbiâ liberatus. Sic ad sepulchra ductus, reductus est ad Modestiæ gyrum, & virtutis tramitem, ex quo pedem efferre in animum induxerat. Di-
Prov. 6. 6 cam ergò, non quod Salomon: *Vade ad formicam piger*; sed vade ad sepulchrum piger, & mox cum Davi-
Psal. 147. 15. de *curres per viam mandatorum Dei.* Vade ad cæmiterium avare, & statim dices cum Zachæo: *Ecce dimi-*
Luc. 19 8 *dium bonorum meorum Domine, do pauperibus.* Vade ad congeriem mortuorum superbe, & illicò exclama-
Eccl. 10. 9 bis cum Ecclesiastico: *Quid superbis terra, & cinis?* Denique vade Cosmophile, qui mundum sectaris, & ea

ea quæ ſunt mundi, admiraris, ad congeriem mortuorum, & voluta te inter oſſa mortualia; & confeſtim occines tibi illud cum Salomone acroama: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Eccle.1.2

PRAXIS.

Sit tibi Mors à ſecretis, & conſilijs. Nihil committas, quod non commiſiſſe optares; nihil omittas, quod omiſiſſe te pæniteret, in noviſſimâ horâ. Sic ergò ante omne opus, ſeu illud ſit animi internum, ſeu corporis externum, familiariter ſermocinare: Ecce Mors, tu Divinæ es Iuſtitiæ adminiſtra, tuo ſubditus ſum imperio: mihi enim quod patri meo, jam pridem dictum eſt: *Morte Morieris:* Cùm igitur nullum ſit mihi effugium, audiam Sapien- Gen.2 17
tis conſilium: *Conſiliarius ſit tibi unus* Eccli.6.6.
de mille. Quoties pendebo animi, dubius quid pro ſalute animi me facere vel deceat, vel oporteat; tu unus mihi eris, qui, quæ ſunt obſcura; illuſtres; quæ ambigua, ex-

planes; quæ ignota, patefacias, consiliarius? Ecce impotens sui Iracundia instigat, ut de illatâ injuriâ sumam vindictam? vult manum proferam ad ferrum, jubet me cum inimico descendere in arenam. Quid hîc facto opus? Cave, reponet mors: Olim quod vis facere, pænitebit fecisse? Dum mihi lenocinatur caro; iterum adi tuum consiliarium,
Gal. 5. 17. & dic ei cum Paulo: *Caro concupiscit adversus spiritum*; pellicit me suis illecebris, ut saltem vel cogitando, illis me oblectem; titillat me suâ voluptate, ut illi saltem desiderando assentiar. Quid hîc mihi suades? si sapis, respondebit illa, audi meum consilium, quod est Spiritus
Rom. 8. 13. Sancti oraculum: *si secundùm carnem vixeritis, moriemini.* Quantum ergò metuis mortem, tantùm oderis carnem. Iterum, dum te Avaritia invitat, ut vel obtineas, vel possideas contra fas aliena bona; dum Intemperantia te impellit, ut helluando te ingurgites, vel potando inebries; semper ante quodcunque opus, sit tibi perfugium ad tuum Consilia-
rium

rium : audi, quid illa ſuadeat. O quàm multa, ut facias, ſuadebit! quàm non pauca, ne facias, diſſuadebit. Nec Salomon cum omni ſuâ ſapientiâ, ſuggerit tibi utiliora, quàm Mors conſilia. Tibi igitur conſules, ſi illam ſemper conſulas; ſi ad illius conſiliorum normam, inſtituas vitam, ſtupebunt alij tuam vivendi *Iſa.40.* formam; eritque omnium interro- *13.* tio, quæ eſt apud Iſaiam: *Quis conſiliarius eius fuit?*

CAPUT III.

Hominis fragilitas, temporis pernicitas.

NObilis ille Vates, cæleſtium arcanorum Interpres Iſaias, audiverat fortè reſonantem ex alto vocem, & dicentem: *Clama.* Quaſi *Iſa.40.7.* diceret; Illud quod tibi dicturus ſum, & quod à me auditurus es, nolo in aliquo angulo, ſed in publico; non in obſcuro aliquo gurguſtio, ſed in celeberrimo theatro; non modeſtâ, aut gracili voce, ſed contentiſſimo clamore; non aliquibus, ſed omnibus annuntiari: *Clama.*

Quid clamabo? *Omnis caro fænum; & omnis gloria eius, quasi flos agri: Exsiccatum est fænum, & cecidit flos.* Hoc est: tam futilis, & fragilis, & caducus est homo; ex carne licet, & ossibus conflatus, cum omni, quâ fulget gloriâ, quâ floret dignitate, quâ valet auctoritate, quâ pollet potestate, quâ abundat opulentiâ, quâ se jactat scientiâ, quâ eminet sapientiâ, totoque Fortunæ, & Naturæ choragio; & mundi, quo tumet apparatu, ut minimo minimi venti corruat afflatu. Quid mirum? *Omnis caro fænum; & omnis gloria eius, quasi flos agri.* Scitè expendit hanc similitudinem floris D. Augustinus:
In psal. 53. *Isti florent felicitate sæculi, & pereunt in virtute Dei: Non enim quomodo florent, sic pereunt: florent enim ad tempus, & pereunt in æternum: florent falsis bonis, & pereunt veris tormentis.* Confer te ad agrum, aspice Maij tempore fænum, quomodo floret in pascuis, viget in campis, viret in agris; quàm amænum præbet viatoribus spectaculum? quàm mollem fatigatis torum? At exeunte Iu-

Iulio ; quod antea virebat in agro, aret in horreo ; quod prius gratum præbebat hominibus ſpectaculum, jam ſeruit brutis animantibus in pabulum. O delicatule Troſſule ! illa tua caro, quæ in capite, flavis criſpatur comis ; quæ in vultu, roſeis purpuraſcit genis ; quæ in cervice, lacteo candet nitore ; quæ in ore, corallinis rubet labijs : illa caro, quæ induitur byſſo, & purpurâ; cuius auribus, quidquid jucundum; oculis, quidquid pulchrum ; naribus, quidquid odoriferum ; faucibus, quidquid dulce ; manibus, quidquid molle eſt, offertur, non eſt niſi *fœnum*. Exſpecta adhuc pauliſper juvenis formoſe, brevi de te dicetur: *Cecidit flos.* O quàm benè non malus Poëta:

Nos quoque floruimus, ſed flos fuit ille caducus. *Ovidius.*

Hodie ſumus validi, cras morbidi, perendie mortui, deinde ſepulti, paulò poſt à vermibus exeſi, tandem in cineres converſi: eodemque ſæpè, & temporis momento, & loci puncto, & exhalamus animam, &

& accipimus decretoriam ſententiam ; & calente adhuc corpore, ſtamus coram Iudice ; noſque prius ad æternitatem miramur abreptos, quàm metuebamus abripiendos. Sic uno momento ſtamus, altero cadimus ; uno valemus, altero rigemus ; uno vivimus, altero morimur. Non modò ſumma eſt,hominis dum vivit, fragilitas; ſed & maxima temporis, ut vivat, brevitas. Eſt effatum Paulinum: *Tempus breve eſt.*
1. Cor. 7. Quid aliud clamat ſol, dum annuam orbitam emenſus, eandem remetitur ; quàm *Tempus breve eſt ?* Quid aliud illa frequens noctium, ac dierum viciſſitudo ? quid aliud ſuccedens Infantiæ pueritia, pueritiæ Adoleſcentia, adoleſcentiæ Iuventus ; huic reliquæ ætatis partes clamant ; quàm *tempus breve eſt ?* Id ipſum aſſerit Iob : *Breves dies hominis.* Pondera ſuis momentis, quia
Iob 14. 5. ſunt magni momenti, ſingula verba. Non dicit breves dies hominis ſenis, decrepiti, depontani, ſed hominis. Adoleſcens es, ſed homo? fortis, vegetus, validus ; ſed homo:

mo : ebullit in venis juvenilis ſanguis, ſtant firmæ in corpore vires; ſed homo es ? *Breves dies hominis.* Sæpè adoleſcens florens ætate, nobilitate, ingenio, tanquam flos egreditur, & repentè conteritur. Non rarò Iuvenis comptulus manè procedit velut ſponſus de thalamo; & veſperi jacet in tumulo. Hanc temporis brevitatem confirmabit tragica Saulis hiſtoria : Saul decretoriam cum Philiſtæis pugnam pugnaturus, juſſit per Pythoniſſam, Samuelem è funere excitari. Adeſt metuendâ majeſtate ſuſpiciendus Samuel. Vide hîc inter unius diei, & noctis moram minimam, maximam rerum omnium converſionem. Stabat utrimque copioſiſſimo bellicæ pompæ apparatu inſtructiſſimus exercitus : Verſabatur hic Saul inter quadrigas, & carpenta; inter turmas equitum, & cohortes peditum; inter lituos, & cornua, Martio pulvere non indecore ſordidus : ducebat exercitum, inſtruebat aciem, cogitabat victorias, meditabatur triumphos, ſperabat trophæa;

Re-

Regnum denique ſuum ad feram poſteritatem firmare moliebatur. Interim, dum hæc animo agitat, ecce tibi feralem Samuelis ab inferis exciti vocem : *Cras tu, & filij tui mecum, eritis ; ſed & caſtra Iſraël tradet Dominus in manus Philiſtinorum.* O quanta, & quàm admiranda rerum omnium repentè viciſſitudo ! quàm præcipites rerum vices ! Hodie ſtat in campo exercitus ferro metuendus ; cras jacebit Mortis manu proſtratus. Quot hodie ſtant hîc animata corpora ; tot cras jacebunt inanima cadavera. Quàm benè Tullius : *Quis eſt tam ſtultus, quamvis ſit adoleſcens, cui ſit exploratum, ſe ad veſperam eſſe victurum ?* Præclarè item Seneca : *Id ago, ut mihi inſtar totius vitæ ſit dies ; ſic illum aſpicio, tanquam eſſe vel ultimus poſſit.* O ſi cum vel Senecâ quemlibet diem aſpiceremus tanquam vitæ poſtremum, æternitatis primum ! quid ageremus ? Accerſeremus pollinctores, locum ſepulchralem in cæmiterio quiſque ſibi metaret ; linteum funebre appararet ; cum veſpel-

1. Reg. 28,19.

Seneꝺ. L. de

Epiſt. 61.

ſpillonibus de efferendo funere paciſceretur ; tumbam mortualem ſæpè inſpiceret ; teſtamentum conderet ; tum alijs omnibus curis ſepoſitis, conſcientiæ latebras diſcuteret ; inde erutas animi labes in aures Sacerdotis conijceret ; Sacro Viatico, immenſum æternitatis iter initurus, mentem corroboraret, prę cingeret lumbos, pararet lampadem, exſpectaret ſponſum, vigilaret, teneret lucernam in manibus ; denique unum id ageret, ſaluti conſulere. Hæc ageres, ſi non neſcires hunc diem tibi poſtremum elucere. Quid differs pænitendorum in craſtinum pænitere, qui hodie commiſiſti pænitenda ? Audi Gregorium : *Qui pænitenti veniam ſpopondit ; peccanti diem craſtinum non promiſit : ſemper ergò poſtremum diem debemus metuere, quem nunquam poſſumus prævidere.* Cavè ne cùm ſteteris in limine æternitatis, tibi occinas, illud ſerum Hannibabilis, negligentis Romæ occupandæ poſt victoriam Cannenſem, occaſionem: *Cùm potui, nolui ; cùm volui, non potui.* Hodie

Hom. 12. in Euang.

die potes, quidquid velis; cras forſan non poteris, licet volueris? O quàm erit triſte ab arrodente conſcientiæ verme æternùm cruciari! toties mihi ingeminanti. Heri potui æternam nanciſci gloriam, nolui: heri potui hos declinare cruciatus, nolui: heri potui æternum eſſe beatus, nolui: heri potui nunquam eſſe miſer, nolui: Quid ita? in craſtinum diſtuli, qui ignorabam, quid eſſet futurum in craſtino? Imitare, ſi tibi vis conſultum, illud cuiuſdam viri Religioſi monitum; qui cùm ad inſequentis diei convivium eſſet invitatus, reſpondit invitantibus: *Si quid à me vultis, præſto ſum; quid enim cras agendum ſit, vos, quibus vacat, cogitate; ego enim à multis annis craſtinum non habeo.*

Petrarcha l. 3 Memoral.

PRAXIS.

Si vis in hâc mortali vitâ, ubi homo repletur multis miſerijs, ſtare in ipſo faſtigio ſupremæ felicitatis; ſemperque vivere ſine metu, tutus ſine luctu, lætus; ſine ærumnis, beatus:

tus: ita vitam inſtitue, ut omni tempore, Conſcientia tibi dictet; ſi hâc horâ, & momento, mihi eſſet moriendum; nihil occurrit Sacerdoti aperiendum, niſi fors ab ultimâ confeſſione. Adeoque ſi vox illa mihi inſonet: *Ecce ſponſus venit*; paratus ſum in hoc ſtatu illi occurrere. Si mihi ſubitò dicatur: *Diſpone domui tuæ, quia morieris*; Reponam; jam pridem diſpoſui, lubens moriar. Si hoc modo vivas; potes mortem non modò expectare cum deſiderio, ſed invitare cum gaudio; potes ſecurè in utramque aurem dormire, quia ſi mors ſubitò te opprimat, in Domino obdormies.

Mat. 24.

Iſa. 38. 1.

CAPUT IV.

Quid ſit mori?

CUicunque contigit naſci; eidem neceſſe eſt, & mori. O brevem voculam! mori; non continet, niſi duas ſyllabas, & quatuor literas; ſed actus moriendi, complectitur omnes quæ timeri ſolent miſe-

miſerias. Mori, non eſt niſi unicum verbum ; ſed quæ mortem antecedunt, comitantur, ſequuntur nullus nec verboſiſſimus Orator ſpoterit unquam dicendo explicare. Faciamus hîc quaſi Anatomiam illius arcani, & prodigioſi verbi, videlicet Mori. Quid eſt Mori ? Mori eſt relinquere omnia in hoc modo aſpectabilia, & ſenſibilia. Primum, quàm eſt perpeſſu acerbum proſcribi patria, mitti in exilium ? Cùm Tullius amandaretur in exilium, viginti millia civium Romanorum, pullo amictu, luctus teſtandi causâ, eum comitabantur. Quid hoc eſt collatum cum morte ? Mori, eſt, debere pro omni tempore, deſerere in quo vixiſti, mundum; in quâ natus es, Patriam ; ubi vixiſti, urbem ; quam incoluiſti domum ; in quo manducaſti, triclinium; in quo ſtuduiſti, muſæum ; in quo quieviſti, lectum ; in quo ambulaſti, hortum : omnia penitus loca ; ſicut nullus in toto orbe futurus ſit angulus, in quo poſſis amplius, vel ad momentum conſiſtere. Alia jam proſequere.

quere. Mori, eſt dicere perpetuum vale parentibus, fratribus, ſororibus, conſanguineis, affinibus, amicis, famulis, domeſticis, civibus, popularibus, (verbo) omnibus hominibus; ſic ut nullus omninò ſit futurus, qui te proſciſcentem in illam ignotam peregrinam, admirandam comitetur Regionem æternitatis. Princeps quidam impiè potens, & iniquè dives, cum morti ſe proximum cerneret, converſus ad ſibi adſtantem Palatinam Familiam: Eia, inquit, vos fideles Palatini mei, ſuccurrite quæſo, & ab imminenti morte, hâc me vice eripite: Et ſi nunc omninò moriendum erit, ſaltem comites mihi itote, & ne in periculoſâ hâc & ignotâ profectione ſolum relinquitè: & hoc æquum eſt, ut qui fuiſtis participes meæ gloriæ, & felicitatis, ne in tam calamitoſo ſtatu me deſeratis? Ad hæc ipſis ſilentibus, nulloque condicere volente; in rabiem actus Princeps, periuros illos, & perfidos inſanis clamoribus vociferans, per ſummam indignationem ſpiritum infauſtum eiecit. Mori eſt, deſerere om-

Bellard. in Prato exemp. l. 2, 1.

omnia bona corporis, Fortunæ, Naturæ: Tunc igitur ſpoliatur omnibus veſtibus, ſupellectili, pecuniâ, opibus, theſauris, agris, fundis, prædijs, ædificijs, poſſeſſionibus; omnibus iumentis, quæ habebat in ſtabulo, piſcibus, quæ in vivarijs; arboribus, quas in ſilvis, fructibus, quos in agris; floribus, quos in hortis; frumento, quod in
Iob 1, 21. horreo; dolijs, quæ habebat in caveis, *Nudus in hunc mundum veniſti, nudus exibis.* Etſi Cræſo fueris ditior; non licebit tecum ſumere, nec ex agris, ſpiculam; nec ex theſauris, obulum; nec ex armentis, ungulam; nihil penitus, Nihil, Nihil. Mori eſt, deſerere ſemel, & ſimul omnes voluptates, delicias, convivia, tripudia, ſpectacula, aucupia, venationes, ludos; omnia; quæ vel oculos blandè oblectant; vel aures ſuaviter demulcent; vel nares odore recreant; vel palato ſapore blandiuntur; vel tactum molliculè afficiunt. Nunquam amplius poſſe oblectare oculos aliquo lumine, ſolis, lunæ, ſtellarum, lampadis, cerei, facis. Mori eſt, pati extremas undique in corpore, & animo anguſtias: tunc

tunc enim ſupini ſunt vultus; oculi patentes, immobiles, & extincti; contractæ nares; os lividis dentibus hians, longum, difficilem, raucum, & graviolentem reciprocans halitum; areſcunt fauces; ſtupet omnis ſenſus; qui ſuperat in facie color, diffluit; omnis venuſtas in ore euaneſcit; erumpit ex omnibus poris frigidus ſudor, abit è genis rubor, ſuccedit pallor; paulò poſt rigor, tum fætor, deinde rancor; tandem omnium, qui intuentur, horror. Non fit minor in adſtantium affectibus mutatio; fluunt lachrymæ, perſonant ſuſpiria, audiuntur eiulatus, editur planctus, excipiuntur noviſſima verba; conclamatur, quamdiu ſpirat, fovetur moriens: mortuus, ſtatim nudatur, deſeritur à propinquis; & qui prius in illis erat amor, deſinit in abominationem. Mori, eſt in lubricâ arenâ cum formidando illo hoſte, cum poteſtatibus tenebrarum, cum mundi Principe, cum leone rugienti decertare, congredi, luctari pro ſempiterna ſalute animæ; ut huic æternum benè, vel æternum malè ſit: Et quidem pugnabis toto cor-

corpore infirmus, omnibus artubus debilis, gravissimâ calamitatum mole circumvallatus, letali sudore perfusus, mortifero morbo oppressus; & solus: *quoniam non est* tunc, *qui adiuvet*, aut adiuvare possit: & pugnabis cum hoste invisibili, cum hoste vaferrimo, cui mille nocendi artes; cum hoste ferocissimo, qui tunc insurget in te, *cum irâ magnâ*, furore insatiabili, & horrifico, *sciens quod modicum* ubi residuum, tempus habeat. Tunc omnia ossa, artus, nervi, arteriæ, articuli, singulaque totius corporis membra si possent humanâ voce resonare; non aliud clamarent, quam illud Susannæ: *Angustiæ sunt mihi undique.* Mori, est corpore rigido, & frigido jacere in stramine, involui abiectâ sindone, includi angusto loculo; efferri per vicos, & compita sarcophago; ad templum, pone comitantibus, & lamentantibus amicis, & vicinis; indè deduci ad cæmiterium, ex cæmiterio ad sepulchrum, passis funibus demitti in cæcum telluris antrum, obtegi terrâ, lapidibus, ac defunctorum ossibus; tum fætere, tabere, consumi, rodi à ver-

Psal. 41.14.

Apoc. 12, 12.

Dan. 13. 13.

vermibus, putrifieri, ac tandem in pulverem reverti. Quid denique est mori? Mori est, animam migrare ad alteram vitam, in alium orbem, in domum æternitatis, in Regionem incognitam; ubi terræ opes, nullius sunt valoris; honores, nullius pretij, scientiæ, nullius æstimationis: ubi omnia, quæ sunt mundi, quia momentanea, nullius sunt momenti. Est animam sisti coram inevitabili æquissimi judicis tribunali; illic accusari, judicari; ac tandem æternùm vel in cælo gloriâ coronari, vel in orco pœnâ cruciari. Ecce Iliadem mirabilium, quæ complectitur una illa vocula, Mors, binæ illæ syllabæ, Mori? Iam forsan quæres, quod Discipuli olim à Christo: *Dic nobis, quando hæc erunt, & quod signum adventus* mortis, *& consummationis* vitæ? Respondeo cum Christo: *Vigilate, nescitis diem, neque horam.* Fors illa omnia à me prędicta, à te prælecta evenient tibi sequenti horâ; fors vesperi, vel certè cras; vel hoc mense, aut anno: quidquid fuerit, illud certum est

Matth. 24. 3.

Matth. 25. 13.

 quod

quod aliquando; nec illud incertum quod brevi, quia *Tempus breve est.* 1. Cor.

PRAXIS.

Ne Mors, quàm certò expectas, tibi eveniat inexpectata; ad illam tua omnia diſpone, animumq́ue totum compone. Quotidie tibi ipſe, quaſi morienti prælege preces illas uſitatas Eccleſiæ, quæ recitari ſolent ad ſpondam lecti, dum quis moritur, videlicet: *Proficiſcere anima Chriſtiana de hoc mundo, &c.* Itemq́ue Litanias, omnium Sanctorum, ac B. Virginis, ardeatque ad latus cereus benedictus. B. Albericus, qui ſe, ſuoſq́ue omnes ex aſſe B. Virgini mancipârat, morti iam proximus, poſt accepta morientium Sacramenta, Litanias dicere aggreſſus, cum collecto ad extremum ſpiritu tenerrimè diceret: *Sancta Maria ora pro nobis*; facies eius (inquit Auctor vitæ) cœpit quaſi Divinâ luce perfusâ, intermicantes effundere radios; & mox velut in ſomnum

Apud Bollandũ 26. Ianua c. 5.

num leviter ſolutus, animam efflavit Sanctiſſimam, poſteaquam ſuis, quos Mariæ omnes addixerat, dixiſſet: O ſi vidiſſetis cæleſtem illam gloriam, quàm omnibus vobis jam paratam aſpexi! O quàm ſanctè Litanias! quamque non è frigidâ conſuetudine diceres, ſi poſt illas recitatas, mox te moriturum tibi perſuaderes! Colebat Antiquitas Deos Limentinos; quibus cura liminis in domo erat commiſſa: tibi Limentini ſint ſancti, quos in æternitatis limine, ut benè in domum Æternitatis inducant, in Litanijs oras.

CAPUT V.

Homo vetus, reddit animum ex deformi pulchrum inſpiciendo ſepulchrum.

M*Aria ſtabat ad monumentum, plorans.* Quid mulier facis ad monumentum? quid quæris in ſepulchro? Quæro, quem amiſi, di- Ioan. 20.

lectum. Sed ille jam abijt, evasit, erupit : abijt è vitâ ; evasit è mundo ; erupit è tumulo. Quid vitæ Auctorem quæris inter mortuos? Quia nusquam, dum perditus est, vel certius quæritur, vel citius invenitur Auctor vitæ, quàm in loco mortis. Si mortem contempleris, morietur in te mundus, nascetur Christus. Sepulchrum, natale est solum omnium Virtutum. Cæmiterium, est Christianæ Philosophiæ gymnasium. Urna illa feralis, schola est, in quâ uti docentur omnes Virtutes ; ita & dedocentur omnia vitia. Descende in hanc arenam; prodibis indè non indecoro pulvere sordidus, dum intelliges te è pulvere conflatum, in pulverem brevi, reversurum. Imitare hanc mulierem ne sis effæminate mulierosus, ut evadas vir. *Maria stabat ad monumentum.* Tu, qui tam pertinaciter stetisti in viâ peccatorum ; sta cum Mariâ ad monumentum. Brevi jacebis in monumento : sta prius ad monumentum, ut illic suis momentis ponderes ultimum, à quo æternitas pendet,

det, momentum. Sta ad monumentum, dum vita agitat pedes: ſta, antequam morte cadas: ſta, dum tempus fugit; dum curris ad metam, dum properas ad domum Æternitas. Doctior evades, ſtando ad monumentum cadaveris; quàm frequentando lyceum Ariſtotelis: utilius tibi erit ſtare ad monumentum; quàm ſtudere in muſæo, ſedere in cauponâ, ambulare per forum, venari per ſilvas, ſtertere in lecto, quiritari in curiâ. Hoc enim loco, nullus eſt vitijs locus. Sta ad monumentum, in quo jacebis, ſine voce mutus; ſine auditu, ſurdus; ſine viſu, cæcus; ſine motu, rigidus; ſine calore, frigidus; ſine ſenſu, ſtupidus; ſine vitâ, mortuus. Sta ad monumentum, in quo putebis, fætebis, contabeſces, computreſces: in quo pure, & ſanie difflues, à vermibus corroderis, & tandem in cineres converteris. Stanti ad tumulum, cadent tibi de capite, quibus coronatus es, roſæ; diffluet è manibus, quam tenes, teſtitudo, & cythara; quieſcent agiles, quibus ſolum pulſas,

pedes; conticeſcet arguta, quâ epithalamia concinis lingua; claudes vagos, quibus vana intueris, oculos. Ad tumulum confundetur Superbia; ſubmittet ſe Arrogantia; obmuteſcet Iactantia; pallebit Audacia; frigebit luxuria. Contemplatio ſepulchri, vitiorum omnium erit ſepulchrum. Stans ad ſepulchrum, hæc
Iob 17. 10. Iobi verba menti imprime: *Dies mei abbreviabuntur; & ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum.* Poſt exactam olim infantiam, Pueritiam, Adoleſcentiam, Iuventutem, Senectutem, & omnes ætatis partes; poſt tot labores, curas, ſolicitudines, conatus, ſtudia, contentiones; poſt tot gaudia, convivia, tripudia, ſpectacula, certamina, victorias, triumphos; poſt ſanitatem, morbos, ultimum halitum, poſtremum momentum, mortem, denique, poſt omnia, unum ſupereſt omnibus. Quid illud? Reſpondeat, cuius reſponſum eſt velut effatum: *ſolùm mihi ſupereſt ſepulchrum.* Ecce hîc tuum, ô Rex, palatium! tua, ô Princeps, Baſilica! tua, ô Conſul, curia; tuum Cauſidice, forum;

rum ; tuum , Advocate , musæum ; tuum , Philosophe , Lyceum ; tua Magister , schola ; tuus , ô miles, campus ! tua , Orator , rostra ; tuum, Concionator , pulpitum ; tuum, Cænobita, claustrum ; tuum , Sacerdos, Templum ; tua denique, ô homo , domus ! post obitos agros , vicos, oppida, provincias , regiones ; post lustrata omnia terrarum loca , unus tibi superest locus: quis ille ? loculus, tumulus , angusta trium ulnarum caverna ; angustior quatuor palmorum urna. Postquàm vixisti diu super terram ; unum superest , ut jaceas sub terrâ Et hæc omnia tibi brevi evenient. Audi enim Iob : *De utero translatus ad tumulum* Cuicunque *Iob 10. 19.* contigit concipi in utero ; ei necesse & jacere aliquando in tumulo : *De utero ad tumulum* ; hoc est, de angustijs, ad angustias ; de tenebris , ad tenebras ; de carcere , ad carcerem. Totum verò quod intercedit inter uterum , & tumulum , vitæ spatium, quantum est ? Vix tantùm , quantùm est in loco punctum ; in tempore momentum ; in re minimâ ,

 quid,

quid minimum? hoc eſt, propè nihilum. Et in hoc puncto loci, & momento temporis, quid agimus? quid non agimus? qualia agitamus? Inter omnia porrò quæ agis, ne actum agas, hoc eſt, fruſtrà vivas: Sta ſæpè ad monumentum; & cogita, poſt omnia quæ egimus, diximus, cogitavimus, hoc erit poſtremum, cadere in ſepulchrum. Hîc eſt noſtræ fabulæ ultimus actus; noſtræ Scenæ Epilogus; noſtri operis colophon; omnium dictorum epiphonema; omnium geſtorum clauſula; omnis conſummationis finis. Hæc cogita; & pervenies in vitæ fine, ad ultimum tuum finem.

PRAXIS.

Quodlibet horæ ſonantis præludium, ſit tibi quaſi ad pugnam ineundam, claſſicum, & adhortatio ad vitæ novæ exordium. Quâlibet horâ, inſonet auribus tuis; illa Spiritus Sancti tuba: *Hora eſt, iam nos*
Rom. 12.11. *de ſomno ſurgere. Surge* ergo, *qui dor-*
Epheſ. 5.14. *mis*? Dic tibi ipſi, quod familiare

S.

S. Teresiæ: Iam sum unâ horâ vicinior morti, sepulchro, æternitati. Si horam, quæ sequitur, impenderis cum animi quæstu, cum magno meritorum cumulo, quanto exultabis gaudio? Si daretur æternitatis vel in cælo, vel in orco incolæ frui unâ nostri temporis horâ: quomodo illam iusumeret? iste, ut augeret gloriam; hic, ut evaderet pænam? Non est in horâ momentum, quod non sit infiniti momenti: quia quolibet momento potes operari æternum gloriæ pondus. Et hoc non ponderas?

CAPUT VI.

Novus homo, nova videt, audit, intelligit; dum sepulchra inspicit.

VT veluti homo novus, nova omnia facias; necesse est, nova videas, audias, intelligas. Hoc, quod est necessarium, nancisceris, si non modò stes ad monumentum fo-

ris, & aſpicias, ſed inſpicias. Cùm enim dixiſſet Ioannes de Mariâ: *Stabat ad monumentum foris*, ſequitur; *inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum.* Qui ergò ſtetiſti ad monumentum; inclina te, proſpice in monumentum. Tu ergò Rex, deſcende de tuo ſolio; Princeps, de throno; Iudex, de tribunali; Senator, de ſubſellijs; tu ſuperbe, deſcênde de tuo faſtigio; & inclina te, ut declines à malo. Ad quid? inclina te ad terram, ad ultimam tuam domum, ad monumentum; & proſpice, ut tibi proſpicias, in monumentum; & erit tibi firmiſſimum, quo te propugnes, munimentum. Si in illud proſpicias, prô qualia videbis, audies, intelliges! Quid ibi videbis, niſi capulum è quatuor aſſeribus compactum? in eo ſepulchralem ſindonem, ſub eâ putidum cadaver, in eo oſſeum monſtrum, horrificum ſpectrum? in capite, ſquammoſos ſerpentes; ſuper oculos, ventroſos bufones; in ventre, teretes lumbricos: per omnia membra, rodentium vermium fædum examen.

Ioan. 20. 11.

O ſpectaculum, quod intueri, mors eſt propè intuentis! Quid illic olfacies? Quid? quod nullius poſſent excipere nares, ſine vitæ propè diſpendio, ſine mortis periculo: incredibilem fætorem, intolerabilem odorem, inexplicabilem mephitim; quæ ſi latè exhalando ſeſe explicaret, totum vicinum aërem peſtilentiſſimâ lue inquinaret. Quid illic audies? profectò: quàm fuiſti mirabilium ſpectator, tam eris terribilium auditor. Non mihi conſilium eſt eorum, qui perennibus addicti ſunt pænis, lugubres nænias, leſſus, elegias, epicedia recenſere; totum hunc aërem clamoſiſſimis ululatibus, implerent: imò omnes colles, valles, antra, ſpecus, agri, ſaltus, teſqua, maria, loca omnia inacceſſa, & recondita, denique tota hæc rerum univerſitas, lamentabilibus eorum queſtibus horrendum perſonarent. Age! ſta ad monumentum hominis, quem hominum omnium cenſes fuiſſe feliciſſimum. Aperi tumulum, admove aures, & quid dicat, diligenter attende? Non per-

percipies alia verba, quàm digito Dei expreſſa in libro Sapientiæ: *Laſſati ſumus in viâ iniquitatis, & perditionis: ambulavimus vias difficiles, &c. Quid nobis profuit ſuperbia, aut divitiarum iactantia? Tranſierunt omnia illa tanquam umbra.* Si aliud accedas ſepulchrum; ut illam, quæ illic latet, umbram audias loquentem, hæc ab illâ excipies verba: *Dies mei tranſierunt.* O dies, quàm multi numero! quàm æſtimabiles pretio! quàm celeres tempore: in ictu oculi tranſierunt! Tot dies trivi in infantiâ, futiliter; tot dies conſumpſi in pueritiâ, inutiliter, tot dies expendi in adoleſcentiâ, negligenter; tot dies exegi in juventute, perniciosè; tot dies recenſui per omnem ætatem: ubi dies illi? *Tranſierunt.* Vbi dies illi genſales, quos lætus, & alacer traduxi in convivijs, helluando; in nuptijs, tripudiando; in phæriſterijs, ludendo; in theatris, ſpectando; in foro, otiando; ubique peccando? *Tranſierunt.* Tranſierunt dies ſalutis, dies meriti, dies Iubilæi, dies placandi Dei, promerendi cæli, agen-

Sap. 5. 7.

Iob 17. 11.

agendæ pænitentiæ, augendæ gratiæ, obtinendæ gloriæ? *Transierunt*: ſed quomodo? Tranſierunt vacui, ſine merito: ſteriles, ſine fructu: inanes, ſine lucro. Si alterius orationem è manibus, non pigeat excipere auribus: hæc tibi attendenti occinet. Sta viator, antequam jaces cadaver? Nuſquam tibi opportunius fui locutus, quàm è loculo? nec utilius monui, quàm è monumento? Crede mihi jam umbræ, omnia bona, præter ſummum Bonum, umbra ſunt: & velut umbra prætereunt. Tum primum cognovi: quod omne quod in mundo, eſt mundi, non ſit niſi fumus, dum jacui funus. Sum, quod eris: fui, quod es. Si ſapis, hîc vive Deo, morere mundo: & memento, quia hæc, quæ æſtimamus omnia, non eſſe niſi ſomnia, credes in ultimo vitæ momento. Hæc, & id genus, alia, ex alterius mundi incolis excipies, quibus ſapias, pronuntiata. Sed quid illic intelliges? quid diſces? Diſces contemnere tui ipſius contemptum, deſpicere deſpicabilia mundi: quæ

nulli

nulli ſunt bona, niſi malis. Intelliges, nihil in hoc rerum ſtatu eſſe ſtabile: nihil conſtans, niſi inconſtantia; nihil non ſub Lunâ fragile: nihil in hâc vitâ eſſe miſerius, ipsâ vitâ: vanum eſſe, quidquid non eſt Deus, vel ex Deo, vel ob Deum? Denique intelliges omnia in hoc mundo eſſe futilia: in altero admirabilia. Hæc ſunt, quæ in tumulis conſpicies, è tumulis audies, per tumulos intelliges. Proſtans ad hæc defunctorum receptacula tenebricoſa, abijcies opera tenebrarum. Evades ex veteri, homo novus, videndo, audiendo, intelligendo è manibus tot nova. Ita contigit Sylveſtro Auximano, qui cum otio ſubſiſteret ad ſepulchrum cujuſdam nobilis, juxta ac divitis adoleſcentis: fixit illic pauliſper gradum, & cogitabundus aliquamdiu hæſit: ac tandem alto ex imo pectore, educto gemitu, ſibi ipſe dicebat: *En ego ſum, quod hic fuit: & brevi ero, quod hic eſt.* Plus illi profuit hic tam ſuccinctus Laconiſmus, quàm quivis potuiſſet verboſiſſimus Syllogiſmus:
Nam

Nam repentè didicit omnia, quæ ſunt in mundo, ijs, quæ ſunt ſupra mundum, poſthabere: juſſitque ſine morâ, mundum res ſuas habere: & ut eſſet ſuus, deſervit ſua: egreſſus quippè cæmiterium, ingreſſus eſt Aſceterium, Tanti refert, ut Chriſtani hominis officio perfungaris, conſuere vitâ defunctos.

PRAXIS.

Cùm multùm referat, imò plurimùm conferat ad ſuſcipiendum in illâ ineluctabili mortis lucta, è cælo patrocinium, multos è cælitibus habere patronos, ut illos in ultimâ tuâ neceſſitate habeas tibi propitios: conſulo, cùm incerta tibi ſit certiſſimæ mortis dies: ut illos Sanctos ſingulari cultu proſequaris, qui in Eccleſiæ faſtis, aut Martyrologio, ut vocant, coluntur illo die, qui tibi erit poſtremus. Dies unus certò tibi erit aliquando noviſſimus: quis ille, tibi eſt incognitus. Illis ergò tuum ſæpè offeres obſequium, quos Eccleſia illo die colet, quo tibi

ex hâc vitâ erit migrandum. Vel certè si id minus arrideat, aliud suggero. Confice syllabum omnium tuorum, quos in menstruis suffragijs, sortitus es, præsidum: illorumque Litanias indies ad illum finem, ut tibi in novissimâ horâ patrocinentur, recita: & tibi morienti jube à Sacerdote recitari. Quas non è cælo experieris suppetias: ubi tot habebis, qui in lubricâ illâ arenâ succurrant, cælitum copias? Cùm B. Cherubinus, ex D. Francisci Familiâ, pijssimus Asceta ageret animam: occurrerunt ei sexaginta sex millia Animarum, quas ipse suis concionibus, cælo inserverat. Non poterat illi deesse auxilium: cui patrocinabantur tot cohortes auxiliariæ.

Minorum Chronico parte 3.

CAPUT VII.

Mors multis est inVisa; quia non paucis improVisa.

INter omnia, quæ mortalibus in hâc vitâ solent evenire mala: nulla sunt, quæ vel acrius pungunt, vel gravius

gravius affligunt, vel acerbius cruciant, quam quæ repentè, ſubitò, improviſò contingunt. Si vrbs aliqua repentè, et inexpectatò ab hoſte invaditur; proh quanta eſt confuſio, quæ clades, quæ funera! communi omnium voce mox conclamatur ad arma; *Arma viri, rapite arma viri, hoſtis habet muros!* Curritur ſine ordine per vicos, & compita; non ſunt arma ad manum, itaque paſſim obuij ab hoſte contrucidantur: ardent tecta, profanantur delubra, expilantur domus; vrbs tota, militi eſt præda. Vndè tanta illius civitatis calamitas? vnde incendia, rapinæ, compilationes, ſtrages, cædes? Quia repentè hoſtis ſupervenit. E terrâ, vela demus in mare. Si poſt diuturnam oceani pacati malaciam, aëris quietem, ventorum iuſtitium, repentè tetro nubium globo inhorreſcat cælum. Si ſubitò vndique venti:

Incubuêre mari, totumque à ſedibus imis,
Vna Eurusque, Notusque ruunt, creberque procellis *Virg. Æneid. 84.*
Africus, & vaſtos voluunt ad ſidera fluctus.
Inſequitur clamorque virum, ſtridorque rudentũ:
Franguntur remi, tum prora auertit, & vndas,
Dat latus, inſequitur cumulo, præruptus aquæ mons:

Et tandem oppressa fluctibus navis, petit ima fundi. Vndè illa, & navis & nautarum, & vectorum ruina? Quia repentè, & improviso, illis fæda incubuit tempestas. Nihil periculosius peregrino; quàm si ex insidijs, & latebris repentè exiliat latro, vel grassator, eumque impetat. Nihil luctuosius homini opulento; quàm si repentè ex summo felicitatis fastigio, velut turbine quodam deijciatur ad extremas calamitates. Vndè & ipse Deus; cum propter enormia, quæ commiserunt flagitia, malis extrema minatur mala; omnia tepentina sunt, quæ minatur. Sic enim detonat ore Iere-
Ierem. 6. miæ: *Repenté veniet Vastator super*
Isa. 47. *vos.* Ore Isaiæ: *Repenté veniet in te*
Thes. 5. *miseria, quam nescis.* Ore Pauli: *Cùm dixerint pax; tunc repentinus veniet*
De Ira *interitus.* Vndè rectè Plutarchus:
cohib. *Subita, & improvisa, facilè de statu rationis deÿciunt.* Hæc si vera sint de strage civitatis, de naufragio nauis, de iacturâ bonorum gravissima esse, quia sunt repentina; quid dicam de eo, quod est terribilium omnium terribilissimum, de morte, inquam?

si

ſi illa ſit repentina, quid homini contingere poteſt funeſtius? Mortem, tanquam malorum vltimum, omnes vulgò exhorreſcunt, licet tardè, præviſa, expectata veniat; quid erit, ſi illud, quod malorum eſt extremum, veniat non expectatè, ſed improviſò? Quàm hoc ſit formidoloſum homini etiam innocentiſſimo, liquet ex Iob, his eius verbis: *ſi repentè interroget, quis reſpondebit ei?* Illa, de quâ hic facit mentionem Iob, interrogatio; eſt raptus quidam hominis ante Dei tribunal, iudicialis quæſtio, & examinatio, inopinata mors. In iudicio autem non reſpondere, tacitàm commiſſi criminis innuit confeſſionem: Nam ſi quis in iudicio interrogatus, & poſtulatus tacet; lis ei æſtimatur vt victo. *ſi* ergò *repentè interroget, quis reſpondebit ei?* Quis eſt tam innocens criminis, tam purus ſceleris, tam integer vitæ, tam vacuus culpâ, tam remotus ab omni ſuſpicione delicti, qui ei poſſit reſpondere, ſeque ab obiectis purgare criminibus? profectò, ſi Deus ſic repentè interroget, homo ob-

Iob 9.12.

mutescet; si obmutescat, iam se accusat; ne dicam, condemnat. Quandò quis morbo corripitur, & mortem non subitò irruentem, sed pededentim adrepentem prævidet, eam certò expectat: itaque ad eam, eo quo par est modo, sese componit; cum otio, & maturè secum præmeditatur, quemadmodum respondeat Iudici interroganti: conscientiam expiat; sacro se viatico præmunit, sacramenta omnia suscipit; iniquè possessa restituit; inimicis iniurias remittit; testamentum condit; heroicos heroicarum virtutum actus elicit; eleëmosijnas distribuit; & totum se, suaque omnia Deo committit; atque ita paratus, securus, munitus, non tantùm mortem aduentantem non formidat; sed tardantem inuitat. Quamobrem, si Iudex illum interroget de commissis criminibus, facilè respondebit: Fateor, commisi, inquiet, pænitenda, sed eorum me pænituit; aliena sustuli, sed & ablata reddidi; intuli iniurias, sed & contuli eleëmosijnas: si te graviter offendi, offensum pijs operibus

bus te mihi propitiaui. Quapropter pænitentia factorum, respondendi vt facultatem, sic præbet & facilitatem. At verò, si repentè interroget de Naturæ, & Gratiæ dotibus tam munificè tibi impensis, de beneficijs propè innumeris in te congestis; de tot bonis ad bona opera instinctibus; de occasionibus merendi à te neglectis; de socordiâ in negotio salutis; de eius præceptis à te violatis, de monitis non auditis: si, inquam; de rebus plurimis, maximis, difficillimis subitò, nihil minus expèctantem interroget, Deus immortalis, quî illi respondebis? Claudetur tibi os, silebit lingua, obstupescet mens, trepidabunt artus, contrimescent membra exhorrescet animus, obrigescet spiritus; & tuo silentio, priusquam Iudex suâ sententiâ, te condemnabis. Nihil igitur potest homini in hác vitâ evenire formidabilius, aut tristius; quàm repentè spiritum intercludi; repenté ex hoc mundo abripi in domum æternitatis; repentè cogi ad reddendam rationem villicationis; repentè ci-

tari ad tribunal æquiſſimi Iudicis. Tunc repentè mala omnia ſimul, & ſemel totâ mole in miſerum incumbunt; tunc perſonare infauſta illa Chrijſaorij verba: Inducias vſque mane; Quid hoc eſt? nouiſſima hora eſt? Necdum conſcientiam tot contaminatam flagitys, expiaui; necdum rebus meis diſpoſui; non ſolvi debita; non reſtitui iniquè ablata; non condidi teſtamentum; non ſumpſi ſacrum viaticum: hinc clamor, eiulatus, deſperatio, confuſio in familiâ, formido in conſcientiâ, ubique anguſtia. Ex his fit manifeſtum; ſic nos debere vitam inſtituere, vt parati ſimus quovis tempore, mortem oppetere. Sic vitam inſtituit, quiſquis ſe poſſe quotidie mori cogitat, & quaſi quouis die moriturus ſe præparat:

Nam prævisâ minus lædere tela ſolent.

Conſol. ad Marc. c. 9. Et benè Seneca: *Aufert vim præſentibus malis, qui futura proſpexit.* Refert ad ſalutem, diem mortis nobis

De diſcip. Chriſt. eſſe ignotum. Reddit rationem D. Gregorius: *Latet vltimus dies vt obſeruentur omnes dies.*

PRA-

PRAXIS.

Vt bevè obeas vltimum diem; expende aliquot dies, seriò, & pensiculatè tecum considerando, quid vulgò fieri soleat, vel quid tu ipse fecisse te optares, novissimo die & fac modò, quod tunc fieri solet. Tunc voles condere testamentum, fac modò, discutere latebras conscientiæ, & totius anteactæ vitæ errata in memoriam revocare, vt illa sacerdoti patefacias, fac modò: ignoscere inimicis tuis, deponere odia, obliuisci iniuriarum, inire cum adversarijs pacem, hæc iam sanus peragas: tunc singulari pietate Christum, ritu viatici suscipies; iam nunc dum accumbes sacræ mensæ, semper eodem virtutum apparatu, illuc accede, eoque desiderio ac si statim à sacro illo epulo esses mortem oppetiturus. Hæc omnia si modò exequeris, dum es incolumis sine ægritudine; morts tibi nunquam obueniet inprouisa: illam enim expectas, dum ad illam ita te præparas; si expectas, nunquam

tibi erit inexpectata, sed potius veniet à te expetita. Vt sis igitur in morte securus; sepone prius omnes, quæ cuivis in morte familiares sunt curas: *Nam serò parantur remedia, cum mortis imminent pericula.*

Gregor. supra.

CAPVT. VIII.

Summi momenti summum momentum.

QVando venit summa dies, & illius diei summum momentum; tuncque quæ ab eo sequuntur, summa sunt omnia. Quia post illud temporis punctum, sequitur interminata infinitæ Æternitatis linea. Itaque vt intellectus summum illud momentum, suis momentis trutinet; illius momentum fusius explanabo. Propter hominis, quo viuet, vltimum momentum, nihil non egit æternus Pater: nihil non portulit æternus Filius; nihil non contulit Spiritus sanctus. Propter illud momentum, Pater è cælo misit Filium in terras: propter illud, Filius Dei, infans natus est in stabulo, iacuit in præsepio, vagijt in fęno. Quid quid deinde

deindè per triginta tres annos à primo momento quo cæpit ſpirare in Matris vtero, vſque ad vltimum, quo expiravit in Crucis patibulo, vel egit, vel dixit, vel pertulit, vel cogitauit; fuit propter vltimum hominis momentum. Ideò ſunt quatuor Evangelia, vt inde hauriremus documentum, feliciter terminandi vltimum momentum. Ideo ſunt ſeptem ſacramenta; totidem ſpiritus ſancti Chariſmata: ideo decem Dei, quinque Eccleſiæ præcepta, tria Religionis vota, ideò tot ubique terrarum habitæ conciones, tot conſcripta librorum volumina, tot excogitata ſalutis præſidia. Cur tot Anachoretæ in ſolitudine, in cavernis terræ, in ferarum ſpelæis, in ſummâ vitæ aſperitate, ætatem omnem exegerunt? Cur Laurentius in candenti torretur craticulâ? Cur Sebaſtianus toto corpore excipit telorum ſiluam? Cur tot aly invicti Chriſti pugiles in equuleo *diſtenti ſunt?* alij vero *ludibria, & verbera experti, inſuper & vincula, & carceres? lapidati ſunt ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt?* cur alij, *cir-* Heb. 11. 35.

cuierunt in melotis, in pellibus caprinis egentes, anguſtiati, afflicti? propter vltimum vitæ ſuæ momentum. Ideò ſunt tot Religioſorum virorum Aſceteria, tot Monachorum cænobia, tot virginum clauſtra, tot ſacerdotum Templa, Cur tot iuvenes, et puellæ in flore ætatis ſpreto mundo, & omnibus mundi delicijs, reliquerunt domum, & fratres, & ſorores,
Mat. 19. 29. & Patrem & Matrem? nonnè fuit, ut vitã æternam poſſiderenr? Ergo propter ultimum momentũ: quia æternæ vitæ poſſeſſio, non dependet â ſolâ vitâ; ſed à vitæ momento vltimo. Hinc iam in confeſſo eſt, quanti ſit momenti, vltimum vitæ momentum: quandoquidem omnia, quæ prohibentur mala, quæ iubentur bona; quæ vètantur vitia, quæ imperantur virtutes; quæ declinantur pericula, quæ audiuntur pia conſilia; quæcunque ab Apoſtolis, ac deinde viris Apoſtolicis ſunt acta, dicta, ſcripta, cogitata, tolerata; quæcunque à Deo in cælo, vel in terrà ſunt condita; omnia, ſingula, vniverſa, ſunt propter ultimum hominis momentum. Huius rei veritas

tas est testatissima, ideoque nec indiget testimonijs. Nunquid omnia sunt propter nos homines, & propter nostram salutem? hoc est, ut homo euadat æternam mortem, acquirat æternam vitam? vita hæc, & mors, adeoque salus hominis dependent ab vltimo momento; si enim vltimo illo momento fueris particeps Diuinæ Gratiæ es hæres æternæ Gloriæ; si reus letalis culpæ, es hæres perennis pænæ. Hinc iam consequitur, non posse, nec nouem Angelorum Choros, nec omnes Cælites, nedum hominnes; licet, forent singuli sapientiâ Salomones, exertis omnibus ingenij, industriæ, & intellectus viribus, vel secum concipere, vel nobis exprimere, quanti sit momenti, bonum, vel malum esse hominis vltimum momentum; siue quanti sit ponderis, bene, vel malè mori. Res hæc est exploratissima: quia cum Intellectus etiam Angelicus, certis sit circumschriptus limitibus, fieri nequit, ut concipiat infinita bona, et mala, quæ ex bonâ, vel malâ mor- & consequuntur. Quæ cum ita sint, de-

deberetne per omne totius vitæ nostræ curriculum, fluere vllum momentum, quo non simus cum curâ anxij, & cum timore pavidi, & cum circumspecttione soliciti pro vltimo vitæ momento; vt illud nobis sit finis omnis mali, principium omnis boni? Sæpè, sed & maturè tecum animo volue; qualia videbis, audies, intelliges, optabis soluto iam vinculo arctissimo corpus inter & animam, post novissimũ momentum, post vltimum halitum, post extremũ emissum spiritum; omnia, quæ tunc occurrent in altero illo mundo, erunt tibi nova, peregrina, inaudita; supra omnem fidem incredibilia, supra omnem eloquentiam inexplicabilia, supra omnem intelligentiam incomprehensibilia. Nunc igitur seriò, ne fors posteà nimis serò, cave, ne horæ novissimæ momentò novissimò, occupet te mors peccato letifero obnoxium. Ne tibi contingat, quod impio illi Dijnastæ Balthazari? Quantus subitò invasit stupor, pavor, horror Balthazarem; cùm in illo sumptuosissimo convivio legeret sibi imminere fata

mel

em horam! vbi minus expectandum est letum; quàm in convivio, ubi omnia læta? Et scitis, quale fuerit convivium? Audite eivs apparatum ex Danielis historiâ. *Balthazar Rex fecit grande convivium Optimatibus suis mille; & vnusquisque secundũ suam bibebat ætatem.* Dan. 5. 1. *Præcepit ergò iam temulentus, vt afferentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater eius de Templo, quod fuit in Ierusalem, vt biberet ex eis Rex, & Optimates eius, vxoresque eius, & concubinæ.* Itaque iam omnes in omne genus hilaritatis sese effundebant: edebant dapsiliter, bibebant liberaliter, gestiebant hilariter; sonabant cijtharæ, & tibiæ, & buccinæ; circumstrepebant omnia, iocis, risibus, cachinnis, tripudijs. O inexpectata rerum omnium conversio! sequitur in eâdem historiâ Danielis. *In eâdem horâ apparverunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis, aulæ Regiæ: & Rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies Regis commutata est; & cogitationes eius conturbabant eum; & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad invicem collidebantur.* v. 5. Expende illas vocu-

voculas: *In eâdem horâ*, quâ nunquam per omnes vitæ horas fuerat lætior, iucundior, securior; & vt sibi videbatur felicior. *In eâdem horâ*, quâ inter vxores, & concubinas, & optimates, omnibus, quas optare poterat, circumfluebat delitijs. *In eâdem horâ*, quâ fors Jmperij sui fines propagare, victorias, & manubias & trophæa, & triumphos meditabatur. *In eâdem horâ* intelligit sibi migrandum ex hâc vita. Cave ne in eâdem hora, quâ indulges genio, & studes crapulæ; quâ vivis Bacchanalia, quâ agis Saturnalia; ne in eadem horâ, quâ vertes in orbem pedes tripudiando; quâ tenebis cijtharam, & tijmpanum; ne in eâdem horâ, quâ contaminatus fueris noxâ letali, invadat te letum: ne eâdem horâ moriatur corpus, quâ mortuâ est anima. Hoc si contingat, eâdem horâ in puncto ad inferna descendes.

PRAXIS.

Hæc pauca quotidiè, vel manè dũ è strato consurgis, vel vesperi cùm decumbis tecum considera. Tot ab Adamo, huc vsque fuêre olim funera; totidem brevi erunt, quot iam in vi-

vis

vis cenſentur capita: tu inter omnes, vnus es ex omnibus? de quolibet iam defuncto, vnum hoc dici poteſt. Fuit; de nobis, Sumus, de ſingulis, Erimus: Fuiſſe, nihil eſt; Eſſe, momentum eſt; Fore, æternum eſt. Semper enim; vel in pœnâ inter dæmones; vel in gloriâ inter Angelos, immortales erimus, ubi mortales ſemel eſſe deſierimus? Vndè inter Futurum eſſe, & fuiſſe, medium eſt punctum, & momentum: punctum loci; momentum temporis: nihil minus eſt in loco, quàm punctum; nihil minus in tempore, quam momentum. Sic ergò vive in punctò loci, vt aliquando potiaris Regno cæli: ſic impende momentum temporis, vt evâdas æternitatem ſupplicij, acquiras æternitatem gaudij.

FINIS

DE MORTE.

Ite, Venite, *ex ore Iudicis: Mors est mali vita boni hominis.*

PROOEMIUM
DE EXTREMO IUDICIO.

Nihil est ad salutem homini utilius communi omnium Sapientum iudicio, quam crebro sibi proponere, extremum Dei in iustos & improbos Iudicium. Quantus ex tam uberi argumento, sperari & possit, & vero debeat fructus, paucis verbis innuit S. Augustinus. Nihil est utilius populis quam loqui de temporibus futuris. *Imo S. Chrysostomus adeo hoc argumentum vult inculcari, ut dicat:* Singulis diebus, & horis oportet ante oculos nostros proponere Dei Iudicium. *Consentit cum illo D. Gregorius:* Præsentis temporis ita agenda est lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis Iudicij recedat à memoria. *Augustinus vult nos loqui, & cogitare de Iudicio Dei, sæpe; Chrysostomus, Singulis diebus, & horis; Gregorius, semper. Vbi tanta est tantorum virorum, qui hoc argumentum commendant auctoritas, quæ inde non speranda utilitas? Sed si non satis permoveat humana, accedat, & divina auctoritas. Christus*

Epis. ad Exstim.

Hom 4. in Gen.

Hom. 32.

stus cælo iam insertus, volebat totum innovari mundum, ubique gentium, ubique terrarum promulgari Euangelicam doctrinam, destrui idola, everti inanium deorum aras, confringi illorum simulachra, refutari vanam Philosophorum doctrinam, adduci gentiles omnes ad novam, & peregrinam religionem, moveri omnes ut humilitatem, castitatem, paupertatem reiectis opibus, honoribus, gloriâ, amplecterentur: ut omnes accurrerent morituri sub signo Crucis, quod Iudæis erat scandalum, Gentibus stultitia, omnibus maledictum. Res magna. Quis perficiet? Pusillus grex, 12. piscatores. Recte. Sed quomodo ea mundo persuadebunt? Quid dicent coram oratoribus, Philosophis, Iudicibus, Regibus, Tyrannis? Quibus argumentis confundent eorum sapientiam? Quibus rationibus confirmabunt suam, quam prædicant religionem? Quibus stimulis excitabunt eorum socordiam? Quibus facibus inflammabunt ignaviam? Quibus præsidijs flectent contumaciam? Extollent illis Virtutis pulchritudinem? Sed virtus illis nec de facie nota est: Proponent vitiorum turpitudinem? Sed nil est ulli

turpe,

turpe, quod omnibus eſt commune: quid quid eſt illicitum, apud illos eſt publicum. Forſan allicientur cæli gloria? Imo dicent, cælum cæli Domino. Horrebunt fors propoſito Inferorum ſupplicio? Sed ne quidem an Inferi ſint, ſciunt: & ſi ſciunt, contemnunt. Tu ergo o Chriſte, qui concionandi imponis præceptũ, iïſdem concionandi præbe argumentũ. Præbuit, & quid præbuerit, audite: & non aliud fuiſſe invenietis, quam hocipſum quod tractamus. Stabat primus Apoſtolorum Petrus in celebri Gentilium corona, quibus ait (verba ſunt D. Lucæ in actis Apoſtolorum) Ipſe præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo Iudex vivorum, & mortuorum. *Nullum ipſa æterna Sapientia iudicabat eſſe argumentum, quod haberet plus vel roboris ad perſuadendum, vel terroris ad percellendum, vel virtutis ad totum mundum innovandum, quam quod omnibus inſtabat Iudicium. Expertus hoc ipſum fuit is qui à Divo Chryſoſtomo vocatur argentea Spiritus S. Tuba, magnus ille Euangelicæ doctrinæ buccinator D. Paulus. Stabat, ut reum decebat, Paulus abiectus, & humilis pro tribunali, in quo ſedebat cum faſtu Iu-*

Act. c. 10.

dex, Felix nomine; aßidebant in subsellijs, qui Paulum accusabant Iudæi. Cæpit Paulus summa cum gravitate, atque facundia disserere de Iustitia, castitate, fide Christi, ac tandem de futuro olim Iudicio, perorare. Quo successu? Qui vix potuisset sperari. Cum de Iudicio dissereret Paulus, repente Felix qui considebat in solio Iudex, ac si ipse fuisset iam reus, cæpit mutare colorem, toto pallebat vultu, immutata est facies eius, erecti stetere capilli, cohorruit animo, tremuit corpore, genua ad se invicem collidebantur, & iam prope exanimis omnibus artibus trepidabat: quasi non audiret loquentem de Iudicio, sed ipse iam staret iudicandus. Quæ cuncta paucis his verbis expreßit D. Lucas. Disputante autem illo (*nimirum Paulo*) de Iustitia & castitate, & de Iudicio futuro tremefactus Felix, respondit. Quod nunc attinet, vade; tempore autem opportuno accersam te. *Quod si ita tremuerit Ethnicus, quid ni sperem à te lector Chatolice, hoc tragico argumento inijciendum timorem Domini, qui est Initium Sapientiæ, hoc est, principium Gratiæ?*

Act. 24. 25.

CA-

CAPUT I.

Evigilat homo vetus sonitu tubæ sepulchralis, citantis eum ad Iudicium.

NUlla re vel citius, vel facilius excitabitur è suo, quo sopitus est veterno, homo vetus, dum obstrictus est letali noxa, quam si eius auribus insonet, ultima mundi tuba. Perceperat illius tubæ clangorem aure propheticâ Sophonias, ideò diem Iudicij, *Diem tubæ & clangoris* appellavit. Quod & Christus confirmat iuxta ac Paulus: Christus iis verbis: *Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna.* D. Paulus: *In momento, in ictu oculi in novissima tuba; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.* De hac tuba loquitur D. Gregorius. *Vox tubæ terribilis, cui omnia obediunt elementa, quæ Petras scindit, inferos aperit, portas æreas frangit, vincula mortuorum disrumpit.* Dubitatur an unica tantum, an plures in-

Sopho. c. 1. 16.

Mat. 24. 31

1 Cor. 15 52.

in 1. ad. cord.

inflandæ ſint tubæ, cum dicat Chriſtus: *Mittet Angelos ſuos cum tuba:* Si mittendi ſint plures Angeli, plures inflandæ videntur tubæ. D. Chryſoſtomus, Anſelmus, & alij cenſent, plures mittendos Angelos, & ſingulos cum ſuis tubis. Sunt qui exiſtimant Archangelos ſingulos, qui fuerint tutulares Præſides Provinciarum, in ſingulis quas cuſtodierint Provincijs, tubam inflaturos. Itaque per totum Belgium tubam inflabit Archangelus cuſtos Belgij, alij per ſuas Provincias. Hic porro tubarum ſtrepitus, paululum ante Reſurrectionem incipiet, & audietur à mortuis, vi, & ope animarum, quæ ſonos ſentiunt, & colores, non ſecus atque Angeli, & offerent ſe corporibus ſuis, quæ eodem temporis puncto inſtaurabuntur, & ſuis reſtituentur animabus, ſimulque perſtrepentium tubarum fragores exaudient. Præter tubam, putant aliqui adhuc edendam ſonoram per orbem univerſum vocem,
Theſſ. 1. 15. à tubæ ſonitu diſtinctam: cum dicat D. Paulus: *Ipſe Dominus in iuſ-*

ſu,

ſu, in voce Archangeli, in tuba Dei. Putant ergo aliqui immenſam quandam, & late reſonantem vocem, & articulatam efformandem, videlicet illam Eccleſiæ familiarem: *Surgite mortui, & venite ad Iudicium.* Hæc vox, & tuba talem edet ſonitum, qualis ab initio mundi uſque ad illam horam non fuit auditus. Erit fragor qui obſtupeſcendo murmure per montes & valles, per aſpera ſaxorum, ac plana camporum, per ſilvas & teſqua, per pagos, & oppida, per terras omnes, mariaque omnia latè remugiet, ac rauco boatu perſonabit. Hic ipſæ tubæ clangentis ſonus ad ſumma uſque cælorum pervadet, ut inde deducat beatas omnes illas animas, quæ poſt redivivum Salvatorem ad eam uſque horam admiſſæ fuerunt in cælum, ut antiquum cum corporibus ſuis connubium meliore conditione redintegrent. Idem illud tonitru totis illis Inferorum cavernis reboabit, abducetque omnes reproborum animas, quæ ab ortu rerum ad illud tempus, illuc deſcenderunt.

Illa tuba ſepulchra omnia aperiet, & depoſita corpora, ab omnibus elementis integra, atque inviolata repoſcet. Vere dici poteſt illa dies belli, & ſtragis, & ſanguinis, dies, quæ toti orbi rupta pace, ſed præcipue improbis, bellum æternum indicet. Atque adeò in huiuſce rei ſignum tubæ per ſepulchra regionum perſtrepent, & clangorem bellicum edent, adeò horribilem, ut ad imos uſque antipodes audiendus ſit, & ad illius auditum, quidquid hic in terris, proſternendum. Quale erit ſpectaculum ad primum huius tubæ ſonitum, non ut olim tantum muros Ierochontinos, ſed pyramides excelſiſſimas concidere, montes altiſſimos tremere, inferorum clauſtra reſerari, mortuos ſepulchretis egredi, ac totum mundum timore concuti? Tunc verum erit illud paradoxum: *Veniet tempus quò damnati nolent egredi ex inferno, & beati nolent manere in cælo.* Damnati nolent egredi ex Inferno, partim ne videant faciem fulminatricem Iudicis, partim ne ſubeant probrum pu-

publicum condemnationis, partim ne cogantur assumere corpora, quibus præter animæ pœnas, novas alias luant, adeoque duplices. Beati contrà optabunt egredi ex cælo, tum ut oculis suis aspiciant Iudicem, & auribus percipiant illam optatissimam & expectatissimam sententiam, Venite Benedicti; tum ut corpori suo iam glorioso uniantur. vtinam tuba illa terribilis insonaret auribus nostris dum iacemus molliter inter cygneas plumas, & nescio quas vel læva mente cogitationes volvimus, vel levi corde desideria concipimus. Vtinam in medijs convivijs dum toto mento, & mente sumus effusi in cupedias, & patinas, & struices, & calices, & cantharos, iterum streperet illa tuba. Si velis lætis auribus excipere illam formidandam, quam tunc in die tribulationis inflabit tubam, Divina Iustitia, audi tubam illam Iubilæi, quam nunc in die salutis, inflat Diuina Misericordia. Quoties dum solus in cubiculo lectitas pium codicem, dum in sacro tribunali

errata ſacerdoti exponis, dum menſæ accumbis Euchariſticæ, dum verbum Dei è cathedra audis; Divini ſpiritus inſtinctu, afflatuque cæleſti, percipis inſonantem animo illam Miſericordiæ tubam: *Hora* Rom. 12. 11. *eſt iam nos de ſomno ſurgere.* Nunquam Deus aliquem gravius caſtigat, vel etiam ſubitò mori permittit, quin Miſericordiæ ſuæ tubam, quæ officij eum moneat, & ad reſipiſcendum moveat, præmittat. Ideò Pſal. 94. 8. tam ſeriò monet David. *Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra.* Non dicit ſi audieritis in Paſchate, quo lex iubet quemque Sacramento expiatorio animum purgare, ſi poſt annum, ſi poſt menſem, nequidem ſi cras. Sed *hodie ſi vocem eius audieritis*, id eſt tubam invitantis Miſericordiæ ad gratiam, ad vitam, ad perfectionem, ad ſalutem: *nolite obdurare corda*, nec obturare aures. Plerumque enim carò conſtat hic eſſe ſurdum. Id olim expertus eſt maximo ſuo damno, utpote animæ ſuæ exitio, nobilis quidam de quo commemorat S. Bona-

ven-

ventura in vita S. Francisci. Hic ut erat vir gnaviter impius, letali correptus est morbo, quo cum infestaretur, vnicum sibi delegit in illa necessitate perfugium, D. Franciscum, qui forte in eadem commorabatur civitate. Franciscus paucis ad Deum fusis precibus, homini morbido restituit valetudinem: quem incolumen seriò admonuit, ut seriò resipisceret, ad frugem rediret, ne quæ ei reddita erat salus corporis, esset interitus animæ. Promisit: sed promissi, simul & Dei, & à Deo obtenti immemor beneficij, redijt canis ad vomitum, sus ad volutabrum, revolnitur ad pristina scelera. Sed non gratis fuit Deo ingratus. Nam cum nocte quadam in plumeo iaceret, & quiesceret strato, nescio quo infortunio, indubie Divino consilio, tectum domus corruit, eumque somno, vitijsque sepultum improviso obtrivit, nec prius oculos aperuit, quam ubi se è plumis reperit in flammis, è lecto in orco.

OBSERVATIO MORALIS.

Alia erit vox Dei vltimo mundi die, alia est modo, cum est dies salutis. Tunc erit tempus belli, nunc est tempus pacis. Tunc vox Dei erit tuba, nunc est aura, tunc erit tubæ sonitus, nunc est auræ sibilus, tunc erit sonitus terribilis, iam sibilus tenuis; Sic eum percepit Elias: *Post ignem sibilus auræ tenuis.* Ne tunc horreas tubæ sonitum, nunc audi auræ sibilum. Quælibet inspiratio Sancti Spiritus, est cælestis auræ sibilus: si percipias hunc ex alto sibilum, erit ad animi iubilum, quia erit pro animo Iubilæum. Hic sibilus est vox Misericordiæ, quæ nunc loquitur minaciter, ut timeas, nunc suaviter ut diligas, nunc fortiter, ut doleas, nunc hilariter, ut gaudeas. Insonat varijs hominibus, in varijs locis, Salomoni in lecto, Saulo in campo, dicens Saule, Saule. Augustino in horto, cum audiret Tolle, tolle: Francisco in templo, Huberto in sylva. Cave ad eam vocem sis surdus, quia sæpe ab

3. Reg. 19. 12.

ab illa dependet tua ſalus. Non percepiſſe hunc tenuis auræ ſibilum, fuit multis ad exitium.

CAPVT II.

Poſt tubæ ſonitum, ſequitur Reſurrectio corporum.

TUbâ ubique, & per omnia cælorum, terrarum, inferorum ſpatia reſonante, mortui tanquam ab altiſſimo ſomno excitati, è tumulis patefactis reſurgent & celerrime ad locum Iudicij transferentur. Sed quanto diſcrimine reſurgent electorum & improborum corpora! Petit S. Paulus. *Quomodo reſurgent mortui? Quali autem corpore venient?* Idemne erit corpus diuitis Epulonis, & Lazari? Caini & Abelis? Judæ Apoſtoli & Judæ proditoris? De diſcrimine itaque corporum, quibus omnes in magno illo theatro comparebunt, erit nobis ſermo 1. Contemplemur electorum, deinde reproborum corpora. Panduntur omnia in Ægyptiaca ſolitudine ſepluchreta, 1. Cor. 15 35.

pulchreta, ex quibus prodeunt illi ætate venerabiles, ac canitie olim suspiciendi viri, Pauli, Antonii, Hilariones, Pachomii, Paphnutii. Aspice nunc illa corpora, in recessu olim solitudinis macerata, sole torrida, aqua, & paucis dactylis pasta, jejuniis enecta, insomniis exanguia, exasperata ciliciis, verberibus lacera: quæ tesqua & sylvas, quæ specus, & antra incoluerunt, vepribus, & spinis prope insepulta. Nulla jam apparet in genis macies, nullus in vultu pallor, nullæ in oculis lachrymæ, nullus in tergore sanguis, nullus in pectore livor. Ubi jam saxum tuum Hieronyme, quo pectus percutiebas? Ubi ô Paule vestis tua è palmis contexta? Ubi ô Joannes zona illa tua pilosa, & hispida? Ubi tuum ô Hilarion cilicium? Quanta in fronte serenitas, qualis in oculis fulgor, quæ in genis venustas, quam insignis in omnibus membris decor! Fulgent jam illa corpora quatuor exquisitissimis dotibus nobilitata, nimirum claritatis, agilitatis, subtilitatis, impatibilitatis. Quodlibet ergo corpus electi, immenso splen-

ſplendore coruſcabit, aſſerente, Chriſto fore, ut *juſti fulgeant ſicut Sol in regno Patris eorum.* Mat. 13. 43. Mirabilis quoque erit eorundum corporum agilitas, ut huc illucque ſe pro arbitrio transferant, nulla gravitate tardante, adeò ut ſapiens juſtos comparet ſcintillis, quæ vento agitante omnem in partem feruntur. *Tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent.* Sap. 3. Inſigni quoque ſubtilitate prædita erunt illa corpora, adeo ut alia corpora facile penetrare poſſint. Sicut corpus Servatoris beatæ vitæ redditum, ingentem illum lapidem quo Sepulchrum tegebatur, ſine ulla ſciſſione penetravit in morem ſpiritus, qui carcerum muris, portiſque retineri non poteſt. Deinde nulli perpeſſioni obnoxia erunt hæc corpora. Quatuor has corporis glorioſi dotes colligunt Theologi ex illis verbis Pauli: *Seminatur in corruptione; ſurget in incorruptione.* 1. Cor. 15. 44. Ecce dotem impatiblitatis *Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloriâ.* Ecce claritatis: *Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute:* Ecce agilitatis: *Seminatur corpus animale, ſurget ſpirituale:* Ecce ſubtilitatis

tis dotem. Sed interim dum nos verbis exornamus beatorum corpora, ecce tibi, ſumma pernicitate Animæ electorum è cœlo ad ſuos tumulos, inde ad corpora advolant. Deus immortalis, qualis hic erit occurſus, inde Animæ in cœlo, hinc corporis è tumulo? quam lætis oculis corpus aſpiciet beatam ſuam animam! quales erunt Animæ, & corporis dialogi, quam ſuavia colloquia, quam dulcia oſcula, quam amabiles amplexus! audite panegyricam, quam tunc Anima ad corpus habebit orationem. Occurret Anima dicens carni: Eja Soror, & Cant. 2. Sponſa cariſſima ſalue. *Iam hyems tranſijt, imber abijt & receſſit, ſurge anima mea, & veni.* Implevit Deus deſiderium noſtrum: ô cariſſimum corpus, ubi hactenus delituiſti? Ubi per tot ſæcula domicilium habuiſti? Deus bone, tune in obſcura, & fœculenta ſepulchri caverna, in cineres, & pulveres redactum, in cadaveroſa oſſium congerie jacuiſti: & ego paradiſum huc uſque incolui? Hoccine operum tuorum præmium? Hæccine ſudorum, & laborum tuorum merces?

Alia

Alia te manet mecum remuneratio. Tu comes itinerum & laborum meorum fuiſti;tu mecum injurias, & contumelias propter Chriſtum pertuliſti; tu jejuniorum,& vigiliarum laborem, tu crucem pœnitentiæ, tu victus difficultatem, tu rerum omniũ inopiam mecum ſuſtinuiſti? Quoties ori tuo panem ſubtraxiſti, ut Chriſtum in paupere aleres. Quoties veſtem ut pauperem veſtires,tibi ipſi detraxiſti? Quoties renunciaſti poſſeſſionibus tuis, & opibus, & juri tuo, ne pacem cum proximo non haberes? Æquum igitur eſt, ut quæ mecum in lachrymis ſeminaſti, mecum etiam in exultatione metas; &ut quæ fueras pœnitentiæ, jam comes ſis & gloriæ. Exurge igitur de puluere, & conjungere mihi mecumque ad percipiendum laborum tuorum præmium veni: Pergamus læti, atque alacres ad judicis dexteram cum ceteris; nam hodie æternam cœli gloriam nullo tempore finiendam ambo prcepturi ſumus. Tunc igitur animus carnem, & caro animum dulciſſime amplectentur, & feliciſſimo ac indiſſolubili nexu conjungen-

jungentur, & in ictu oculi corpus quatuor illis gloriosis dotibus nobilitabitur. Tunc dicet spiritus carni: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es*: & respondebit caro spiritui: *Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.* Sic ergo una unientur corpus & anima, caro & spiritus.

Cant. 2.

325. VI. Sed modo ab electis ad improbos, & eorum corpora oculos convertamus. O quã erunt disparis conditionis corpora reproborum! illa pro illustri splendore, tenebrosa obscuritate induentur, quæ congruat tum, tenebroso illi carceri, externisque tenebris in quas projiciendi sunt, tum internis tenebris, in quibus vixere, æternumque vivent. Et sicut splendor beatorum corporum comitem habebit, admirabilem quandam pulchritudinem, ita istorum corpora odiosissimam fœditatem. Eadem corpora prægravia erunt, ea præsertim quæ pigritia à suo officio rite fungendo abduxit. Etsi autem immortalia erunt corpora, & indissolubilia (nullius enim erit aut bonis aut malis ultra morti locus) erunt tamen mirum

in

in modum patibilia; nec ullo membro carebunt, ut, quoniam membris omnibus peccato servierunt, membris omnibus patiantur. Nullo morbo laborabunt, quo ulla in parte corporis morsus doloris hebescat, aut retundatur, sed ubique potius acerrimè atque acerbissime sentiatur. O infelix qui unius dentis dolorem ferre non potes, quid facturus es, si in illo perditorum numero censearis, quibus post acceptam à Deo maledictionem, omnes dentes, omnia ossa, omnes venæ, nervi, arteriæ, omnes pedum, manuum que digiti, omnia viscera, omnia intestina dolebunt. Erunt ergo omnia illa corpora tanquam fœdissima monstra squallida, lurida, nigra, gravia, fœtida, graveolentia. Sed videamus quo pacto illa resurgent. Aperitur in Babylone marmoreum mausoleum, indeque egreditur Alexander olim Magnus, jam minimus, ille erecto collo Bucephalum, coronam, ac sceptrum postulat: sed mox dimittit supercilium, ac cristas, & mæsto vultu terram intuetur. Surgit in Grecia Xerres, cir-

cumſpicit ubi ſint equitum turmæ, peditum cohortes: Videt ſe ſolum. Surgit in Italia Tullius, pulpitum flagitat, roſtra quærit; ſed mox confuſus ſilet. Prodit dives Epulo, quærit menſam, & byſſum, ac purpuram: videt ſe iis deſtitutum. Egreditur è tumbâ, impia jeſabel: requirit ſpeculum, calamiſtros, fucos, ſtrophium & nuſquam videt. Surgit hic Cæſar ſine diademate, Rex ſine corona, Princeps ſine purpura, Senator ſine toga, Miles ſine ſago, Philoſophus ſine pallio, Eques ſine ocreis, Epiſcopus ſine mytra, Abdas ſine pedo, Sacerdos ſine caſula: omnes nudi. Dum ita ſtant ſuper tumulos illa maledicta cadavera, illa inauſpicata corpora, ecce tibi è centro terræ, ex caliginoſo Inferorum ſpelæo emergunt æque maledictæ Animæ, quæ ubi venient in conſpectum ſuôrum corporum, proh Deus! qualis hic erit utrimque ululatus, quam flebiles utriuſque Elegiæ, quam aſpera Animæ in corpus ſatyra: quo vultu ſe mutuo intuebuntur. Quam ægre hoc par conjugum ſibi dabit manus? quot maledictis

dictis se mutuo lacerabunt, quot diris se devovebunt? Quibus verbis se mutuo salutabunt: ô infelix corpus (inquiet anima) tu initium, ac finis calamitatis meæ: ô non amplius sodalis meus, sed infensissimus hostis; non amplius adjutor, sed persecutor, non amplius mihi eris domicilium, sed ergastulum. O merito infelix! quam carò jam mihi constant momentaneæ voluptates illæ tuæ? ô fætida caro! quanta tu mihi tormenta tuis illecebris thesaurizasti! Hæccine est illa caro, propter quam tot commessationibus, & ebrietatibus vacavi? propter quam tot fornicationes, tot sacrilegia, tot adulteria perpetravi? propter hunc saccum stercorum, regnum cœlorum amisi? propter hunc vilem & putridum truncum, vitæ æternæ jacturam feci? ô palatum infelicissimum! propter te ego terras, & maria fatigabam. O venter infortunate & quomodo ita insanivi, ut te pro Deo colerem? Hactenus ego quidem tartareis ignibus arsi; sed nunc

tempus eſt, vt & tu mecum particeps ſis pœnæ, quia fuiſti & conſors culpæ. O centies millies maledictum corpus, cur tu mihi obviam occurris? Cur non potius in tenebroſa & purulenta ſepulchri caverna, æternum in cinere, & pulvere deliteſcis? O te ſceleratum, ô me infelicem quæ ad immaniora tormenta experienda denuo tibi conjungor. Veni miſerum, & iniquum corpus, nunc enim oportet nos coram ſummo Judice comparere, atque ſiniſtram ejus manum cum improbis tenere, ad infauſtiſſimam maledictionis ſententiam percipiendam. O Furiæ, ô ſpiritus tartarei! Quid moramini? cur me non diſcerpitis? cur ad nihilum me non redigitis? O maledicta dies infelicis meæ nativitatis, quæ fatum hoc dirum, & infauſtam hanc cœli figuram habuiſti, ut pro momentaneis voluptatibus cruciarer. Hæc igitur atque alia generis ejuſdem Anima, in carnem ſuam, cum ingenti rabie atque odio evomet, quam tamen cum hic in terris cum illa

mora-

moraretur, tanquam Deam colebat, atque ut ejus libidinibus satisfaceret, Dei legem frangere, ac violare non verebatur. Quam violentum Animæ tunc erit, denuo uniri tam infausto corpori? Itaque tunc miserum illud corpus incipiet horrendum stridere dentibus, Anima vero aëra implere lamentabilibus questibus. Quippe tam corpus, quam Anima ex omni parte, & ab omnibus creaturis destituentur; Quia, ut bene Chrysostomus, *Ibi non erit resistendi virtus, nec pœnitentiæ locus, nec defensionis tempus, nec fugiendi facultas, nec latendi possibilitas, nec apparendi securitas, nec satisfactionis utilitas; & ex angustia omnium nil remanet ibi, nisi luctus: Quia nec proderunt divitiæ divitibus, nec parentes filiis, nec Angeli pro hominibus intercedent.* Ita ipse.

OBSERVATIO MORALIS.

Maximum hic futurum ostendimus discrimen inter proborum & reproborum corpora. Hic debet fieri

ri electio: Tale enim ibi corpus resurget, quale hic vivet. Nam ut ait Apostolus, messis sementi respon-
Gal. 6. 7. debit: *Quæ seminaverit homo, hæc & metet.* Non vis ad vitam scuscitari appenso ad collum laqueo instar Iudæ proditoris, & fronte notâ desperationis inscriptâ? Fuge illius avaritiã; proditionem execrare. Non vis excitari à mortuis Caino similis, inustus stigmate perditorum? Ne illius invidiam de alienis bonis, multoque minus cædes innocentium imiteris. Times tanquam alter Esau redivivus comparere ingratus Deo, infestus hominibus? ne ingluviem secteris; ne probos ut olim Esau, persequare: Nullus aliquando inventus est canis, aut lupus, nullus ursus, aut leo, rabidiore fame stimulatus, iis qui hac olim vita ventrem, quasi Deum coluere, jejunium & ciborum abstinentiam contempsere, & tenui, brevique cœnâ, dæmoni animam suam vendidere.

CA-

CAPVT III.

Crux ante adventum Iudicis apparens in aere, varijs vario se exhibebit Schemate.

POst tubæ sonitum formidabilem, post resurrectionem corporum admirabilem, post separationem Iustorum à reprobis terribilem, illico signum magnum apparebit in cælo, illud ipsum quod erectum fuit olim in monte Calvariæ, quod erit Iustis ad solatium, reprobis ad supplicium. Patet ex verbis D. Matthæi. *Tunc parebit signum Filij hominis in cælo.* 24. 30.
Plerique SS. Patres conspiranti assensu existimant, hoc signum fore ipsissimam crucem, in qua Redemptor mundi, pro salute nostra, inclinato capite tradidit spiritum. Deferetur ergò Crux per angelos, priusquam in scenam prodeat supremus Iudex, statueturque in conspectu omnium, veluti signum Redemptionis nostræ, et inclytum victoriæ trophæum, ac

nobile amoris in nos monumentum. Exponetur autem orbi vexillum Crucis in ipsa Iudicij die, paulo antequam Iudex in throno suo iudicaturus consideat. Sunt qui existimant una cum cruce proferenda alia Dominicæ passionis instrumenta, lanceam, columnam, flagella, spinas. Favet D. Thomas sic loquens. *Veniente Domino ad Iudicium, signum Crucis et alia passionis indicia demonstrabuntur.* Alij censent, apparente Cruce etiam electorum frontes vi Angelica, cruce notandas. Sic enim D. Ioannes vaticinante spiritu aliquando futurum edixit, cum Angelos sic inter se colloquentes induxit. *Signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Quapropter electi omnes habebunt in fronte expressum signum Crucis, et ex illo signo, Pastor agnoscet oves suas, Magister discipulos, Iudex electos, Dux milites, Pater filios. Sunt non pauci ex SS. Patribus qui sentiunt producendam cum Cruce et Arcam fœderis, quæ fuit typus, et umbra Crucis. Et confirmant suam sententiam D. Ioannis oraculo sic scribentis.

Opusc. cap. 244.

Apoc. 3. 7.

ſcribentis. *Et apertum eſt Templum Dei in cælo, et viſa eſt Arca teſtamenti eius in cælo.* Vt liqueat omnibus benè conveniſſe veterem legem cum nova, nec tam adverſa, quam diverſa præcepiſſe. Ubi iam Crux omnium oculis conſpicua apparuerit in medio aëre, miro ſplendore circumfuſa: *Tunc* (ait Evangeliſta) *plangent omnes tribus terræ.* Hoc eſt, impij omnes aſpectu crucis exulcerati, edent clamoſiſſimum quendam cum mæſtiſſimâ lamentatione planctum, qui toto aëre, confuſo ſtrepitu perſonabit. S. Auguſtinus ſic loquitur de illo planctu. *Tunc plangent omnes tribus terræ, videntes accuſatorem ſuum, id eſt, ipſam crucem, & in ipſo arguente cognoſcent peccatum ſuum, ſerò & fruſtra fatebuntur ſuam cæcitatem.* Plangent ergò impy, quia videbunt tunc expoſita ſuis oculis omnia ſalutis ſuæ inſtrumenta, & Chriſti ſtigmata, æquè ac ſuæ ſcelera, quæ illorum fuerunt cauſa. v. g. Videbit Iudas ſe ſua proditione Chriſtum adegiſſe in crucem; videbit diues Epulo, ſe ſuis delicijs confixiſſe Chriſtum,

Apoc. 11. 19.

Serm. 130 de temp.

Christum, videbit superbus se suis honoris punctis, avarus se suis fraudibus, ac usuris, adulter se suis libidinibus, pugnax se suis mucronibus, transfixisse Christum, videbit quisque impius, quot plagas suis sceleribus Christo inflixerit, quot spinas eius capiti, infixerit. Videbunt ergò Christum, non iam amplius tanquam sub iudice reum, sed verè Iudicem reorum; videbunt non iam contemptibilem, sed plane terribilem; videbunt cum cruce quidem gloriosa, sed nòn in cruce ignominiosa. Ita enim Augustinus. *Sedebit Iudex, qui stetit sub iudice, damnabit verò reos, qui falsò factus est reus.* Plangent ergò omnes tribus, pectora sua percutientes. O quam iustam plorandi, & lamentandi causam habebunt! Plangent eo quod non amplius possint agere pænitentiam, nec effugere Dei Iustitiam, nec declinare maledictionis sententiam. Plangent ob præterita scelera, præsentem confusionem, futura supplicia. Deflebunt sortem suam tristissimam, or-

de verb. dom.

tum,

tum ſuum inauſpicatiſſimum, & finem ſuum infeliciſſimum. Crux ergò quæ ſolebat eſſe amoris ſignum, & fæderis, ſpes peccatorum, ſolatium afflictorum, refugium deſperatorum. Tunc erit malorum omnium prognoſticum, impiorum terror, belli ſignum, & ruina peccatorum. Nullum ergò o peccator habebis refugium, tota ſpes concidit, nullum aſijlum, dum arbor redemptionis, lignum vitæ contra te inſonabit, edetque vocem non ut modò gratiæ, ſed vindictæ. Si Crux terret, quis conſolabitur? ſi totius pietatis ſignum exanimat, quis animabit? ſi Chriſti ſanguis contra nos voriferetur, quis pro nobis clamabit? Si in Chriſti vulneribus, & viſceribus, quæ miſericordia affluunt, iam miſericordia non invenitur, ad cuius opem confugiemus? Crux ergò exhibebitur ad maiorem improborum punitionem. Pròducetur deinde Crux, ut omnes Iudæi, qui òlim clamabant; Crucifige, Crucifige, & impy Chriſtiani, inimici Crucis Chriſti;

Christi; qui rursum crucifixerunt eum, agnoscant, illud ipsum esse lignum, cui illum confixerunt. Quomodo tunc stupebit Pilatus, qui tradidit eum voluntati Iudæorum, ut crucifigeretur? quid Annas, quid Caiphas, quid Sacerdotes, & Scribæ, & Pharisæi, dicent, qui nihil non egerunt, ut cruci affigeretur? quomodo illi plangent? Rarum est, quod contigit nostro sæculo; in ditione Peruana, uti refert Antonius Valthrinus. In eius ditionis provinciam, cum quidam Christiani fugissent, unus ex ijs inter sarcinulas, Crucifixi imaginem fortè coniecit: qui cum posteà ad illius Provinciæ Metropolim pervenisset, multique admirabundi quærerent curiosius, quid illud esset? Respondit illum esse Christianorum Deum. Quæ res hominum sermonibus celebrata, ad Principis aures pervenit: is eadem videndi cupiditate inductus, in aream palaty cum trecentis circiter viris processit, hominemque sibi cum imagine sisti iussit, quam cum in

*Raderus, viridar. p. 1. f. 273

in manus ſumpſiſſet, diligenter contemplatus. Hiccine, inquit, Deus eſt Chriſtianorum? Ille ipſe, inquit Indus. Tum Princeps, ain tu? Hiccine Deus eſt, quo adiutore Chriſtiani Jngas, totumque regnum Pervanum ſubegerunt? Cum Indus affirmaret; At hic, ait Princeps, homo eſt, omnibus cruciatibus necatus; ſimul ad imaginem expuens, homini reddidit. Mirum dictu; ſtatim ut Indus in manus accepit imaginem, cæpit illa caput, quod in dextram partem inclinatum habebat, ad ſiniſtram convertere, & oculos in Principem, cæterosque qui aderant defigere, qui omnes continuo, præter eum, qui Crucifixi tenebat imaginem, conciderunt proni in terram; ac tribus horis ſine ſenſu, ac ſpiritu mortuis ſimiles iacuerunt. Quos cum populus mortuos exiſtimaret, ingens tota urbe luctus excitatus eſt. Intereà Princeps, ac deinceps cæteri ad ſe rediens, ſurgensque exclamavit, Verè magnus eſt Chriſtianorum Deus: reliquisque omni-

nibus ſtupore quodam defixis, ac pavidis, pænâ propoſitâ edixit, ne quis in poſterum Chriſtianorum Deum blaſphemaret: atque extructo, ornatoque iuxta palatium ſacello, ibi Crucifixi imaginem collocari, atque ab omnibus adorari iuſſit. Ille Princeps poſteà cum filio unigenito ſexſenni, mutatis veſtibus, ne poſſet agnoſci, contulit ſe ad oppidum proximum, ubi erant noſtri Patres, ibique ſacro Baptiſmatis fonte ablutus eſt, & ſtatim poſt expiravit. Quod ſi Indi illi ſteterint ita attoniti, ad exiguum illud Crucifixi ſimulachrum: quid dicent in die Iudicij omnes Iudæi, Ethnici, Gentiles, quando videbunt Sacroſanctum Crucis ſignum in aëre ſublime, tanto conſpicuum fulgore? Nonne illi meritò inquirent, Hoccine eſt lignum illud, quod Iudæis erat ſcandalum, Gentibus ſtultilia? Hoccine eſt lignum, quo fractæ ſunt tartarorum fores, euacuatus limbus, aperti cæli, debellati hoſtes, deuicti dæmones, ſublata mors, deiecta idola,

la, proſcripta ex toto orbe idololatria? Hoccine eſt lignum triumphale, quo ſibi Deus Chriſtianorum totum ſubiecit orbem, quo ſibi acquiſiuit poteſtatem omnem in cælo, & in terra?

OBSERVATIO MORALIS.

Iam Crux eſt arbor ſalutis: in ea Chriſtus ſalus noſtra extendit ad nos manus, ut nos amplexetur: in eá inclinat caput, vt nos oſculetur, & orationibus noſtris annuat, in eá diſtillat balſamum ſanguinis ſui, vt vulnera noſtra curet, in ea nobis pectus ſuum patulum offert, vt nos in viſceribus ſuis condat, & ab ira ventura abſcondat: iuxta eam Virgo, ac Mater eius, vt pro nobis intercedat. Sed in illa die nihil horum amplius in cruce reperietur. Ubi tunc Deipara? Ubi apertum latus, ubi ſanguis, ubi caput inclinatum, ubi brachia amplexantia, ubi Chriſtus? Audi Oſeam. *Vadent ad quærendum Dominum, & non invenient, ablatus eſt ab eis.* Cap. 5. O verbum aſperum! Nos vt conſpecta

ſpecta illa cruce, gaudeamus, & exultemus ob ſalutem per crucem obtentam, dicamus cum Paulo. *Abſit mihi gloriari niſi in Cruce Domini noſtri IESV CHRISTI.* Veneremur hanc crucem Salvatoris, dum adhuc in noſtro hemisphærio lucet dies ſalutis. Convertamur iam toto corpore, & corde ad crucem & crucifixum, & dicamus cum matre noſtra Eccleſia: *Quærens me ſediſti laſſus, redemiſti crucem paſſus, tantus labor non ſit caſſus.* Te obſecramus per illam crucem quam in curuo corpore, inclinato vertice, capite ſpinis coronato, fractis humeris, lacero tergo, ſanguinolentis pedibus, lachrymantibus oculis, ſuſpiranti corde, pro noſtra ſalute portaſti, repens per plateas Ieruſalem, ad montem Calvariæ; Per illam crucem te obſecramus, quam perfudiſti tuo ſudore, tuis lachrymis, tuo ſanguine, in qua pro inimicis patrem oraſti, latroni paradiſum promiſiſti, Patri ſpiritum reddidiſti, ut hæc Crux in die Iudicij ſit nobis inſtrumentum vitæ, non mortis, ſalutis, non perditionis, clavis denique

Gal. 5.14.

cæli,

cæli, ubi tecum æternum regnemus, qui regnasti à ligno.

CAPUT IV.

Bene expensus descensus è cœlo supremi Iudicis, erit ascensus ad cœlum novi hominis.

QUidquid hactenus de supremo Iudicio, de die Domini magno, de tremenda illa cælo, terræque, Divinæ Iustitiæ tragædia, vel à me dictum, vel à te fuit lectum, non fuit nisi quoddam ad ea quæ sequuntur, leve præludium. Quod enim in hoc argumento est impijs maximè formidandum, est ipsa formidinis plena Iudicis persona. Postquam Deus gravissima intulisset supplicia Samaritanis, quasi hactenus illis pepercisset, mox subiungit. *Postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui.* Ac si dicat Deus. Hactenus cum igni, cum fame, cum bello, cum elementorum omnium in vos conspirantium furore, & similibus plagis Amos 4.

luctati estis: velites illi fuere, & quasi levioris armaturæ milites! nunc ventum est ad triarios, iam imminet pugna decretoria, nunc cum Deo tibi, non cum Dei creaturis, sine alicuius interuentu, agendum est. *Præparare in occursum Dei tui.* Instar umbræ, aut picturæ sunt pœnæ hucusque recensitæ, si cum pœnis tibi in occursu Dei inferendis comparentur. Ab enervi, & imbecilli creaturæ brachio molles tantum ictus accepisti: in occursu Dei tui Iudicis, vulnera senties à gigantea, ab omnipotente illata manu. Dominus Deus exercituum nomen illi. Præparare ò miser in occursum Dei tui. Modó, quali, quantoque, & quam formidando cum apparatu & gloriæ pompa venturus sit, erit stupor audire, horror cogitare. Certum est ad maiorem formidinem incutiendam reprobis, ignem, Iudicis adventum antecessurum. Quod ex regio Vate est nimis quam exploratum. *Ignis* Psal. 96. 3. & 4. *ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.* Et eodem psalmo. *Ignis in conspectu eius exardescet,*

&

& in circuitu eius, tempestas valida. Sublimiori adhuc cothurno ambulans tragicus orator Isaias exaggerata quadam eloquentia eundem hunc, de quo agimus, terribilem apparatum Iudicis describit. *Ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ eius, reddere, in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis, quia in igne Dominus diiudicabit, & in gladio suo ad omnem carnem.* Cap. 66. 15 Quis non horreat, audiens flammeas quadrigas, ignea carpenta, fulminatrices rotas, atram caliginem, procellosos turbines, validam tempestatem, & id genus alia tristia Iustitiæ instrumentà? Ex quibus verbis, alijsque similibus, hic rerum gerendarum ordo elici potest. Cum primum Angeli cum Crucis coruscanti vexillo, alijsque insignibus perpessionum Christi apparverint, ignem è cælo ubique flulgurante ruiturum, eumque latè in omnes terræ fines, hominibus desertos, devolaturum; & omnia circumquaque opera hominum, si qua

prioribus cladibus superfuerint, infestum deuoraturum tanto ardore ut montes ipsi instar ceræ liquescant. Interim Iudicium magna celeritate fiet, dum ignis properando, aut provolando potius eo perveniet, ut in circuitu Iudicis, inimicos inflammet; Et cum primum eius decreto, æternis ignibus addicti fuerint, eos flamma circumvoluta corripiat, tellusque horrendum dehiscens, excipiat in ima terræ viscera, ipsumque Tartarum præcipiti casu proruentes, cum flammis quæ stagnum efficient ignis, & sulphuris tot corporum mergendorum & cruciandorum capax. Cæterum Evangelistæ maiestatem, qua Iudex Deus è cælo veniet ita describunt, ut cogitare possimus tanquam ante ambulones Angelos, Archangelos, & Potestates, & Principatus, omnesque cælestium Virtutum choros, armis Divinæ Iustitiæ consentaneis accinctos. Hos præibit Archangelus Michael districto fulguranti gladio, tanquam summi Regis armiger.

Cæle-

Cæleſtem hanc cohortem ſevero vultu Apoſtoli conſequentur, non iam martyrij quo quiſque interfectus eſt inſignibus oſtentatis, ſed iudiciaria poteſtate. *Et gladij ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Ponè ſequetur B. Virgo non iam Matris miſericordiæ, & peccatorum refugij prænotata titulo, ſed ſeveritatis in eoſdem demonſtratione formidabilis. Veſtis illius purpurea, indicabit columbæ ſine felle olim nobis notam manſuetudinem, eo die in ſanguineam leenæ feritatem, contra peccatores convertendam. Hæc ſecum reputans Malachias, intuitus comitatum igneum, & feralem Divini Iudicis; ſudoris anheli vi magna, & capillorum ſeſe arrigentium tremore concuſſus, clauſit oculos, ne illorum faceret iacturam, faciemque alio avertit Atque ne quis tanti timoris cauſam miretur, ait: *Quis ſtabit ad videndum eum.* ect. *Ipſe enim quaſi ignis conflans.* Quaſi dicat: Quid quid vidi, ignis erat, flam-

Pſal. 149. 6.

Malach. 3.

ma, incendium. Imo vero metus, qui ab illa flamma, tempestate, & metuenda Iudicis maiestate incutietur, tantus erit, ut Isaias dicat. *Ingredientur* (nimirum impy) *in scissuras petrarum, & in cavernas saxorum, & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & a gloria majestatis eius, cum surrexerit percutere terram.* Quis non obstupescat, iuxta ac horreat, dum audit de hoc Iudice loquentem Iob? *Quis mihi hoc tribuat, ut in Inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus?* Quid sibi vult hoc Iobi votum? Solenne est omnibus, qui in extremo versantur discrimine vitæ, ut ad securum confugiant locum, convolent ad asijlum, ubi amicorum tutela protegantur. Sed quæ securitas sperari potest in ipsa Divinæ Iustitiæ ferali officina, in malorum omnium, quæ ab homine timeri possunt, domicilio, in illo ergastulo, ubi Deus omnes furoris sui indignantis effundit habenas? In illo loco ubi nulli sunt nisi capitales Dei inimici, Animarum tortores,

Isa. 2.

Iob. 14. 13.

tores, corporum tijranni, uno verbo, in Jnferno? Jnfernus eſt miſeriarum omnium receptaculum, non miſerorum refugium. Quomodo illum protegent iuratiſſimi ipſius hoſtes, qui eum tot calamitatibus hic in terris involuerunt, facultatibus exuerunt, fortunis ſpoliarunt, ulcere peſſimo per totum corpus percuſſerunt, Dæmones inquam? Solent illi homines non ſervare, ſed perdere, non protegere, ſed interficere. Tamen Iob cum non neſciret, quam foret res plena immenſi cuiusdam horroris, intueri vultum irati Iudicis, & coram eius tribunali præſentem ſe ſiſtere, mitius illi videbatur vel in ipſo horribilium omnium horribiliſſimo loco, Inferno commorari, ibique inter truculentos Animarũ carnifices cacodæmones verſari, & ab ijs cruciari, quam Deum Iudicem, ex arcuata nube in impios fulminantem contemplari.

OBSERVATIO MORALIS.

Quis nostrum hoc timet? Forsitan intra triduum, infelix, coram horribili illius tribunali citaberis, in quo condemnatus ad Inferos detruderis, perpetuis pœnis cruciandus! Morti tamen cum ita vicinus sis, rides, lascivis, gestis, in ipso æternitatis limine iocaris, in ipso prope naufragio cantas, in ipso unde deijciendus es patibulo, tripudias. Nunquam iram Iudicis animo volvis, nedum tibi eum propitium reddis. Sed quid versipellis ille satan, præstigijs te suis circumventum fascinat? omni quippe ratione conatur hanc hominum animis extremi Iudicij memoriam penitus eradere. Quod insigni similitudine S. Antonius Patavinus illustrat. *in Serm quod.* Solent, inquit, bombices tantoperè tonitru perhorrescere, ut eius audito fragore statim emoriantur, & ipse glomus ijs loco sepulchri sit. At qui bombyces alunt, quo eos ab interitu eripiant, sonitu quodam exiguo quotidie excitato eos ad maiorem

rem fragorem excipiendum aſſuefacere ſolent, ne cum repente forſitan tonitrui fragor inſonuerit, confeſtim emoriantur: Eadem plane induſtria, ne dicam verſutia utitur & adverſarius noſter diabolus: quippe cum probè norit nil magis ad peccata in animis ſuffocãda, & extinguenda conducere, quam ſonitũ, ſtrepitũ, tonitru, & fragorem Divini Iudicij; omni ratione conatur ea ad mundi crepitacula, id eſt, ad exiguos, & fractos vanitatis, inanis gloriæ, & ambitionis tinnitus aſſuefacere, ut poſtea rei adeò neceſſariæ memoria amiſſa, etiamſi Divinorum Iudiciorum fragorem ex concionatoris detonantis ore excipiant, parum, aut nil moveantur; vitamque ſecurè ſine ulla prorſus formidine traducant: & ſane ſolent mundi huius fragores, & ſtrepitus quibus nos Diabolus aſſuefacit, aures nobis obtundere, ne Divinorum Iudiciorum, quæ inſtar tonitruum reboant, ſonitum, aut fragorem audire valeamus. Nos contra, non tantum Divini Iudicij tonitrua è pulpito attentis excipiamus auribus, ſed & tacitis im-

imprimamus mentibus, sæpe in memoriam revocantes, quam exacta, & rigida non tantum de gravibus, sed levissimis, non tantum de maximis, sed de minimis reddenda sit ratio delictis. Ita ut ausus fuerit dicere Isidorus. *Ad districti Iudicis examen nec iustitia iusti secura est.* Imo ut Abbas Agaton ait. *Si Deus nobis imputaret distractiones cordis, & negligentias, quas in orationibus nostris & officio Divino incurrimus, salvi esse non possemus.* Non est quod nobis imponamus nostrâ hic scientiâ, prudentiâ, & astutiâ: Quia coram Dei Tribunali nil poterunt, nec valebunt allegationes advocatorum, nil sophismata logicorum, nil rationes oratorum, nil Aristotelicæ argumenta subtilitatis.

CAPUT V.

Iudicis è cælo descendentis, & in throno considentis magnificus apparatus.

TAndem præmissa horrifica ignium, ac flammarum tempestate, Index

Iudex ipſe é cœlo, aperto veluti ſipario, in ſcenam prodibit. Pompam vniuerſam qua prodibit, S. Spiritus Scribæ Euangeliſtæ breviter quidem, ſed neruoſe ſacro ſtylo expreſſerunt. Matthæus duobus locis. *Videbunt Filium hominis venientem* &c. & 25. *Cum venerit Filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ.* Marcus ſcribit venturum *cum virtute multa, & gloria.* Lucas, *cum poteſtate magna & maieſtate.* Itaque ut quæ per Evangeliſtas ſparſa ſunt varijs locis, in vnum coacervemus cumulũ, conſtat venturum primò in nubibus, ſecundò cum Angelis, tertio cum virtute, quartò cum gloria, quinto cum maieſtate, & quidem multa, ac magna. Singula hæc modó pro noſtro modulo accurate exponamus. Ordiamur a nubibus. *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus.* Hic primò dubium occurrit, ſit ne Chriſtus venturus in una tantum nube an verò in pluribus? Ratio dubitandi ſuboritur ex verbis D. Lucæ diſſimilibus a verbis Matthæi, & Marci: nam Lucas dicit Chriſtum

Mat. 24. 27.

Mar. 13. 26. Luc. 21. 27.

Christum venturum *in nube*, reliqui vero Evangelistæ, *in nubibus*. Communior est opinio descensurum Christum in una nube, sed quæ multis alijs nubibus erit circumfusa, ad maiorem gloriam ostentandam. Ru-
in Apoc. 1. pertus existimat fore nubes procellosas, ignem, fulminaque iaculantes. *Non erunt*, ait, *nubes pluuis rorantes terramque refrigerantes, sed nubes tempestuosæ, ignem spirantes, fulmina iacientes*. Verior erit hæc sententia, si dicamus ex parte superiori fulgidas & placidas nubes fore, ex inferiori verò procellosas ac turbulentas. Circuibunt ergo Dominum nubes tempestate plenæ, fulminibus, igneisque iaculis in impios vibrantibus. Alterum quod ad huius apparatus magnificentiam valebit, erit Iudicis thronus, Dixit enim ipsemet sessurum se in throno magnificentissimo & qui eius deceat maiestatem. Sic enim interpretari possumus illud. *Sedebit super sedem maiestatis suæ*. & David: *Pa-*
Psal. 9. 5. *ravit in iudicio thronum suum*. Erit quoque hic thronus aspectabilis, ex nubibus enim fabricatus erit, sed eò ar-
tificio-

tiſicio ac magnificentia, quæ & Angelorum redoleat induſtriam ſingularem, & digna ſit illo omnium electorum Principe, illo ipſo die, quo ſupremus omnium gentium Iudex ſedebit, quo ſubditis omnibus ſpecimen dabit dignitatis ſuæ, quo ſuis olim contemptoribus illudere quodammodo, & inſultare volet, gloriæ, ac pulchritudinis ſuæ magnificentiâ. Faceſſant omnia ſupremorum Iudicum antiqua tribunalia, Prætorum, Conſulum, Proregum. Faceſſant omnia ſolia Regum, Pontificum, Imperatorum, Valeat ille quoque Salamonis thronus ebore, atque auro renidens, tantaque arte conſtructus, ut verè de illo ſcriptum ſit. *Non fuiſſe factum tale opus in vuiverſis regnis.* Sequitur iam in Matthæo: *Et omnes Angeli cum eo. Cum autem venerit Filius hominis & omnes Angeli cum eo.* Quos intellexit D. Lucas cum dixit, *venturum cum poteſtate magna!* ſive ut habet Matthæus *cum Virtute multa:* id eſt cum magnis Angelorum copijs. Hæ nimirum ſunt Angelicæ legiones, quas habebat in poteſtate, illo ipſo

3.Reg. 10. 18.

Luci 21. 21.

ipſo tempore, quo à militibus captus, vinctuſque tenebatur: legiones innumerabiles, ordine pulcherrimo, & corporum fulgore gratiſſimo incedentes. Itaque in Die Iudicij ne vnicus quidem Angelus manebit in cœlo, ſed omnes omnino cum eo deſcendent, eumque quaſi deum, & Dominum ſuum honoris cauſa, quaſi ephæbi comitabuntur. Vnde Chryſoſtomus clarè fatetur, cœlum tunc evacuandum, quia nullus erit in cœlo Sanctus, nullus quoque Angelus, neque etiam Chriſtus. Erit igitur in cælo ſolus, qui cælum, & terram implet, Deus. Præterà eſt admodum probabile, Angelos omnes tunc aſſumpturos corpora, ex aëre condenſato, in ijſque ſplendidis glorioſè apparituros: alioquin enim hæc Chriſti Angelis ſtipati gloriâ, & poteſtas, non poſſet videri ab impijs, & reprobis, quorum tamen cauſa maximè exhibebitur. Cum ergo innumerabilis ſit Angelorum multitudo, tunc longè, latequè ſupremas aëris regiones undique per multa millia milliarium uſque ad ipſos cælos replebunt,

bunt, & immensi exercitus speciem præbebunt. Valde quoque credibile est, dæmones etiam in corporibus assumptis, sed tetris, horridis, & terrificis apparituros, vel quia alioqui ab impijs videri non possent, vel quia pertinet ad Christi qua homo est, & Iudex, gloriam, & impiorum confusionem, ut videantur. Quam admirandum igitur erit spectaculum, hic videre decies millies, centena millia legionum Angelicarum, aëris regione latissima sursum, deorsumque explicatura; nunc Iudicis laudes canentium, nunc fortia facta Sanctorum, nunc improborum calamitati insultantium, iuxta veterem Divinæ sapientiæ comminationem. Tunc implebitur illud, quod dixit Dominus Caiphæ, in Concilio Iudæorum. *Videbitis Filium hominis sedentem à dextris Virtutis Dei.* Mat. 26. Mirabile spectaculum, in sublimi àere videre corpore glorioso, sedentem in throno splendido, circumfusum innumeris Angelorum legionibus, totum hæmisphærium usque ad cælum occupantibus, stipatum

patum ad dextram immenſo beatorum hominum exercitu, qui omnes ſolis inſtar ſplendebunt. Inferne in terra ad ſiniſtram, infinitam multitudinem damnandorum humi proſtratam, gementem, ululantem, vociferantem, quæ ſuperficiem terræ longè, lateque occupabit. Furentibus in eos dæmonibus, & omnem rabiem ſuam in illos euomentibus? Aderunt ergò illic omnes creaturæ rationales. Nullus erit in toto cælo, nullus in tartaro, nullus in purgatorio, nullus in aliquo orbis angulo, ſed omnia loca toto illo temporis ſpatio; quo exercebitur Judicium, erunt planè vacua, aderuntque in valle Ioſaphat omnes Angeli, homines, dæmones. Hic ergò atolle oculos, ut ſpectes, maximum qui unquam Chriſto exhibitus fuit, vel deinceps tota æternitate exhibebitur, cultum, honorem, reverentiam. Quam primum Chriſtus è cælo per àëra delapſus venerit in conſpectum immenſi illius theatri, ac tam celebris conſeſſus: & iam in magnifico throno

Iudex

Iudex vivorum, ac mortuorum ſederit: ſtatim omnes quotquot ibidem præſentes conſiſtent, tum in aère ſublimes, tum in terra depreſſi, Angeli, homines, electi, reprobi, & dæmones ipſi prono vertice, flexis poplitibus, ſubmiſſiſſima tum corporis, tum animi reverentia Chriſtum ut naturalem Dei filium, ut Regem Regum, ut ſupremum cæli, terræque Dominum venerabundi adorabunt; implebiturque illud magnificum Pauli de Chriſto effatum. *Omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, tunc omnis lingua confitebitur, quoniam Dominus IESVS CHRISTVS in gloria eſt Dei Patris.* De communi hac omnium adoratione evidenter ſcribit David. *Omnes gentes quaſcunque feciſti, venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum.* Deinde Paulus. *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti: ſcriptum eſt enim: Vivo ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo.* Vbi nunc es Pilate, emerge ex illa

Philip. 2.

Pſal. 8. 5.

Rom. 14.

execranda reproborum colluvie, caputque huc attolle, oculos eleua: Tua ipsa hic usurpabo verba à te olim die Parasceve prolata. Tu in amplissimo Ierosolijmæ foro, coram immensa Iudæorum multitudine cum Christus staret vinctis manibus, redimito spinis vertice, vulneribus hiulcis plenus, toto corpore sanguinolentus, toto vultu lividus, clamabas coram omni populo:
Ioa.19.5: *Ecce homo.* Huc, huc modo oculos converte. Ecce homo, Cui data est omnis potestas in cælo & in terra. Ecce homo, qui à Deo constitutus est Iudex vivorum, ac mortuorum. Ecce homo, ò perfidi Iudæi quem furore rabidi petijstis in crucem agi: vociferantes, crucifige, crucifige. Ecce homo ó impij? quem postposuistis Barabbæ, dicentes; non hunc sed Barabbam. Habetis vobiscum iam homicidam, & latronem Barabbam reum, Christum vero Iudicem. Vos clamabatis, non habemus alium regem nisi Cæsarem. Confugite iam ad vestrum Cæsarem, adferat iam vobis opem.
Non

Non habebitis iam Chriſtum qui vos beet regem, ſed qui condemnet Iudicem. Ecce quomodo iam ſedet in magnifico ſolio, qui iacuit novem menſibus in matris utero; ſedet iam in throno, qui olim iacuit in foeno. Sedet in monte gloriæ, qui proſtratus iacuit ſudans, aqua & ſanguine in monte Oliveti, monte anguſtiæ. Sedet in tribunali Iuſtitiæ, qui toties ſtetit vinctus manibus coram tribunalibus iniuſtitiæ. Sed quid hic verbis meis cruento miſeros Iudæos, quos ſatis in die illo furoris punget Divina Iuſtitia? Converto ſermonem ad Catholicos, & quid ni ad te lector, quem de rei illius, qua de ago, indignitate, non tam cupio eſſe lectorem quam Iudicem.

OBSERVATIO MORALIS.

Legiſti quomodo in magnifico illo amphitheatro omnes & Angeli, & homines, & dæmones ſacro quodam horrore undique circumfuſi, præ gloria, & maieſtate Iu-

dicis, eum prono corpore ſint adoraturi. Tuum iam poſtulo iudicium. Poſſetne quid non dicam fieri, ſed prope concipi, indignius, quam nos Chriſtianos, qui tam certâ, & indubitatâ fide credimus Chriſtum in arâ ad ſtare præſentem Iudicem, quem credimus nos aliquando iudicaturum; tanta tamen adſtare illic irreverentia, inverecundia, immodeſtia, quanta puderet adſtare coram viro aliquo honorato, in dignitate conſtituto? Totum templi ſpatium repletur cæleſtibus illis genijs, nec in Templo àèr tot ſcatet atomis, quot abundat Angelis, rubet ara Divino Chriſti cruore, offertur æterno Patri pro mundi expiatione piacularis victima, occupatur arcano mijſterio ſacer Mijſta; nil hic agitur niſi quod eſt cæleſte, Divinum, ſacro-ſanctum. Et interim dum hæc peraguntur, ſtabit procax aliquis iuvenis, qui intolerabili impudentia, lænocinabitur oculis, geſticulabitur manibus, fabulabitur lingua, vagabitur per quævis nefanda

da animo, perinde ac si non à presbijtero res Divina ageretur in delubro, sed ab histrione comædia exhiberetur in theatro. O impie! quomodo audes coram tuo Iudice, coram quo flectetur aliquando omne genu, vel erectus stare, vel uno tantum genu flectere? Vides quomodo populus universus ad illa verba, *Et Verbum caro factum est*, *Ioa. 1.* statim incuruo corpore in terram sese inclinat, quasi tanti beneficij, quanti est Verbum pro nobis incarnatum, pondere oppressus, stare amplius non possint; & tu non tantum audis verba illa proferri, *Et Verbum caro factum est*, sed & vides, & credis ipsum Verbum incarnatum, & pro tua salute incarnatum, illic præsens esse, & non maiori honore prosequeris illic Filium Dei, quam inane simulachrum Iovis, vel Mercurij. Et si ingrediatur crepitantibus calceis, & byssiva togâ, nescio quæ sordidula pellex, tergus obvertes Filio Dei, totum corpus venerabundus obvertes mancipio fors diaboli. Quid di-

ces dum adſtabis tuo Iudici? Non credidiſti hæc? Ergo fuiſti perfidus? credidiſti? ergò fuiſti impius, & pro alterutro crimine condemnandus.

CAPVT VI.

Ante ultimum Tragædiæ actum, prodeunt Varij reproborum actores.

PRoduximus improbos, tanquam plurimorum ſcelerum reos ad magnum forum, ad celeberrima comitia, ad terrificum tribunal, ad latè patens, & immenſum illud theatrum, ad æternam ignominiam illudendos, ac deteſtandos. Iam supereſt ut illi omnium oculis obiecti, coram in omnium luce & conſpectu ab hominibus, Angelis, dæmonibus, Deo coarguantur ac condemnentur; ut ita tandē veluti publico totius vniverſi præconio, voce, & tabellis notētur, & ſēpiternæ īnfamiæ obijciantur. Poſtquam cælum, terra, ſol, ſidera, elementa, muta omnia atque inanima impios redarguerint, & tota rerum vniuer-

vniuersitas conspiranti voce clamaverit, quod olim in concilio suo Iudæi contra Christum! *Reus est mortis:* Surgent mox contra impios Catholicos Gentiles, Et nici, Turcæ, infideles omnes, quorum virtus maior à sola natura, & imbecilli eius lumine, quam Christianorum cum natura eadem, à gratia, eiusque clarissima luce. Hic ergo cum impio Christiano gentilis. Tune Christianus? Ubi religio, ac sacrorum cultus? Is Christianus qui nec templa, nec aras, nec focos sacros, nec sacrificos, nec vestales ullas, neque divinos homines reveretur? Qui templa velut arces propugnat, impugnat, expugnat? arasque pro haris habet, neque amicus, aut inimicus est usque ad aras, sed & inter templum, & altare fundit sanguinem, vel in ara est sævus? Christianus tu? Imo infideli deterior. Iurabas trecentos Ioves ac Deos omnes passim, & quidquid in tartaro est dæmoniorum, iuratus vero etiam Evangelij, & crucis attactu pejerabas. Cum rebus adversis affligebaris, mox erumpebas in verba blasphe- *Mat. 27.*

miæ, & incesto ore superos omnes persequebaris. Contra illos assurgent Turcæ, de quibus ita scribitur. *Inter Mahumetistas nullus tam durus casus eis contingit, ut fracti impatientia redigantur in blasphemias, verum quidquid evenerit non stomachantur ut aurigæ & nautæ, sed illud habent in ore, laus Deo.* Pergent illi in suis accusationibus. Sacerdotes ac sacrorum ministros, itemque viros religione Deo consecratos contemptui habuit, illorum famam petulantissimè traduxit, odio sectatus est, nomen fictis criminationibus, ac mendacijs obscurauit. Surget tunc Alexander Magnus qui Iaddo Sucania sacerdoti adgeniculatus; Attilus, qui D. Leonis oratione cicuratus; Persæ prisci apud quos Magi in sũmo honore! Galli veteres qui Druydas suos maximè venerati, Romani consules, quorum fasces Vestalibus occursantibus inclinati; sententiæ capitis (illis casu intervenientis) revocatæ. Et hic Christianus his adversa gerens omnia? Hiccine Christianus divitiarum, regnorumque helluo, cui uni (ut olim Pellæo Iuueni) non suffe-

Nicol. Clem. l. 1. ep. p. 51.

ſuffecit orbis, quique obulo mundi ultimo per fas & nefas inhians, in Lazarum Epulone crudelior vixit? & hic ſe Chriſtianum iactat? Surget contra illum Crates, qui opes in mare mergere, quam ab illis in vitia mergi maluit. Tu auro, & oſtro in veſtibus gravis, & ſi pretium ſpecto non pileos, ſed arces in vertice geris, quotidieque nova, ac novè ingenioſus in his nimis, ſtipes in cæteris, ſomnias. Surgent ergo viri non tantum Ninivitæ, ſed & Romani, & Græci, & Perſæ, & Tartari, & Turcæ, & Indi, tota denique Barbaria contra impios Catholicos. Sed dum de Ethnicis ſermonē inſtituo, ecce tibi aſſurgunt Catholici electi, & contra Catholicos in reproborum claſſe conſtitutos, debacchantur. Quales hic audiuntur innocentium contra nocentes querelæ? Hinc apparent viduæ, pupilli, orphani, clientes, ſerui, ancillæ, afflicti, cæſi, trucidati, & luculentis affecti iniurijs: Inde impij heri, iniqui iudices, crudeles exactores, tijranni, prædones, homi-

homicidæ, pijratæ, & id genus vultures, leones, harpijæ. Diſcutiuntur iam cauſæ, quæ à tot ſæculis abditæ latuerunt: concutiunt Iudicis tribunal lamenta viduarum, gemitus oppreſſorum, pauperum lachrijmæ, fletus orphanorum, vulnera occiſorum, ſanguis martyrum. Illic modò è latebris in lucem prodeunt omnes iniquorum aduocatorum ſtrophæ, & technæ, quæſtiones eorum, qui aliquando pro decem obolis in vincula coniecti ſunt. Quibus pro aliquot teruncijs dictus eſt dies; qui pro leviori verbo graviter percuſſi ſunt in maxillam. Tunc Deum habebunt patronum, quem hic videbantur habere adverſarium; tunc potentes potentiorem ſe ſuſtinebunt. Tunc retundentur dentes eorum, quibus calamitoſos momorderunt; ungues quibus laceraverunt; calces quibus percuſſerunt, rictus canini quibus inſilierunt frendentes, hirſuta capita, quibus terruerunt, & omnia cornua, quibus impulerunt, ventilaverunt, & quaſi comminuerunt.

runt. Poſt hos omnes tandem accedet ſæuiſſimus omnium accuſator, qui per excellentiam vocatur accuſator fratrum ſuorum, cacodæmon, qui multo acrius quam unquam Tullius vel Clodium, vel Verrem, vel Catilinam, vel Antonium accuſabit. Hic teſte D. Auguſtino præſto erit, & recitabit verba profeſſionis noſtræ, & obyciet nobis in faciem quidquid fecimus, & quidquid peccavimus, & quo loco, & quidquid facere debueramus. Audite hic eius orationem omni iambo, & ſatijra acerbiorem, Auguſtini verbis contextam. *Æquiſſime Iudex, inquiet, iudica. Iudicium & Iuſtitia præparatio ſedis tuæ. Iudica meum eſſe, qui tuus eſſe noluit, meus eſt, mecum damnandus eſt, poſt renuntiationem, ut quid invaſit pannos meos? Quid apud ipſum impudititia faciebat, cui ipſe renuntiaverat? Quid intemperantia? Quid avaritia? Quid ira? Quid ſuperbia? Quid cætera mea? Poſtremo fugientem à me, confugientem ad te poſtea, cum meis, qui-*

Orat. contra Iudæos & Pagan F.6.c.

Pſal. 88. 5.

bus

bus renunciaverat apprehendi, invasorem detinui. In ipsa quodammodo mea possessione à me apprehensus est. Quid enim in circo faciebat, atque ibi furias, lites, insanas voces, inanesque victorias miscebat, cum iam à se alienus sibimet videbatur? Quid in theatro faciebat renuntiator turpium voluptatum? Quid in amphitheatro crudelitates sævas oculis suis intuendo? Hæc omnia mea post renuntiationem invasit, meus esse voluit, & mea concupivit. Iudica, iudica æquissime, quia quem tu non dedignatus es tanto pretio liberare, ipse mihi se postmodum voluit obligare. Non potes non sententiam contra hos perfidos pronuntiare, eosque mihi adiudicare. Mei enim semper fuerunt, & in omnibus voluntati meæ satisfecerunt. Tui erant, quia tu eos creaveras ad imaginem, & similitudinem tuam; perditos quoque proprio tuo sanguine redemeras; sed obedientiam, quam tibi debebant, excusserunt, & mihi per omnia parverunt: mandata tua prævaricati sunt, & mea semper observarunt: spiritu meo vixerunt; opera mea imitati sunt, vias meas ambulaverunt.

Vide

Vide itaque Æquißime, quanto potius ius meum in illos ſit, quam tuum. Nihil illis dedi, nihil illis pollicitus ſum, corpus meum pro illis non pependit, & tamen meis præceptis per omnia non tuis paruerunt. Si mandarem illis, ut iurarent, peierarent, furarentur, occiderent, adulterium committerent, & nomen tuum abnegarent, omnia hæc animo promptißimo fecerunt; pro te autem, qui Deus, & Creator, & Redemptor eorum es, qui largitus illis eras opes, vitam, ſalutem, qui & gratiam illis offerebas, & gloriam promittebas, & qui ſuper hæc omnia paſſus eras in cruce, ne minimum quidem pro his omnibus periculum adire voluerunt. Quoties tu ad oſtia eorum veniſti ulceroſus, nudus, pauper, atque famelicus; Illi tamen magis ſoliciti fuerunt, quomodo canes, & equos ſaturarent, quam ut tibi ſtipem darent; magis quomodo ædium ſuarum parietes ſerico, & auro induerunt, quam ut te detrita veſte cooperirent. Iuſtum igitur eſt, ut vel ſemel tantæ Maieſtatis tuæ iniuriam, & contemptum vlciſcaris. Hæc erit amarulenta illa dæmonum accuſa-

cuſatio. Ea omnia dicta à me, dicentur olim, ſed alio longe tono, in magino illo foro.

OBSERVATIO MORALIS.

Supereſt, ne nobis exprobetur à viris Ninivitis, quod pænitentiam non egerimus, iam dum licet agamus, ne pœnitentiam nos non egiſſe, dum animam agemus, nos pœniteat. Vti contigiſſe fœneratori cuidam ſcribit Ioannes Algrinus Epiſ. & Cardinalis. Hunc quoties ſanum valentemque adhortatus eſt ſacerdos, ut ad certum, ac ſecurum ſe reciperet pœnitentiæ aſijlum, ſemper cum faſtidientis quadam ſtomachi nauſea regeſſit; huic negotio ſuum adhuc ſupereſſe tempus, nondum ſupremum ſibi illuxiſſe diem, neque ſolem in proximo minari occaſum ultimum. Paulatim tamen adrepſit non ſuſpecta, letalis ægritudo, aditumque ſtravit ſecuturæ morti. Iamque iterum monetur à Sacerdote æger, periculum ne contemnere velit, hoc ſaltem

Specul. Exemp. V. Pœnit.

tem prehenſus rerum articulo, pœniteret ſcelerum, perque urſurpata Eccleſiæ Sacramenta laboraret pro impetrandâ Numinis gratiâ. Sed & ille cantilenam ſuam rurſus cantare, & conſuetum illud repetere cœpit, nondum omnes effluxiſſe horas, dieſque; amplexaturum ſe pœnitentiam quo tempore opportuniſſimum videbitur. Tandem cum ſenſim & valetudo increſceret, & fata propius accederent, & fortius inſtaret ſacerdos, ſubito ille magnis vocibus lamentabiliter inclamavit. *O pœnitentia ubi es? de cætero pœnitere non valeo, hoc iudicante iuſto Iudice, quia facere pœnitentiam dum potui, nolui.* Ita infeliciſſimus ſine reſipiſcentia, & teſtimonio dolentis animi ſuper peccatis, æternum perijt. Adeſte vos hic, qui cum pigro vultis, & non vultis, quando monemini de exactâ conſcientiæ culturâ; quorum tota voluntas ad reſipiſcendum eſt marcida, eneruis, elumbis. Mihi credite, naſcentur denique nova vobis deſideria, utinam non & fatua, quibus prior ſegnities veſtra plectatur. Clamabitis olim

& vos; *O pœnitentia ubi es?*

CAPVT. VII.

Pronuntiatur faustissima in electos sententia.

ANtequam proferamus in medium fortunatissimam illam sententiam, qua electi æterno præmio afficientur, & corona gloriæ immarcessibili redimiæntur, quæri hic posset cur prius ferenda sit sententia illa optatissima, in electos, quam altera illa infaustissima in reprobos? Cur prius beati admittendi sunt in Regnum, quam impij detrudendi ad carcerem? Spectat hoc ad Divinam Iustitiam manifestandam, ut cum mali viderint bonos coronatos, non minus de aliena gloria, quam de sua crucientur miseria. Et hanc rationem adfert D. Bernardus. *Prius benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum deijcientur ignis æterni: quo videlicet acrius doleant, videntes quid amiserint.* Neque solum dolebunt

Serm. 8. in Psal. 90.

bunt mali cum beatos viderint, ſed etiam cum ab illis videbuntur. Irrideri ſe ab illis, quos antea irriſerant; iniquiſſime ferent; ſuam miſeriam videri ab illis, quibus ipſi antea ſuam gloriam obijciebant, ægerrimè ſuſtinebunt: eſſe ludibrio, quibus antea erant ſpectaculo, moleſtiſſime patientur. Ita tamen Divina Providentia diſponet, ut mali videant iuſtos, & à iuſtis videantur, quo acerbius crucientur. Sic enim Deus ad quemlibet beatorum. *Oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis.* Psal. 90 Vt cum peccatores ſenſerint ſuam miſeriam prodi, & beatorum oculis ingeri, acrius torqueantur. Itaque ex comparatione cum aliena gloria, dolor de propria miſeria incredibiliter augebitur. Sed modo ad beatiſſimam beatis omnibus ſententiã, quia illi ad gloriã feſtinant, properemus. Singulorum cauſis accuratè examinatis, evictaque manifeſte veritate Iudex jo ad matrem electorum omnium Reginam, deinde ad reliquos electos vultu iucundiſſimo, & amabili aſpectu converſus, in conſpectu reproborum

ingenti dolore animi frementium, ſerena facie, ſuaviſſimeque blandiente eos alloquetur, eâ voce, quæ facile ab omnibus circum populis exaudiatur. Poterit enim efficere, ut vocis ſuæ ſonus quouſque voluerit, pertingat, cum tubarum ſonos ad imum uſque tartarum, cælumque empyreum produxerit. Quod David
Pſal. 67. 34. ſignificaſſe videtur: *Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis.* Sed priuſquam verba illa expectatiſſima Iudicis proferamus, hic enucleandum, quo idiomate Chriſtus ſententiam tam in iuſtos, quam reprobos pronuntiabit, latino, an Græco, an Hebraico. Tradunt doctores Theologi Syriaca illum lingua, qua uſus eſt, dum inter mortales ageret clara, ſenſibilique id voce prolaturum. Sic ergo Chriſtus prius mente, quam voce eos alloquetur, O electi, ego oculis miſericordiæ, quam diu fui, vos aſpexi, & charitate æterna dilexi, ego ex infinita mea bonitate ſegregavi vos à reprobis, & inter amicos hæredes, & fratres elegi. Propter vos, & veſtram ſalutem deſcendi de cælo, & incarna-

incarnatus ſum. Vt vos regnaretis mecum in cælo, exulavi ego in mundo. Non mihi ſatis fuit vobis dediſſe carnem in cibum, ſanguinem in potum, animam in pretium; ſupereſt ut iam tradam regnum meum in præmium. Eia igitur *Venite benedicti Patris mei poſsidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Proh Deus immortalis quod incrementum gaudij in corda omnium electorum infundet illa tam amabilis, tam beata vox, omnibus divitijs ac theſauris, omnibus huius vitæ moleſtijs, ærumnisque comparanda. Vox quæ illis omnes cæli portas patefaciet ad triumphum. Triumphum plane admirabilem tot amicorum Dei, tot hæredum nobiliſſimi regni, tot fortiſſimorum bellatorum, à quibus toties devictus eſt dæmon, calcatus mundi faſtus, edomita caro, contempta mors, & formidabiliores morte cruciatus. *Venite* de tenebris ad lucem, de ſervitute ad libertatem filiorum Dei, de bello ad pacem, de morte ad vitam, de exilio ad patriam, de carcere ad Mat. 25.

regnum, de agone ad triumphum, de mari ad portum, de Babylone ad Ierusalem, de mundo ad cælum, de tempore ad æternitatem Pathetice hoc verbum exaggerat S. Hyppolitus, Tract. de consummatione sæculi in fine, descendendo ad singulos Sanctorum ordines. *Venite*, ait, *Prophetæ propter nomen meum expulsi. Venite Patriarchæ, qui ante adventum meum obtemperastis mihi, regnumque meum desiderastis. Venite Apostoli, mearum afflictionum participes. Venite Martyres, qui confessi me coram tyrannis tormenta multa, atque supplicia pertulistis. Venite Pontifices, qui pure mihi sacrificium die nocteque obtulistis. Venite Sancti, qui in montibus, speluncis, & cauernis terræ exercuistis vos, qui per continentiam, preces, & virginitatem seruijstis nomini meo. Venite adolescentulæ, quæ thalamum meum exoptastis, nec præter me, sponsum alium dilexistis. Venite qui dilexistis pauperes, & peregrinos. Venite qui charitatem meam servastis, sicut sum ego charitas. Venite socij pacis, ego enim sum ipse pax.*
Sic

Sic ipse. *Venite benedicti.* Quantis lætitijs incedent electi dum audient, illa verba dulciora super mel, & fauum. *Venite Benedicti.* O vox vere gaudy, & lætitiæ, vox victoriæ, & triumphi. O finis omnis desidery. O portus bonæ spei? Italiam, Italiam quondam clamabat Achates. At hi cælum, cælum clamant. *Venite*, ô lætitiam! *Benedicti;* ô sanctitatem? *Patris mei*, ô divinitatem! *Poßidete*, ô securitatem! *Regnnm*, ô maiestatem! *Vobis paratum*; ô amorem! Ab *origine mundi.* ô vetustatem? Quæ causa tantæ felicitatis? *Esuriui enim & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegistis me; nudus eram, & vestistis me; infirmus & in carcere eram, & visitastis me.* O remunerationem copiosissimam pro tam exiguo beneficio! ô beneficium immensum pro tam vili dono! ô donum inæstimabile pro tam modico obsequio! Tum demum electis admirantibus tantæ remunerationis magnitudinem, ac simul querentibus quomodo ea quæ Matt. 25.

commemorata sunt præstiterint, respondebit. *Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Non est ergo contemnendus pauper, nec deserendus, ne in eo deseratur Christus. Comparentur ab alijs agri, & prædia, ædificentur villæ, construantur urbes, ut inde annui reditus referantur; alij negotientur; alij manibus laborent, alij militent, alij navigent, alij alijs artibus indulgeant, ut pecuniam acquirant. Vis tu omnibus ijs minus fatigari, & plus acquirere? Opera exerce pietatis, & misericordiæ. Modicum est quo pauper indiget, immensum est quod largienti compensatur. Hic mihi occurrit quod refertur de Cæsare, proposito nostro peropportunum. Causam dicebat apud Iulium Cæsarem miles unus veteranus, & causâ premebatur. Itaque timens ne causâ caderet, quid egit? Reddidit Cæsarem memorem cuiusdam beneficij, quod illi in extrema necessitate contulerat. Meministi, ait, Imperator, sub quadam arbore

bore umbram non ſpargente, cum velles reſidere ferventiſſimo ſole, & eſſet aſperrimus locus, quomodo ex commilitonibus unus, penulam ſuam ſubſtraverit? Memini, ait Cæſar, & quidem ſiti confectus, quia impeditus ire ad fontem proximum, non poteram, niſi commilito; homo fortis, & ſtrenuus aquam mihi in galea attuliſſet. Potes ergo (ait miles) ô Imperator agnoſcere illum hominem, aut illam galeam? Reſpondit Cæſar, non poſſe galeam ſe noſcere, hominem poſſe; & adiecit. Tu utique ille non es. Merito, ait alter, me non agnoſcis Cæſar: nam cum hoc factum eſt, integer eram. Poſtea ad Mundam in acie oculus mihi effoſſus eſt. Nec galeam iſtam ſi videres, agnſceres: machærâ enim Hiſpanicâ diviſa eſt. Quæ cum audiret Cæſar, mox vetuit illi exhiberi negotium, & agellos de quibus lis erat, militi ſuo donavit. Longe maior quam Cæſaris in hunc ſuum commilitonem, erit Chriſti in ſuos amicos, qui ei obſequium

aliquod præſtiterunt, munificentia, & benignitas. Quandoquidem quidquid exhibetur officij pauperi, fiat pauperum patrono Chriſto, poterit quiuis in pauperes officioſus, & clemens dicere Chriſto, quod miles ille Cæſari. Meminiſti ô Domini, quomodo, cum ſub frigido Iove, ſæviente brumâ ſeminudus algeres, & tremulo corpore pulſares ad oſtium meum, te in ædes exceperim, & nudum cooperuerim? Meminiſti quomodo cum inedia exhauſtus, & fame pallidus fruſtum panis emendicares, ſic eſurienti menſam ſtraverim, ibique manducaveris? Oſtendet profectò ſe memorem eſſe, quando coram toto mundo tua miſericordiæ opera deprædicabit, dicens; *Venite benedicti. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare.* &c.

OBSERVATIO MORALIS.

Omnium mentes anhelant, omnium aures expetunt percipere ex ore Iudicis illa verba. *Venite benedicti.* Quid

Quid præſidij ad percipiendam illam vocem, *Venite?* Paucis ſuggeram. Iam vox Chriſti ſonat ad omnes omnium gentium homines. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Ad quoſdam etiam clamat, quod olim ad Petrum, & Andream. *Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.* Iam etiam hac hora, hoc momento, Chriſtus clamat ad vos. *Venite ad me omnes.* Tu iuris doctor, veni ad me per ſemitam æquitatis, & iuſtitiæ: tu Medice, veni ad me per opera Charitatis in ægros pauperes exhibita: tu Advocate, veni ad me per exercitia pietatis in viduas & orphanos expenſa: tu paterfamlias, veni ad me per vitæ bonæ exempla domeſticis præſtita. Tu Nobilis, veni ad me per eleemoſynas in pauperes erogatas: tu Iuuenis, veni ad me per caſtitatem corporis, & puritatem animi. Cur tam pauci audiunt verba Chriſti clamantis, *Venite ad me?* Quia mundus altiori tono clamat ex oppoſito. *venite, & fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura tanquam in iuuentute celeriter.*

Matt. 11.

Mat. 4. 16.

Sap. 2. 6.

ter. Vino prætioso, & unguentis nos impleamus. Illa vox magis titillat aures, hinc clausæ sunt Christo clamanti; *Venite ad me.* Quisquis ergò ambit audire; *Venite benedicti* in die justitiæ, audiat nunc vocem Christi: *Venite ad me omnes*, in die misericordiæ. Pulchrum est quod refertur de S. Aproniano: hic cum adhuc gentilis esset, & S. Sisinium è carcere educeret vt Læodicio repræsentaret, vocemque è cælo factam audiret, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est à constitutione mundi*, credens, baptizatus est, & postea in confessione Domini finem vitæ capitali sententia accepit. Utinam, & nos spe audiendæ illius vocis, Venite, convertamur à via lata, & spatiosa ad arctam, & angustam, vt hac via venientes post Christum, audiamus à Christo *Venite benedicti.*

Martyrolog. Rom. num. 2. Februar.

CA-

CAPUT VIII.

Fulminatur decretoria in improbos ſententia.

NOn ſine ingenti horrore animi, ac membrorum omnium concuſſione, ac artuum trepidatione, accedo ad illam luctuoſiſſimam, & omni tragædia funeſtiorem Diuinæ Iuſtitiæ cataſtrophen, quam cum immenſo quodam totius vniuerſi ſtupore, ac pauore in valle Ioſaphat Iudex exhibebit. Cum iam ab æquiſſimo Iudice, iucundiſſimâ voce prolata fuerit ad electos optatiſſima illa ſententia, qua una, mox perfruentur æterna gloria, frendentibus interim præ invidia, & livore, iracundia, & furore, deſperatione & mœrore impijs, illico Iudex, omnes iracundiæ, furoris, indignationis, & Iuſtitiæ vires convocabit, vt eas exerat, & ſimul ac ſemel in perduelles ſibi inimicos, & capitales hoſtes effundat. Itaque Chriſtus ad reprobos

humi

humi iacentes, & præ metu in ſolo palpitantes, iratum, ac plenum indignatione vultum convertet, qualem deſcribit Iſaias, qui ſibi videre videbatur venientem de longinquo Dominum ſcintillantibus oculis, & toto ore emicantibus flammis, horribiliorem quam vt ſuſtineri, aut expectari poſſet, ſono vocis incitato, ac frementi, vt pote qui vindictam anhelet, & linguam eius quaſi flammam ignis, qui cuncta populetur, & voret. Pergit propheta, & comparat ſpiritum ſiue halitum ex pectore eius effuſum torrenti vehementi, atque præcipiti, qui ad medium uſque collum hominum intumuit, ideoque ad reſiſtendum impotentes ſecum trahit ac perdit. Denique intentaturum, ait, hoſtibus ſuis horribile brachium ad inferendam plagam, quam iam pridem fuerat comminatus, & flammam devorantem, quam ore geſtare videbatur, quæ turbinis inſtar, aut lapidoſæ grandinis, inimicos ſuos humi allidet, atque proſternet. Itaque ſevera oratione primò illorũ ſcelera, & ingratitudi-

tudinem ſic exprobabit. O natio perverſa, ô gemina viperarum, ô impia capita, quomodo omnium beneficiorum, totque fauorum quos in vos contuli immemores, in me tam ingrati, perfidi, impij fuiſtis? *Quid potui facere vobis, & non feci?* Propter vos, & propter veſtram ſalutem incarnatus, veſtram naturam indui, vt in ea vos perditos quærerem, & ſervarem, famem & ſitim pertuli, vt vos cæleſti cibo, & potu reficerem: laboravi, & ſudaui vt ab humeris veſtris moleſtum, & grave peccatorum onus tollerem: proditus fui, vt ſalvarem, apprehenſus vt liberarem: vinctus vt ſolverem; flagellatus, vt flagella iræ Patris mei à vobis auerterem. *Quid potui facere vobis, & non feci?* Spinis aculeatis coronatus fui, vt vos cæleſti gloria coronarem, vulneratus vt ſanarem, ſanguinem fudi, vt lavarem, brachia in cruce expandi, vt amplecterer; manus aperui, vt benedicerē, mortuus fui vt vitã vobis conferrē; à mortuis denique reſurrexi, vt certum vobis reſurrectionis veſtræ pignus donarem. *Isa. 5.*

Quid

Quid potui facere vobis, & non feci? Ingrati extitiſtis paſſioni meæ, tormenta mea contempſiſtis, Sacramenta ſpreuiſtis, ſanguinem meum conculcaſtis. Tunc detonabit in illos terribilia illa verba Ezechielis:
Ezech. 7. 2. *Nunc ergo finis ſuper te & immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Nunc de propinquo effundam iram meam ſuper te, & complebo furorem meum in te &c. & ſcietis, quia ego Dominus percutiens.* Et nequid deſit illis pœnitentiæ, doloris, indignationis, deſperationis, extollet feliciſſimam qua ipſi exciderunt, iuſtorum ſortem, & miſerrimam, quam ipſi mox ſubibunt conditionem, verbis illis Iſaiæ.
Iſa. 65. *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis, ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis: ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini: ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione ſpiritus ululabitis.* His dictis excitatus tanquam dormiens Dominus, tanquam potens, *crapula-*
pſal. 77. 65. *tus à vino* ut loquitur David, evomet

met totam ſuam rabiem, effundet omnes theſauros furoris ſui, quos iam inde ab initio mundi per tot ſæcuſa coaceruavit, & ſicut parturiens loquetur, vociferabitur, & clamabit pronuntians diremptoriam, ac fulminatricem ſententiam, ad quam tinnient ambæ aures omnium reproborum, Hæc eſt illa vox quam ipſe Iob, qui licet adverſus omnia adverſa eſſet rupes, horrebat, dicens: *Super hoc expavit cor meum, & emolitum eſt de loco ſuo, audiet auditionem in terrore vocis, & ſonum de ore eius procedentem; poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ, tonabit Deus in voce ſua mirabiliter.* De hac voce loquitur David. *Vox tonitrui in rota.* Hæc vox inſtar rotæ voluet reprobos de pœnis in pœnas, inſtar rotæ ſemper à furente vento agitatæ, & hoc in ſæcula ſæculorum. Erit vox ultima Chriſti, ſed erit vox omni turbine violentior, omni tuba clarior, omni elegia triſtior, omni rota concitatior, omni fulmine terribilior, omni tonitru formidabilior. Audite, & hor-

Iob. 35.

Pſal. 76.

rete. Sed quomodo poterit illa ſententia ab homine mortali enuntiari, ſi ad ſolam eius memoriam ſanguis congeletur, & membra obrigeſcant? O cæli ſubſiſtite! ó terra concutere; ó mare expaueſce? Hic detonet àèr; hic ſtellæ de cælo cadant; hic rupes, petræ, ſaxa diffringantur; hic herbæ, plantæ, & arbores exareſcant: hic ululent animalia, hic rugiant leones, hic omnes creaturæ triſtem, ac lugubrem ſonum edant, ac miſerorum ſorti ah nimis deplorandæ compatiantur. O vox mea tremula, ingredere, & reſona per aulas Regum, per palatia Cæſarum, per conſiſtoria Cardinalum, per parlamenta Præſidum, per curias Senatorum, per Academias Doctorum, per delubra Sacerdotum, per muſæa aduocatorum, per tribunalia Iudicùm, per domos mercatorum, per cubilia coniugatorum, per officinas opificum, ut ad ſonitum huius vocis, ipſis præ timore capilli erigantur, membra contremiſcant, expalleſcant ora, exhorreſcant

horrescant animi. Sed ecce glomerat metundos gressus per flammeas nubes Dominus exercituum, leo rugit, quis non axpavescet? Aperit os suum ut tonet. *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Mat. 25. Actum est, conclamatum, desperatum; quia sententia est immutabilis, decretum irrevocabile. *Discedite*, ó verbum amarum! *A me*, ó calamitas! *Maledicti*, ó, infelicitas! *jn iguem*, ó poenam, *æternam!* ó duratio! *Qui paratus est diabolo, & angelis eius.* O horror! ó dolor! ò pudor! *Discedite*, ó infelix discessio! *Maledicti*, ò dira reprobatio! *In ignem*, ó dolorem! *Æternum*, ó sæva punitio! *Qui paratus est*, ó præparatio ingrata! *Diabolo*, ô monstrum! *& angelis eius*, ó incomparabilis afflictio! Singula verba sententiæ huius immensi cuiusdam doloris ac pænæ augmentum complectuntur. Nos modo dum licet, singula expendamus, ne illa aliquando inviti audiamus. *Discedite*, pœnam damni continet; *Maledicti*, pœnam iniuriarum; *In ignem*, pæ-

nam ſenſus; *æternum*, pænam deſperationis. *Qui paratus eſt diabolo*, pænam aſpectus dæmonum. *Et angelis eius.* pænam peſſimæ ſocietatis. Singula fuſius exponam, vos xepoſita accurrate expendite. *Diſcedite à me*, qui Deus veſter ſum, primum principium, & finis veſter ultimus. *Diſcedite* ab amicitia mea, protectione, regno, cælo, eſſentiæ meæ viſione, & à perenni æternarum delitiarum fonte. *Diſcedite* â ſuauiſſimo ſanctiſſimæ Matris meæ contubernio, ab omnibus electis, ab Angelorum Hierarchijs, ab Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Virginibus. Proh quantus eſt homini opulento dolor, qui plurimorum floret amicitia, ſi à Patriæ conſpectu, à parentum complexu, ab amicorum conſortio, à familiarium ſuauiſſimo contubernio, ſegregari, & patriam ſedem cum exilio commutare cogatur. Audite quid de ſuo exilio ſcribat Æſchines. *Cum in mentem venit non tantum amicorum, quos iſtic habeo, ſed & cognatorum, & concionis, & colloquiorum,*

Epist. 5.

rum , quæ ibi tecum & cum Philino habuimus , ſanguis omnis in alium viſcerum locum refluit. Deus immortalis, ſi ſanguis è venis in viſcera illi refluxerit ob exilium à Patria , ſegregationem ab amicis : quis dolor erit impys â Patria cæleſti ad quam ius habebant ratione Baptiſmatis , idque non ad breve tempus , ſed in æternum proſcribi ? Ah quam multi ex ijs , qui ad ſiniſtram conſiſtent videbunt parentes , amicos , fratres , ſorores , & ſibi olim familiares â dextris Iudicis ſtare , ſeque ab eorum amplexu in omnem æternitatem divelli. Quam multi ex illis , qui unius , eiuſdemque urbis, unius domus, unius familiæ , unius profeſſionis , quid dico ? unius tecti conſortes extiterunt ; ſe ab invicem ſeparari , uno ad dextram inter electos , altero ad ſiniſtram inter reprobos manente, dolebunt! Separari ergo à conſpectu Dei , eſt plane quæ timeri poſſunt terribilium omnium terribiliſſimum. Nam ſicut ait Philoſophus *oppoſitorum eadem eſt diſciplina* : cum in cælo , teſte Augusti-

gustino, *visio est tota merces*, erit quoque in Inferno privatio visionis, tota pæna; id est omnium pænarum gravissima. Ingens igitur supplicium est illud, quod Iudex in hac sententia damnatis infligit. *Discedite à me*, convertamus iam sermonem ad secundum supplicium, *Maledicti*. Ex illo momento tota æternitate, omni ex parte erunt maledicti: Maledicti in anima, maledicti in corpore, maledicti in memoria, maledicti in intellectu, maledicti in voluntate, maledicti in oculis, auribus, pedibus, manibus, odoratu, gustu, & tactu: maledicti super terram, maledicti sub terra, maledicti in tempore, maledicti in æternitate. De Esau refertur, horrendū infremuit, & rugijt cū à Iacobo fratre sibi esset erepta
Gen. 27. 34. paterna benedictio. *Auditis Esau sermonibus Patris, irrugijt clamore magno, & consternatus ait, Benedic etiam & mihi pater mi.* Qualem rugitum per totum aëra emittent reprobi, cum videbunt se non tantum privari Patris sui benedictione, sed ab eodem æternum maledici, idque pro tam abiectis

ectis reculis, pro momento voluptatis, pro puncto honoris, pro aura vanitatis, pro exiguo lucello, pro siliquis porcorum. Sequitur. *In ignem æternum*. Jn hoc, pæna sensus consistit. Itaque ablegabit illos vivos in ignem, non ad momentaneam exustionem, sed ad perpetuum cruciatum. Ignis enim ille ardebit, sed non consumet; inflammabit, sed non in cinerem convertet; cruciabit, sed non occidet; immensum dolorem adferet, sed vitam non auferet; non emittet splendorem, sed immittet horrorem; non effundet lucem, sed caliginem; non lucidam flammam, sed piceum fumum. Sed in immensum auget pænam ignis, unica illa quæ sequitur vocula, *Æternum*. Hoc verbum erit verè fulmen quod attonabit aures, perstringet mentes, tremefaciet corpus, totumque hominem inexplicabili dolore perturbabit. Refert Benevenius Medicus Florentinus quiddam, quod ipsè suis met hausit oculis. Vidi ait duos homines, Patrem & filium, qui *Cap. 13. de abderis.*

cum ſubito fulmine è nubibus lapſo afflati fuiſſent, eorum corpora reddita ſunt adeò attonita, & ſtupida, ut ſeptem diebus non potuerint comedere, bibere, nec ſe movere. Quod ſi illos ita attonuit commune fulmen, quod non poterat niſi corpus lædere, vel occidere, quid erit perſtringi illo Iudicis fulmine, quod & corpus, & animam mittet in gehennam ignis? Tandem colophon omnium pænarum erit, in fauſta, triſtis, horrida ſocietas dæmonum. *Qui paratus eſt diabolo & Angelis eius.* Deus bone, quis horror, quis terror, quis metus erit perpetuo degere, ac converſari inter tam terribiles ſpirituum larvas; aſpicere tam horrenda monſtra ante oculos ſemper obuerſantia Si magnum nobis terrorem incutit umbra defuncti alicuius apparens, ideoque formidamus nocturno illo in tenebrarum horrore ſepulchra, & cœmeteria pertranſire, aut cubiculum in quo defuncti alicuius cadauer iacet, ſine lumine ingredi, ne forſan à ſpiritu eius terreamur, ſi

ſi vero contingat cadaver vel minimum ſe movere, congeletur præ metu ſanguis, vox faucibus hæreat, pili in vertice arrigantur præ trepidatione; quis terror, quis tremor ille erit damnatis, cum undique in illa ſpiſſa horribilium tenebrarum caligine, qua involuntur, innumera multitudine malignorum ſpirituum, larvarum turpiſſimarum, atque horribilium dæmonum, aſſumptis vel ex àere, vel ex illa orci caligine, vel aliunde corporibus, varias formas induentium, ac ſua monſtroſitate terrentium, circumdatos ſe eſſe conſpexerint! Pronuntiata hâc infauſtiſſima ſententia, ut videbunt miſeri ſpem omnem ſibi ereptam ullius, vel minimi ſolaty, æternumque de ſua ſalute deſperatum; tunc ipſi horrendis ululatibus, ac boatu terribili cælum, terramque replebunt. Tunc ponent in cælum os ſuum, & immanes blaſphemias in Deum evoment. Tunc maledicent diei, & horæ qua nati ſunt, parentibus qui eos genuerunt, uberibus quæ eos
 lacta-

lactaverunt, àeri quo ſpirarunt, terræ quam calcarunt, & videntes ſe tota æternitate fore miſeros, omni iam ſpe deſtituti, tanquam furentes leones irrugient horrendum, ut rabidi canes ululabunt, ut deſperati totos ſe dedent lachrijmis, & lamentis, atque oculis in cælum, terramque, & omnes mundi partes circumiectis, exclamabunt. O cæli nobiſcum plorate, & ſempiternos gemitus noſtros ſociate! ô elementa noſtrarum miſeriarum commiſeratione tangimini! ô ignis combure! ô aqua ſubmerge! ô terra abſorbe nos, ita ut prorſus enecemur, conteramur, atque in nihilum redigamur! ô montes, & colles cadite ſuper nos, necem nobis inferte, atque ſub veſtris ruinis æternum ſepelite. Hæc omnia, & his infinities grauiora venient ſuper vos, niſi pænitentiam egeritis.

OBSERVATIO MORALIS.

Vtinam vos Iudices dum iam è tribunali eſtis prolaturi in reos ſententiam,

tiam, vos Advocati dum iam in foro dirimetis pupilli, aut orphani litem, vos nobiles dum ob minimam iniuriam descenditis in arenã certaturi duello, vos iuuenes dum noctu in cubilibus consensuri titillationi carnis, peccare decernitis, vtinam tum mentibus vestris occurrerent, auribus insonarent illa terrifica verba, *Discedite a me.* *Discedite*, ah dum cogito, exalbesco. *A me*, pallesco. *Maledicti*, horrent comæ. *In ignem æternum*, voce destituor. *Qui paratus est*, contremisco. *Diabolo*, palpitat cor. Et *Angelis eius*, præ metu ac formidine emorior. Vere, *Horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Hebr. 10, 31.

CAPVT IX.

Vtriusque sententiæ executio, & omnis temporis consummatio.

POst citationem cunctorum, & citatorum congregationem, post disceptationem accuratam, & discussionem exactam omnium meritorum,

torum, post prolatam sententiam iuxta cuiusque merita, iam unum tantum superest, ipsa utriusque sententiæ executio. Non enim existimandum est quod in illa summi Regis curia fiat, sicut in quibusdam Conciliorum, aut Principum curijs: in quibus aut veritas causæ non inquiritur, aut inquisita tacetur, aut sub pecuniæ acervo sepelitur, aut sententia non profertur, aut saltem Iudicibus auro corruptis, in tempus diuturnum differtur. Sed lata sententia statim fiet executio: nam cum Iudex sit omnipotens, sermo eius est efficax; non est qui ei vel se opponendo resistat, vel loquendo contradicat. Vnde dicitur à Matthæo. Statim ut utramque sententiam Iudex pronuntiaverit. *Et hi ibunt in supplicium* &c. Sententia vero executioni mandabitur eo modo atque ordine, quo fuerit pronuntiata, id est, sicut prius dicet Christus ad electos, *Venite*, quam ad reprobos, *Discedite*, ita prius electi admittentur in gaudium Domini, quam reprobi rapiantur

Mat. 25

ad

ad pænas tartari. Vt impleatur illud Psalmographi, *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit.* Psal. 111. 10.
Proh Deus immortalis, qualis erit illa pompa, quod spectaculum, quando tot cæli Principes, tot filij Dei cum Rege suo triumphantes per àera efferentur in curru aureo, in veste regia, in dotibus gloriosi corporis, in splendore mirabili, pulchritudine insatiabili, lætitia infinita. ¡Quam decoræ manus, victrices palmas circumferentes, & laureas immortali viriditate rutilantes. Quam illustre caput cinctum corona mille carbunculis, & pyropis late fulgurante! Auribus autem quid potest iucundius accidere, illa harmonia quæ ex novem choris musicorum cælestium efflorescet, canticum illud Apocalijpticum læta voce integrantium; *Benedicto, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, amen.* Ap. c. 7. 12.
Quibus homines vicissim respondebunt: *Redemisti nos Deo in sanguine*
tuo

tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes, & regnabimns super terram. Proh qualis hic ascensus! qui cursus! qui clamores! quæ colloquia! Quæ congratulationes! Quæ Angelorum, & hominum acclamationes! Qui virginum lætissimus aspectus! Qui vatum, & Patriarcharum intuitus! Qui ingressus! qui cælestium Spirituum plausus! quam late patens ciuitas! Quæ beatæ sedes! quæ secura & clara domicilia! quam tranquilla possessio! quæ secretorum communicatio! quæ gratia nunquam peritura! quæ visio! quæ voluptas! quæ gloria semper & in æternum, & in sæculum sæculi, & ultra permansura! Hic erit lætissimæ quam divina Misericordia peraget, comediæ epilogus. Clamat iam Divina misericordia, claudite cortinas, scena peracta mea est. Mox Divina Iustitia flammeo vultu terribilis tragædiæ suæ catastrophen peractura, accedet ad reprobos. Quando iam videbunt illi

int-

intraſſe electos cælum, clauſam eius ianuam, accurrentes dæmones, terram paulatim diſcedere; Proh quis tunc erit planctus, quis clamor, quis flebilis ululatus inter illos audietur: quam miſerabile ſpectaculum illud erit, cum & pectora pugnis, & ora unguibus fædantes incedent? laniabunt capillos, percutient fæmora, complodent palmas, comprimentdigitos, totis artubus contremiſcent, omnibus membris trepidabunt: alij in terram proni corruent, alij horrore attoniti rigebunt; alij lijmphatico pauore acti, huc, illuc velut amentes diſcurrent, ora pallor, corda dolor, mentem ſtupor, membra tremor, languorque occupabunt; atque interea inceſſabilis immugiet gemitus, perſonabit planctus, obſtrepet eiulantium numquam mæſtior auditus clamor. Ad hæc etiam iuſtorum gloriam videntes, turbabuntur timore horribili, ſtupebunt, ac dicent: *Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem impropery. Nos inſenſati vitam* Sap. 5.
illorum

illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. At nos ubi decidimus? Quo perduxere nos concupiscentiæ nostræ, delitiæ molles? lauta convivia? obscænæ libidines, auaræ opes, blandi sopores, ignava otia, ioci, risus, luxus, luxuria, voluptas? Illa ocijssime desiere, & successit nunquam desitura calamitas. Cur concepti fuimus? Aut cur conceptos non est aborsa mater? vel cur non statim natos abolevit mors? vel adultos oppressit valetudo, vel dispoliauit, & in servitutem captiuos abduxit hostis? O quam brevi labore quam magnam potuimus adipisci beatitudinem? Et ecce pro quam modica voluptate in quam immensas incidimus ærumnas. Hic iis misere lamentantibus aderit repente ignis ille, qui mira celeritate mundo intulerat vastitatem, qui promoto usque ad damnatam turbam incendio, in eam furibundus involabit, & undique circumplectetur, iuxta illud. *Ignis*

Psal. 96. 3.

ante

ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Tum repente terra latissimo hiatu ad inferos usque sub pedibus eorum sese aperiet, & dissiliet, sive uno in loco, sive, quod credibilius est, in pluribus statimque infelix hæc turba, flammis dæmonibusque insultantibus circumfusa, præcipiti ruina deuoluetur simul, in tartarum cum ijs sordibus quæ ex mundi deflagratione reliquæ erunt. Qui tum excitabuntur fragores, quam insani tumultus, quam horrendi clamores ex crepitantibus flammis, undique à disrupta multis in locis tellure, maximèque à confusa vociferatione pereuntium, qui cum dæmonibus confusi clamores edent, atque ulutatus, quibus tanquam ab ingenti tonitru cælum ipsum, tellusque circumsonabunt. Porro Divina virtute fiet, ut brevi tempore ad terminum perueniant: alioquin facile quatuor, aut quinque horis opus esset, ut naturali pondere tantum spatium absoluant, quod putatur esse minime mille leucarum. Simulatque ad terminum pervenerint,

 terra

terra firmiſſimè ſe claudet, & in omnē æternitatem clauſa manebit; ita ut nullus damnatorum poſſit unquam exire, vel ad ſupera emergere. Itaque terra omnium reproborum colluvione devorata, totoque illo incendio; quod ſola terrarum vaſtaverat, unam in faciem coibit, qualem ante iſtam diſceſſionem oſtentabat, & undique portas æterni illius carceris obſerabit ſeris, vectibusque adamantinis, ne quando illi cælum, eiusque lumen videre poſſint, aut portam aliquam patentem viderent, ſpē aliquam poſſent concipere libertatis, aut miſericordiæ, ſi forte horrendi eorum clamores ad beatorum uſque aures pertingere poſſe putarentur.

OBSERVATIO MORALIS.

Hic finis erit omnis temporis, & initium æternitatis, nunquam terminandæ. Vt nos igitur cum fine mundi, finem imponamus huic funeſtiſſimo argumento, adfero hic quæ in concione de Iudicij die aliquando è pulpito dixit, diſertiſſimus ille

ille iuxta ac pijſſimus Divini verbi in Hiſpania præco, Ludovicus Granatenſis: qui diſertis verbis aſſerebat certiſſimum ſignum eſſe reprobationis non commoveri ad virtutem, vel amoveri a peccato, ultimi Iudicij commemoratione aut recordatione. *Si quis, ait, ad hæc ipſa quæ dicimus (nimirum de die Iudicij) torpet ac languet, nihiloque magis afficitur, quam ſi hæc omnia ad illum minime pertinerent, vehentiſſimum hoc cæcitatis, obdurationis, & reprobationis argumentum eſt, Quod quidem vel ex eo, ait, perſpici poteſt, quod modo dum hæc ipſa tractamus, religioſæ & piæ mentes, quæ nil morte dignum admiſerunt, trepidant, ſtupent, pallent, obmuteſcunt: perditi vero homines, & omni ſcelere contaminati, quorum capitibus hæc tantorum malorum tempeſtas incumbit, non modo ſiccis oculis, ſed lapideis etiam cordibus, hæc ipſa quæ dicimus, audiunt.* Sic ipſe. Quid enim poteſt horribilius ab homine timeri, quid terribilius ab Angelo fingi, quam excipere auribus illud formidabile tonitru *Diſcedite à me maledicti.*

Conc. 1. Dom. 2. Aduent.

Qui hic ſe querit, æternum perit.

PROOEMIVM
DE INFERNO.

Homo vetus descendat cogitatione ad Inferos, ut inde Novus ascendat perfectione ad superos.

QVod fuit olim inclyti in purpura Vatis seu vouentis desiderium, seu monentis consilium, vt quibus est cupido ascendere ad Superos, vbi desinent viuere, descendant in infernum viuentes; *hoc ipsum & meum est votum, vt quotquot sunt per omnes omnium terrarũ regiones homines*, descendant in infernũ viuentes, ne descendant morientes; *vt loquitur D. Bernardus. Descendant eò, dum adhuc sunt sine morbo incolumes, ne descendant, dum erunt sine vitâ exanimes. An forsan tibi arduum dices, quin & inusitatum, descendere? An tibi excidit Euangelica illa parabola*: Homo quidam descendebat de Hierusalem in Iericho? *Illa parabola, de te est fabula, imò historia. Tu es homo ille. Non priùs cæpisti viuere, quàm descendere. In ipso, si*

Psal. 54.

Orat. ad frat. de monte.

Luc. 10. 30.

si nescis, conceptus matris vtero, iam inde descendisti de Ierusalem in Iericho. In peccatis enim concepit te mater tua. Quid est autem peccatum, nisi quidam descensus, videlicet à summo bono, ad summum malum? Quotiès peccatum committis, toties descendis. Nihil igitur tibi, si laborem spectes, est facilius; si vsum, familiarius, quàm descendere. Non sapies quæ sunt supra terram, si frequenti cogitatione descendas infra terram. Qui descendit, ipse
Ephes. 4. 9. est qui & ascendit supra omnes cælos. *Obserua ordinem ne descendas illic,* vbi nullus est ordo. *Christus primò*
Iob. 10. 22. descendit ad inferos, *deinde* ascendit ad cælos. *Si nolis aberrare à via cæli, sequere eum, qui est via ad cælum. Si ambis ascensum ad Superos, prius descende ad inferos. Contemplare illic summi mali; summa mala & nihil tibi procliuius erit quàm declinare à malo, & facere bonum. Illa enim expendendo, fugies scelera, & effugies scelerum supplicia. Pigebit peccare, pudebit peccasse, dum horrebis pœnas, quæ manent peccantes. Hæc, vt olim Lovanij Iurisconsultis consulerem, magisque essent cælestis quàm*
ciuilis

ciuilis iuris periti, ſuggeßi è ſuggeſtu; ſed quia ſemel excepta auribus, facilè excidunt mentibus, volui quæ dixi olim ad eos è cathedra, omnibus exhibere ſpectanda in tenui tabula; non neſcius altiùs inhærere ſæpiùs lecta, quàm ſemel ab alijs audita, à me dicta. Itaque timor quem timebis, ea legendo non erit ad mortem, ſed ad vitam. Nam iuxta adagium, Qui pauet, cauet, *atque adeò ſæpè quod nocet, docet. Tu igitur; ad ea quæ ſunt ſcripta, animum attende & nullus dubita, magno niſu ad Superos contendes.*

LOCVS, ET SOCIETAS.

INfernus eſt regio Mortis, regia Dæmonis, cuius porta eſt deſperatiò, aula carcer, tapetes tenebræ, menſæ vincula, cibus fames, potus ſitis, horologium ululatus, lecti ignes, ordo chaos confuſionis. Eſt tenebricoſum ergaſtulum æternis vndique ſeris, clauſtris, repagulis, ca-

tenisque obseratum; cui supernè iræ Dei imminet sigillum. Ad hoc subterraneum spelæum cogitando descenderat mellifluus Doctor, qui vbi ea quæ geruntur, spectavit; quæ dicuntur, audivit; in hæc verba exclamavit. *O regio dura, & gravis! regio extimescenda, regio fugienda, terra obliuionis, terra afflictionis, terra miseriarum, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat! locus letifer, in quo ignis ardens, vbi frigus rigens, vermis immortalis, fætor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, horribiles dæmonum facies! Totus tremo, atque horreo ad memoriam istius regionis, & concussa sunt omnia ossa mea.* Paucis eiusdem loci conditionem perstrinxit Hugo à S. Victore, dum ait, locum esse, *vbi nulla spes boni, nullaque desperatio mali:* vbi iurati Dei inimici omnibus quæ optare possunt bonis priuantur, omnibus quæ timere possunt malis cruciantur.

Serm. de Region.

Lib. 4. de Ani. cap 13.

Quis illo loco erit miserorum Princeps? quis Dominus? Is qui à fœditate, & truculentia dicitur Draco; à versutie, & calliditate Serpens: à nocen-

nocendi desiderio Leo rugiens: à magnitudine, & potentia Behemoth: ab ira magna Diabolus. Quos habebunt amicos? Ne quidem vnum in tota rerum vniuersitate, sed singuli & damnati, & Beati, & Angeli, & dæmones, & homines, illos immenso quodam odio prosequentur: erunt omnibus creaturis inuisi, exosi, execrabiles, abominabiles, tamquam ipsa abominatio. Quos, qualēsve socios habebunt? Malitiâ improbos, specie horrificos, conditione miseros, rabie furiosos, malevolentiâ obstinatos. Tu igitur si sapis, imo vt sapias, hæc loca, vbi nulli bono est locus, sæpè cogitando adeas: abdas te sub terra, & omnia tibi displicebunt, quæ sunt supra terram. Imitare illum in deserto Ascetam, de quo in vitis Patrum traditur: *Ego* (inquiebat ipse) *ob peccata mea Inferno adiudicavi meipsum, dicoque: Esto cum illis, quibus dignus es; istis post modicum annumeraberis. Aspicio ibi stridentes dentibus, & salientes toto corpore, & trementes à capite usque ad pedes. Video & mare ignis bullientis, & circumfluentes,* Lib 7. cap. 44.

& mugientes, vt putant aliqui, uſque ad cælos attingere fluctus ignis, & in tremendo illo mari innumerabiles homines deiectos, &c. O quàm vicinus es huic loco iam expreſſo! Notum eſt illud Philoſophi: Nauigantes tribus tantum digitis diſtare à morte. Non quantum diſtant nauigantes à morte, tantum diſtant viuentes à regione mortis. Aueſnè, ô peccator, ſcire quantum diſtes ab Inferno? tantum, vt ſi hoc momento vivere deſinas, altero momento in orco ardere incipias. Totus infernus cum toto ſuo tormentorum apparatu, non diſtat à te niſi temporis puncto.

Si illuc timeas, cadendo deſcendere; hîc caueas, ſuperbiendo aſcendere. Primus deſcendit ad tartarum, ille cæleſtium ſpirituum primas, cum diceret: *Aſcendam ſuper*
Iſa. 14. 12. *altitudinem nubium.* Hinc memor Angelicæ cladis, David exclamat:
Non veniat mihi pes ſuperbiæ; & ma-
Pſal. 35. *nus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem; expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.* Quæ
In pſal. 35. verba ſic exponit D. Ambroſius: *Non ſim*

ſim ſuperbus, ne peccem; non peccem, ne mouear; non mouear, ne cadam; non cadam, ne expellar. Et paulò poſt: *Neſcit ſtare ſuperbia; & ſi ceciderit, non novit reſurgere.* Vis tibi proponi Luciferi æmulos? ſuis, illos, lineamentis ad viuum expreſſit D. Ambroſius: *Eiuſmodi ſunt erigentes ſupercilia, inflato corde, elato pectore, ceruice reſupinâ; qui ſolum quidem veſtigijs pedũ perſtringunt, tota autẽ ſe librant corpore, & inani ſuſpendunt examine; in priora greſſa procedunt, ad poſteriora ceruicem reclinantes; cælum ſpectant, terram autem faſtidiunt, tanquam ceruicis dolore ſuffixi, ut eam inclinare non poßint.* Ecce Luciferi, in ſcholâ diſcipulos; in familiâ ſeruvos; in palæſtra milites. Illa vox plena faſtu, quam ex turgido ſpiritu eructabat, *Conſcendam:* dicebat enim is: *In cælum conſcendam;* transfuſa eſt ad omnes omnium ſæculorum homines. Nullus eſt, qui non ambit conſcendere. Eſt plebeius aliquis civis, qui videt Magiſtratum in excelſioribus ſubſellijs conſidentem. mox ipſe ſecum: In ſubſellia illa con-

L. de Aria & Noe.c.16.

conſcendam. Eſt pedarius quiſpiam, qui ambit dignitatem Iudicis, & ille: In tribunal conſcendã. Eſt aliquis qui vix à limine ſalutauit Iuriſ-prudentiam, intelligit Cathedram vacare: In Cathedram conſcendam. Nemo eſt, qui non arrogantiæ typo inflatus; non crepat illud plenis buccis, cum Lucifero: *Conſcendam* Hinc tàm multi ad inferna deſcendunt. Toto ergò cælo, à cælo aberrant, qui, ut eò pertingant, aſcendere contendant. ſi quæris, quomodò aſcendat quis in cælum? dicam, Deſcendendo: contra verò aſcendendo, rectà deſcenditur ad Infernum. Non opus eſt alio exemplo, qùam quod iam expoſuimus, Luciferi; qui cùm aſcendere vellet in cælum, deſcendit ad orcum. Via ergò cæli, eſt per deſcenſum: via Inferni, per aſcenſum. Licet cælum ſurſum ſit ſupra noſtrum caput: Infernus deorſum, infra pedes; tamen, ut illuc attingas, neceſſe eſt, te demittas, ſubycias, verbo, deſcendas. Scriptum enim eſt: Omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui
ſe

ſe humiliat, exaltabitur: ſic humiliatus eſt ſuperbus Lucifer; exaltatus humilis Michaël.

TENEBRÆ.

T*Enebræ & palpatio facta ſunt ſuper ſpeluncas vſque in æternum.* In tartarea illa ſpelunca, ac latebroſo, & præerupto ſpecu, dicuntur *tenebræ exteriores* eſſe, id eſt alterius generis quam noſtræ hîc tenebræ; non enim ſunt aëris obſcuratio, ſed horridæ, ſulphureæ, fœtentes, caliginoſæ, craſſæ, denſæ; & quidem tantâ denſitate, vt veluti palpari poſſint, tanto horrore, ac pavore, vt palpitare faciant miſeros ex pavore. Quare Anima primo momento quo hanc aſpectabilem lucem deſerit, quaſi iam extremum vale dicens Soli, Lunæ, planetis, ſtellis, ſideribus omnibus, ſibi ipſi occinit illud Iobi, *Vadam, & non revertar, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſeriæ & tenebrarum.* Dicitur *terra tenebrarum*: quia ibi tanquam in natiuo ſolo obſcuritas prouenit, ſicut dicitur terra auri,

Iſa. 32. *Mat. 22.* *Iob 10. 21.*

auri, aut argenti, vbi res illæ proveniunt. Ex hoc tenebricoſo antro, & fumoſo vaporario, velut è tenebrarum pelago ad Ægyptios caligo, & obſcuritas exundavit. Hinc Sapiens Ægyptias tenebras vocat, *impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſsimis inferis ſupervenientem*: ſicut voragines quædam eructantes ſulphureas flammas, quod Vulcani os, inferni oſtia, & feneſtras vocamus. Hunc locum letales, & immedicabiles vmbræ occupant. Ibi obſcura, & cæca mors, & caliginoſus orcus ſedem, atque regiam conſtitutam habent. Ibi per obſcuriſſimam lucem & ſpiſſos tenebrarum globos horrifica ſpectra, triſtia ſimulachra, ferales imagines mortis, & letales manium vmbræ obuerſantur ante damnatorum oculos. Nullus prætereà vlla in re erit ordo, ſed incredibilis confuſio, quæ in ipſis damnatorum mentibus perturbatis potiſſimùm cernitur: in tenebris enim maximis omnia miſceri, confundi, perturbari neceſſe eſt. Aliud igitur in his tenebris exterioribus, & interioribus damnati non valebunt

Sap. 17.

lebunt cogitare quàm de pœnis suis. Illic namque dirigunt totum impetum cogitationis, vbi sentiunt vim doloris. Quare refert Innocentius discipulum quendam apparuisse Magistro suo post mortem. Quem cum Magister intellexisset esse damnatum, quæsiuit ab eo, num aliquæ quæstiones apud inferos mouerentur. Respondit: *Apud inferos quæritur solummodo, quid non sit pœna.* Vt has tenebras euitetis, *ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant.* De his tenebris loquitur S. August. *O quisquis es flagitiosus, qui soles propter tua malefacta, & adulteria non solum tenebras non horrere, sed quærere: qui soles plus gaudere quando lucerna extinguitur: non tales tenebras habebis, ubi gaudeas, ubi voluptatibus carnis oblecteris. Non sic erunt tenebræ. Quomodo ergo erunt? Ibi erit fletus, & stridor dentium: tortor sine defectu, tortus sine defectu.* Vt hasce declinemus tenebras consilio Pauli, *Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis.*

Lib. 3. de contem. mun. cap. 7.

Ioan. 12.

Rom. 13. 12.

Nonnè hâc nostrâ ætate, plurimos,

mos, est reperire; qui, si verum fateri velint, cogentur, de se asserere,
Isa. 59. 10. quod Iudæi illi apud Isaiam? *Palpavimus, sicut cæci*, &c. Nonnè hoc plurimis conuenit? *Palpavimus, sicut cæci, parietem.* Rectè: quia Christi fide, Iustitiâ, ac Gratiâ ubique propagatâ, & longè, lateque coruscante, quasi cæci, eam non vidimus; & quasi palpantes incessimus, (cæcus enim manum habet pro oculo; vndè prius manu palpans, vestigium explorat, quam in eo gressum figat) Dein addit: *In caliginosis, quasi mortui.* Leo Hebræus vertit: *In sepulchris versamur, quasi cadavera*; quasi dicat, sicut mortui degunt in tetris, putidis, ac tenebrosis sepulchris: ita nos, nostris flagitijs, & spurcitijs dediti, in eis hæremus, iacemus, volutamur; in ea impingimus, ruimus, labimur; vt nunquam nobis lux gratiæ, fulgor lætitiæ, splendor veri boni illucescat: ac si planè essemus mortui, exangues, exanimes Quot sunt in plurimis Regionibus, Athei? in palatijs, aulici; in curijs, politici; in Academijs. scioli, qui norunt regere

gere, imperio populos, gubernare vrbes, ferre leges: interim in rebus arcanis fidei, in mysterijs Christi, in negotijs cæli, sunt tanquam pueri elementarij; *palpant*, tanquam cæci, *parietem; impingunt meridie, quasi in tenebris*. In salutis negotio, fæda illis est caligo; in rebus Divinis, alta nox; in percipiendâ rerum æternarum veritate, Cimmeriæ tenebræ. Cæci, & obscurati iudicij perversitate, bonum malum, & malum bonum dicunt; contemnunt æstimanda; æstimant contemnenda: cælestibus terrestria, æternis momentanea, spiritualibus carnalia, salutaribus noxia anteponunt: atque ita cæci, stulti, amentes, furiosi, peruersi; vt illi apud Isaiam: *Palpant, sicut cæci, parietem; impingunt meridie, quasi in tenebris*. Nihil illis prodest frequens concio; nec Dei inspiratio; nec amicorum monita; nec conscientiæ vermis; nec timor mortis; nec formido gehennæ: non terriculamenta, non lenimenta, nec minæ, nec blanditiæ: hi cæci, magnis passibus tendunt vt ad tumulum, ita & ad tar-

tarum. Ne his, ego involuar tenebris, clamo ad te, ô Pater Luminum! *Deus meus illumina tenebras*
Psal. 17. 29. *meas! Faciem tuam illumina super servum tuum.* O lux cordis mei! quam
Psal. 118. 135. cæca, & supra Ægyptiacam caliginem, atrâ nocte circumseptus viuo, cùm mihi vultus tui lumen non affulget. Impingo vndique; velut, qui in tenebris incedit: & nec vitanda, nec sequenda secerno; sed modò in hanc, modò in aliam peccati foveam prolabor, non sine præsenti periculo, ut in viâ tàm lubricâ huius mundi, tandem in præcipitum salutis meæ devoluar. Exorere, O sol meus supra Horizontem cordis mei, & vmbras omnes expelle. Illuminare his, qui in tenebris, & vmbrâ mortis sedent. Da mihi, O Amor meus! ó lux mea, ardere, & lucere! Amore ardeam; exemplo luceam; donec videam
Psal. 109. 3. *Te in splendoribus sanctorum:* ubi Electi tui *fulgebunt, quasi splendor firmamenti;*
Daniel 12. 3. *& quasi stellæ in perpetuas æternitates.*

FOE-

FOETOR.

D*E cadaveribus eorum aſcendit fæ-tor*: Dixit id de Aſſyrijs Iſaias; veriùs id aſſerueris de damnatis. Quot illic ſunt corpora, tot ſunt fœcu-lenta cadauera. Stomachi eorum peſtilentibus humoribus grauati, & igne circumfuſo bullientes, teterri-mam perpetuò mephitim exhala-bunt; nec tamen viciſſitudo, vel epotandi ſordida, vel exhalandi gra-ueolentia vnquam ceſſabit. Illa fœ-tida, & olida cadauera tamquam emplaſtra emplaſtris adhærebunt. Vnde tam immanis, & peſtilens erit ille fœtor (teſte D. Bonauen-turâ) vt ſi vnius tantùm hominis damnati corpus in hunc mundum adduceretur, omnes confeſtim do-mus, pagos, vrbes, prouincias, omnes piſces, volucres, beſtias, ho-mines, totum hunc aërem, vniuer-ſum denique orbem, peſtiferâ lue inficeret, & quidquid ſpirat inter-ficeret. Quid facient ergo infinita propè damnatorum cadauera, à tot

Iſa. 34.

Diata ſa-lut, cap. 39.

annorum millibus igne tartareo tosta? Qualis erit ille odor qui ascendet ex sulphureis ignium globis, è tetris exhalationibus, & execrandis putoribus; ex obscœnissimo illo volutabro, ex graueolenti vomicâ, ac colluvie; vbi monstra illa verminosa in stercoribus suis volutantur, & veluti computrescunt? Augebitur in immensum fœtor ille ex igne sulphureo, qui crasso, & tetro fumo totam illam cauernam replebit. Solus ille inferni fœtor satis sit damnatis ad moriendum, nisi diuino miraculo ad pænæ æternitatem mori prohiberentur.

Abominabatur Martha cadaver fratris Lazari, quod quatriduo in sepulchro iacuerat, adeò vt vix fætorem naribus sustineret; vt patet ex il-
ioan.11. lis eius verbis *Domine quatridianus est, & iam fætet.* Quis igitur horror erit videre, tangere, & olfacere putescentia illa cadavera, quæ in tartarorum barathro iam indè à quatuor, aut quinque annorum millibus sepulta iacuêre? sed rem hanc historiâ confirmemus? Quod dico, sumpsi ex vitis

tis SS. Patrum. Duo erant viri ſanguinis claritate illuſtres, qui cum ad Ædem ſacram ſeſe conferrent, fortè audiebant de horribilibus Inferorum ſupplicijs diſſerentem è pulpito ſacrum Eccleſiaſten; qui tartarorum cruciatus, ſumma vi eloquentiæ, ac dicendi ubertatê mirificè exaggerabat, & patheticè exprimebat, Aperiebat illis illam profundiſſimam inexplicabilium miſeriarum voraginem; in quibus Divinæ Maieſtatis perduelles ſupplicio æterno mactantur: proponebat varia, quibus ſontes in Erebo cruciantur tormentorum genera: oſtendebat locum illum eſſe omnium acerbitatum officinam, olidam mephitim, puticulos halantes, cloacam mundi, ſordium omnium fæcem, & colluuiem; & alia complura nata metum incutere, & horrore perfundere. Illorum vnus, cum hæc veritate maiora cenſeret; & magis ad pompam, quam ad veri normam, dicta indicaret, dicentis verba ridendo exploſit; & ſacrum illum Oratorem, vt Hijperbolicum Rhetorem contempſit: Alter contra, quæ

Buſto. T. 2.559.

de orco dicta audiverat, tanquam sibi, ut resipisceret aliquando eventura, metuens, immodicè timuit, & oppidò consternatus; spretis, & mundi illecebris, & corporis lenocinijs, Religiosæ vitæ amplexatus est institutum, vt evaderet Animæ interitum. Inter hæc tam disparia vitæ instituta, alter ille, Divini verbi contemptor, post morbum diuturnum, devolutus est ad diem extremum: Cum iam conclamatum esset de eius vitâ; accessit alter amicus, quem & obtestatus est, vt ei à morte appareret; & quis esset alterius mundi status, edoceret. Itaque vitâ iam defunctus, nocte quâdam videndum se illi exhibuit. Et cum alter, quo loco esset, quoue in statu versaretur, quæreret: Respondit alter, malè secum agi; iam se æternis pænis addictum. Cui Monachus; sunt ne, ait, tam horribiles in orco cruciatus, vt Divini verbi Præcones è suggestu annuntiant? Tunc damnatus: O frater, ait, nec omnes omnium hominum linguæ vel numerare possunt pænarum multitudinem, vel explicare

care magnitudinem. Non possum, inquit Monachus, experientiâ, quantæ sint pænæ, cognoscere? planè, inquit alter: Quo pacto placet pænas experiri, videndo, tangendo, aut gustando? Reposuit Monachus: Nolo videre, quia sum naturâ meticulosus, & videndo terribilia, animus me deficeret. Nolo etiam tangere, quia tactu sum admodum delicatus. Nolo gustare, quia habeo debilem stomachum; sed fac, vt odoratu aliquid percipiam. Tunc alter explicuit, quo erat involutus, pallium: & ecce repentè erupit indè tanta putredo, tàm intollerabilis putor, tàm incredibilis fætor, tàm abominabilis, & pestilens odor; ut omnes illius Ordinis Monachi, velut amentes, phrenitici, ac planè mentis impotes hinc indè vagando discurrerent, clamando vociferarentur, velut insani; necesseque illis fuerit, ex illo Monasterio migrare ad locum indè longissimè dissitum; ne fætore infecti, extinguerentur. Si vnum vnius damnati corpus talem mephitim ediderit: quid erit illic esse in-

ter trigeſies mille milliones corporum damnatorum?

Quid illic ages delicatule? Vbi tunc peregrini muris olentes pelliculæ? vbinam floſculi toties naribus admoti? vbi aromata vbi balſama? vbi trànſmarina ſuffimenta?
Iſa. 3. *Erit pro ſuaui odore fœtor.* Vel vt Vacablus vertit, *Erit pro muſco tabes.*
2. Corint. 2, 15. Quid agetis ſi contingat vos in hanc ardentem conijci fornacem pice bullientem, ſulphure fœtentem, tenebris horridam, fumo vaporantem? In illo ſterili ſolo non erunt horti, non tempe, non viridaria, vbi violas & roſas, vbi lilia & narciſſos, quos naribus admoueatis, inuenietis: Ne vos, vt hœdos illos tartareos infeſtet æternus fœtor,
2. Cor. 2. eſtote hîc *Chriſti bonus odor.*

FLETUS.

Luc. 6. VÆ *vobis qui ridetis, quia lugebitis, & flebitis.* Aſſetit D. Bonauentura damnatorum fletum fore tam copioſum, vt ſi ſingulorum damnatorum aſſervarentur lachrymæ. tantum

tum olim ex ijs confici lachrymarum posset, quantum est aquarum in toto, quantus patet, Oceano. Nihil sanè prout res habet, dicit S. Bonauentura: adde proinde tu vasto Oceano tot lachrymas, quot aquarum guttas, non modò Rhenus, vel Scaldis, sed & cætera totius orbis flumina, non modo vno die, sed omnibus retro sæculis in mare exonerarunt: quot guttæ pluuiæ ab orbe condito in terram defluxerunt; adde porró tantum insuper lachrymarum, quantum fuit in abysso illa immensa, primâ mundi luce à Deo condita: adde, si ita vis, decuplo, centuplo, immò & millecuplo, denique quantum voles plura; nil hæc omnia, ad immanem illum quem damnatus quilibet effundet fletum. Illa siquidem omnia finita sunt, hic fletus est futurus infinitus. B. Macharius dicit in inferno lachrymas fore igneas, quæ comburant corpora. Edent præterea horrendos ejulatus, gemitus, clamores, inconditos strepitus sonorum, qui in maxima illa cauerna tonitruorum instar latè remugient.

gient. Illic collachrymantibus oculis, adgemiſcente pectore, ductis ex corde ſuſpirijs, euocato ex pulmonibus lamentabili clamore, & miſerabili ejulatione, infinities verba illa ingeminabunt: *Ergo errauimus*
Sap. 5. 6. *à via veritatis, & iuſtitiæ lumen non luxit nobis?* Accipite flebiles damnatorum elegias & funebres nænias
Trac. de Abre- ex S. Ephrem: *Tunc amariſsimè illachrymantes, eiulanteſq; dicunt: O quo pacto in negligentia, atque torpore tempus noſtrum tranſegimus! ô quomodo illuſi ſumus! quomodo Diuinam Scripturam audientes, irridenteſq nos ipſos irriſimus! Ibi Deus loquebatur nobis per Scripturas, & non attendebamus: hic iam nos clamamus, & ipſe ſuam à nobis faciem auertit. Quid nobis proderunt fines mundi? Vbinam qui nos genuit pater? Vbi quæ nos peperit mater? Vbi filij? Vbi amici? Vbi diuitiæ? Vbi ſubſtantiæ, atque poſſeſsiones? Vbi turba? Vbi conuiuia? Vbi varij, & intempeſtiui curſus? Vbi Reges atque potentes? Quomodo à nullo illorum ſaluari modo poſsumus, neque verò nobis opem adferre? At penitus derelicti ſumus,*

mus , *& à Deo & à Sancto eius.* Hæc erunt quæ pangent miſeri carmina. Quanta dementia , non præuenire fletibus fletum : in valle lachrymarum eſſuſè ridere, & quidem amiſſâ Dei gratiâ , ac iure ad cæleſtem gloriam ? Et hoc eſt quod S. Thomam adeò præ alijs omnibus capere ſe non poſſe identidem dicere ſolitum ferunt: quî videlicet fieri poſſet , vt qui ſe peccati letalis reum ſciret , læto , atque hilari vnquam animo eſſe poſſet : vtpote qui ſe tantis fletibus , atque mœroribus obnoxium eſſe intelligeret.

Sed quid miramur, miratum fuiſſe D. Thomam? cum plurimi ſic vitam inſtituant , ac ſi damnatorum ſupplicia , eſſent vigilantium ſomnia , aut anicularum deliria? Hinc, niſi viderint aliquem ab orco reducem; vel legant epiſtolam aliquam ab inferis ſcriptam; & pænarum illarum indicem, non credunt. Itaque, ne quid ad huius articuli veritatem confirmandam deeſſet ; permiſit ſubindè Deus , etiam à damnatis, damnatorum pænas, ſcriptis inde literis con-

Garcias T. 2. 452. Concion. Evang. confirmari. Cum enim vir quidam proffligatissimus, ab vxore suâ blandè corriperetur, & officiose admoneretur, vt ad frugem rediret, è cæno emergeret ne, vt Divini è Cathedrâ verbi Præco minabatur, æternas flammas incurreret; maritus ad hæc vxoris verba: Abi, ait, stulta tu credis seriò hæc à Concionatoribus dici? Comminiscuntur hæc, & fingunt, & Inferorum cruciatus exaggerant, vt panico timore homines deterreant, & in officio contineant: quia si Infernus sit, nec ne, Deus scit: His dictis, repentinâ morte correptus, teterrimum fumum emittere cæpit: exilit lecto mulier, vocantur ancillæ, afferuntur lumina; & ecce truncum iacens cadaver, in carbonem fumigantem conversum, invenitur, has literas carbone Inferni descriptas in manu tenens: *Iam certus factus sum, quod sit Infernus.* Ita, nimirum, qui Evangelio non credunt, hâc ratione erudiuntur; misso, scilicet igne de cælo, vt ait Ieremias: *Misit ignem in ossibus meis; & erudivit me.* Nullus opportunior, qui nos erudiat, & doceat

Threm. 1.

doceat timorem Domini, Magiſter, quam hic ignis, mente, & crebrâ cogitatione expenſus, & ante oculos propoſitus. Hoc vltimum eſt, quod cæleſtis ille Medicus, ad ſalutem iam propè depoſitam conſervandam, adhibet remedium. Sicut cùm tumor vlceroſus in corpore fit; & blanda pharmaca non proſunt, ferrum adhibetur candens, & adurens: ſic Deus, poſtquam pietatis remedia, poſtqùam lachrymarum ſuarum antidota, poſtqùam ſanguinis ſui adhibuit pharmaca; nec illa proſunt, ferrum, & flammas adferri mandat. Quod ne nobis accidat; hîc oculos fidei ampliſſimè aperiamus, quæ Deus minatur ſupplicia, identidem contemplemur: ne oculos, quos hîc clauſit culpa; poſteà aperiat pæna.

FAMES.

F*Amem patientur ut canes.* Sicut *Pſal. 58.* canes præ famis magnitudine occupantur circa ſordes, cadauera, fimum, fimeta, & quæcunque ob

gra-

graueolentiam, & corruptionem, aut inutilitatem eijciuntur extra ciuitatem; sic impij ut canes famelici seipsos mordebunt, & consumere vorando contendent. Innuit hoc Isaias: *Erit populus quasi esca ignis: vir fratri suo non parcet. vnusquisque carnem brachij sui vorabit.* Quis nescit fame stimulante homines fœdissima quæque comedere, feles, mures, rancidos canes, quin & propria membra, ac etiam liberos? Nec deerunt fœda, & amara æternum esurientibus fercula. Nam in primis lingua & palatum damnatorum humore aliquo semper imbuentur, sed tam amaro, ut neque fuligo, neque fel, neque absijnthium, illi æquari vllo modo possint. Sed nulla maior sitis, famesque est præ illa, quam damnatus quilibet auidissimè desiderat, Deo frui, eiusque cælesti mensa, nunquam saturandus. Ista portò animæ ad Agni nuptias, ad cœnam illam magnam auiditas, non nisi canis sagacis impetu, & celeritate indagando potest explicari; qui dum fame sti-

Isa. 9.

mulatur, si semel catenâ colligatus est, & hora cœnæ, aut prandij imminet, atque acutissimo olfactu cibos per nidorem odoratus est, videas brutum animal, ire, redire, mordere catenam; huc, illuc ferri, horrendum ululare, & quasi catenâ solutus sit, iterum atque iterum ad odorem pergere; sic vt nec voce, nec minis, nec virgâ, nec catenâ queat vis eius appetitiua cohiberi. Scitis miserum illum destitutum veste nuptiali, è domo conuiuij, ligatis manibus, ac pedibus fuisse eiectum in tenebras exteriores. En canem ligatum. O Anima quæ in tenebricosâ illa spelunca semel alligata vltimum tuum finem subodorata es, quid si in aula æterni illius conuiuij epulas olfeceris? Quid si accumbentes videas torrente voluptatis potari? Quid si Deum accinctum, ministrantem audias? Quali impetu in finem tendis? Quanto desiderio illi mensæ assidere expetis? Infinito, atque adeò impatientissimo. Siste, frustra conaris. Non videbis Deum in terra viventium.

tium. Quis me hîc ligatum tenet? Culpa. Quis huc me damnauit? Deus. Hic nònne est qui me procreauit? Ita. Cur igitur sic suam exagitat creaturam? Quia sua iam non est. Iam ego Dei non sum, nec penes Deum cura est de me? Nulla. Execror igitur summum bonum, odi Deum, & ab omnibus odio haberi cupio. Sic miseri illi tanquam canes firmissimè ligati, ad odorem cælestis conuiuij auidi, cùm videanr se inuitos tanto cum impetu illic cohiberi, furore ac fame rabidi, contra Deum latrant, blasphemant, ululant. Caue; quia non paucis dum calix est in manu, vinum in labiis, cibus in gutture; dum eructant crudam, & indigestam crapulam, repentè intercluditur spiritus & iam bene saturi, ac strenuè temulenti, reperiunt sese inter ignes, vbi *famen patientur vt canes.*

Quam illi mereantur intolerabile, famis, & sitis tolerare tormentum; facilè intelliget, qui illorum epulonum vitam brutæ pecudi, quam homini similiorem sibi ob oculos proponat.

nat. Illam nobis proponit, quaſi in tabulâ expreſſam D. Chryſoſtomus, qui certè illos voraciſſimos lurcones, ac bibaciſſimos helluones, tàm appoſitis coloribus depingit, vt nil illis ad veritatem exponendam nec addi, nec demi poſſit. *Cui non eſt oneroſius homo aqualiculum pinguiſſimum parans, & quaſi bellua marina, trahendus? Non loquor de his, qui naturâ ſunt tales; ſed de his, qui delicatâ vitâ, corpora ſua effecerunt talia. Oritur ſol, & claros vbique radios diffundit, excitat ſingulos ad opera. Agricola arrepto ligone properat; faber ferrarius ſuos folles apprehendit; & ſinguli opifices, quod ſibi congruit; & invenies vnumquemque ſua inſtrumenta in manus ſumere. Mulier, fuſum, & telam: Ille autem, quaſi porcus ſtatim à matutinis horis ad paſcendum ventrem egreditur; quærens, vt menſam ſumptuoſam inſtruat: tametſi hoc ſolùm ſit brutorum primo mane paſci; quoniam ad nil vtilia ſunt, quam vt mactentur. Illa autem, quæ dorſo gerunt, & operibus apta, etiam ipſâ nocte ad opus egrediuntur. Hic autem è lecto ſurgit, ſole iam totum implente forum, & omnibus labore ſatiatis.*

In Acta c. 16. Hom. 35.

Surgit autem ſeſe diſtendens, ſicut porcus, qui ſaginatur: optimâ diei parte, in tenebris conſumptâ. Deinde ſedet longo tempore in lecto, præ heſternâ crapulâ invenire veſtes, & alia non valens, & conſumptâ magnâ parte in illis; tum ſeipſum comit, & ornat, & procedit turpitudinis ſpectaculum; nil habens hominis, ſed omnia, quæ ſunt beſtiæ, in humanâ formâ apparent. Oculi lippiunt; vinum, os olet: miſera Anima, quaſi in lectum coniecta, ob varietatem ciborum ſine fine infuſorum, pondus carnium circumferens, ſicut elephas: tandem veniens, ſedet in locis; dicit, facitque talia, ut melius eſſet, illum adhuc dormire, quam vigilem eſſe; ſi triſtia narrentur, quâuis puellâ trepidior fit; ſin læta, puello quouis lætior, ac mollior. Vultus eius oſcitationibus plenus eſt; omnibus adhæret, qui volunt malè agere. Quomodo non omnes, talem condemnabunt, & domeſtici, & amici, & cognati? Quis non iuſtè dicet, onus hic eſt terræ? fruſtra advenit in mundum talis? imò non fruſtrà; ſed in malum ſui capitis, in damnum proprium, in detrimentum aliorum? Veſtro iam iudicio; quis hominem huiuſmo-

iuſmodi, quem Chryſoſtomus, cum porco, belluâ marinâ, elephante, & cum quâlibet beſtiâ meritò confert, dignum iudicabit, qui ad nuptiâs Agni, qui ad Cænam illam magnam, qui ad illam menſam, cui Deus ipſe adminiſtrat, qui denique in domum cæleſtis conviuij admittatur? Egregiè ventroſos illos gnatones, & patinarios paraſitos ſugillat idem, qui ſupra Chriſtianus ille Demoſthenes: *Tempus belli, tempus certaminis eſt; tu autem ſedes in delitijs? Tu impinguas teipſum, certaturus? ſtat adverſarius ſtridens dentibus in te; tu autem effuſus es, & menſæ addictus? Chriſtus præ fame tabeſcit: tu autem præ gulâ teipſum diſrumpis? Nunquid ſacrificandi ſumus, quod impinguamus nos ipſos? Quid ſuppeditas vermibus tam ſplendidam menſam? Quid amplius facis, quam ſaniem? Cur fontes ſudoris, & fæces, in te deponis? Cur defodis Animam? Cur craſſum parietem, craßiorem facis? Cur magnum fumum, & nebulam?* Nullus ergò ſperet poſt Bacchanalia, & ſaturnalia, cæleſte conviuium; ſed timeat æternum ieiuniũ. *In Acta, c. 13. Hom. 27.*

VERMIS

CONSCIENTIÆ.

Eccli.7. 19.
VIndicta carnis impij, ignis, & vermis. Conspirans est Theologorum, quin & SS. Patrum opinio, damnatos veris torqueri vermibus: adeoque in Auerno esse prope innumeros vermes horribiles, fœdissimos, immortales, æternos, qui peculiari præter ignem pœnâ, corpora scelestorum affligant, & acutissimum dolorem inferant, ipsi doloris expertes. Ita D. Basilius: *In inferno vermium innumerabilium genus venenosum ac carniuorum erit, esitans quidem, nec tamen se satians, intolerabiles dolores morsibus infligens.* S. Anselmus in Elucidario: *Tertia in inferno pœna est vermes immortales, id est, serpentes, & dracones visu, & sibilo horribiles, qui ut pisces in aqua, ita viuunt in flamma.* Itaque scaturiet vndique per nares, oculos, aures, os examen fœdissimorum vermium, qui

In Psalm. 33.

qui perpetuis morſibus omnia inteſtina, & ſingula membra acerrimè vellicabunt. Quod tormentum eò erit intolerabilius, quòd cùm ſinguli ictus, ac morſus ſint mortiferi, nullus tamen vitam auferat, etiam optantibus mori.

Alius ad hæc eſt vermis, qui non corpus, ſed animum corrodit: nimirum quòd neglexerint per omnem vitam, oblatam occaſionem ſalutis, ac temporis non redituri irreparabilem iacturam fecerint. Docet id S. Humbertus è ſancta D. Dominici familia vir vnde quaque magnus ſequenti hiſtoria. Homo quidam religioſus pijs aliquando precibus occupatus, ſeria futuri æui conſideratione diſtinebatur, cùm ecce tibi vocem lugubrem accipit, ignarus vnde adlaberetur. Quæſijt ergo quis gemeret, quid etiam ploraret? Ad quem triſtis iterum ſonus: Sum vnus ex damnatorum turba. Quid verò, inquit ille, tam luctuoſé ſuſpiras? quid defles tam calidè? Cui denuo querula vox: Noueris ô magne Numinis amice, me, cæ-

illud tempus, quod nunc est acceptabile; postèa erit irreuocabile, & eius damnum irreparabile? Hoc tempus est super omne pretium inæstimabile: & tamen, quam parui illud æstiment mortales, intelliges ex Innocentio Pontifice; ubi graphicè exprimit varia variorum hominum negotia, quibus expendunt dies salutis. *Currunt, & discurrunt* Cap. 12. *mortales per sepes, & semitas; ascendunt montes, transcendunt colles, transuolant rupes, pervolant alpes; transgrediuntur foueas, ingrediuntur cavernas; rimantur viscera terræ, profunda maris; incerta fluminis, opaca nemoris: in viâ solitudinis, exponunt se ventis, & ruinis, & præcipitijs, imbribus, tonitruis, fulminibus, fluctibus, & procellis. Metalla cudunt, & conflant; lapides sculpunt, & poliunt; ligna succidunt, & dolant; telas ordiuntur, & texunt; vestes incidunt, & consuunt; ædificant domos, plantant hortos, excolunt agros, pastinant vineas, succendunt clibanos, extruunt molendina; piscantur, veneantur, & aucupantur: Meditantur, & cogitant; consiliantur,*

& ordinant; querelantur, & litigant; diripiunt, & furantur; decipiunt; & mercantur; contendunt, & præliantur; & innumera talia, ut opes congerant, ut quæstus multiplicent, ut lucra sectentur, ut honores acquirant, ut dignitates extollant, ut potestates extendant: & hæc quoque labor, & mentis afflictio. Sic miseris transeunt dies salutis, donec diem obeant; & dum illi sine fructu transeunt, isti sine fine pereunt.

IGNIS.

TAm erit vehemens ille ignis, vt nec omnes omnium hominum lachrymæ, nec omnes omnium rivorum, torrentium, lacuum, fontium, fluminum aquæ, nec omnes abyssi & maria, in vnum conflata, nec omnes dæmones, vel Angeli exertis omnibus viribus possint vel vnicam illius extinguere scintillam. Miraris vim flammæ? Desines, si caussam ex Isaia consideres. *Flatus Domini*

Cap. 30. *sicut torrens sulphuris succendit eum.* Quasi dicat; Indefessus Divini furoris

ris halitus, quasi sulphureos euomet torrentes, efficietque, vt ignis ille nunquam langueat, nedum deficiat. Deinde, ignis corpora quidem comburit, non tamen consumit; vnde ne vnus quidem pilus inter tantos, totque flammarum crepitantium globos, totâ æternitate peribit. Ex Caietani mente, idem ignis damnatis ergastulum erit, & vincula quibus corpora constringantur in gehenna, nexus quo mens adigatur ad cogitandum acerbitatem supplicij, & voluntas cogatur ad impatientiam pœnæ, & inde orietur lugubris mœror, absoni gemitus, luctus perennis, ejulatus impatiens, feræ lachrymæ, & insanus furor. Refert Granatensis, virum quendam sanctitate clarum illi dixisse, sibi cauterium in aure inustum, vt à morbo quodam curaretur; dolorem verò breui illo tempore tantum fuisse, vt si Deus ei optionem dedisset alterutrum eligendi, aut secundum cauterium perferre, aut ordinem aliquem religiosum quamtumuis asperum, & rigidum ingredi, se maluisse hunc

In cap. 25. Matth.

Tom. 3.

ingredi quam noui cauterij cruciatum sustinere. Proh! si tantus est dolor, breuissimâ temporis morâ pati in aure cauterium, quid erit toto corpore per omnem æternitatem sustinere voracissimum inceudium? vbi singula corporis membra, quin & venæ, & arteriæ, & fibræ, & intestina, & viscera, & ossa, non secus quàm spongia in medio oceano aquâ, sic illa in stagno illo ardente igne replebuntur. *Quis habitabit ex vobis, cum ardoribus sempiternis?*
Isai. 33.
Quis ex vobis, qui nil oletis nisi balsamum, & vnguentum; nil calcatis nisi rosas, & violas; nil expetitis nisi delicias, & epulas? qui ducitis in bonis dies vestros, in lasciuia noctes? Quomodo uos delicatuli trossuli, quibus tormentum videtur intolerabile, summâ cute momento vno, perferre minimam minimæ flammæ scintillulam; poteritis æternam noctem dormire in candenti lecto, in ardenti furno? Attendite, & expedite verba S. Augustini, vt euadatis flammas ardoris sempiterni. *Non erit iste ignis, sicut focus tuus, quo tamen*
In Psal. 49.

men si manum tuam mittere cogeres, facies quidquid voluerit, qui hæc minatur, Si dicat: Scribe contra caput patris tui, scribe contra caput filiorum tuorum; nam si non feceris, manum tuam immittam in focum hunc; facies, ne ardeat manus tua. Minatur ergo inimicus tuus tam leue malum, & facis malum; minatur Deus æternum malum, & non facis bonum?

Intellexerat hoc æternum malum, ille D. Dominici magni Patriarchæ filius, vir morum integritate celebris. Hic Rege Castellæ conniuente, per quosdam ad flagitium pellectus fuit; qui pellicem adornarunt, quæ eum salaciter, & fallaciter inuitaret ad scelus: eī locum, tempus, opportunitatem omnem condicit. Adest illa, nocte concubia, à Monacho dum intromittitur: sed clam ipso, testes ex insidijs rei euentum operiebantur. Dum ecce, vt ad cubile venit, in medio pauimento, ex succensis carbonibus, ad mensuram corporis sui, flammeum stratum exhibet; nec mora, super illud se nudum conijcit, sic eam com-

Cantiprato l. 2. c. 3 n. 45.

Spinellus de Beatâ virg.

compellans: veni, hic lectus dignus, ubi libidinem expleas Accurrunt ex insidijs Proceres, hominem attollunt: sed citra adustionem, & ni hic intercessisset, ipsam pellicem igni addixisset, sed suffecerat sibi ignem ignibus extinxisse.

DESPERATIO.

Matth. 25. *CLausa est ianua.* Rex Balthasar cum in conuiuio vidisset tria arcana verba scribi in pariete, quasi à manu hominis, *Mane, Thecel, Phares: facies commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum, & compages renum eius soluebantur, & genua eius ad se inuicem collidebantur.* Dan. cap. 5. Ita nimirum inauspicati ominis tria illa verba erant, licèt nondum à Rege intellecta. Tria sunt verba quæ damnatos atrociter perturbant, ob quæ omnium genua ad se inuicem colliduntur: nimirum, *Clausa est ianua.* Primo momento quo infausti anima ingreditur illud ferale ergastulum, omnis infelicitatis receptaculum, clauditur illi ianua spei, misericor-

diæ,

diæ, quietis, felicitatis, gratiæ, pietatis, ſolatij, omnis boni. Omnes conſolationis aditus illi ſunt obſtructi, luctus ac mœtoris omnes aperti, Adamantinis ſeris clauditur Infernus; clathris ferreis hic carcer munitur. Hinc deſperati ab omnibus tanquam rabidi canes, iugiter vlulant contra cælum, cælites, Deiparam, Chriſtum, Deum: optarentque omnes ſecum damnari. Intellectus enim damnatorum, qui Deum non videt niſi in effectibus perniciosiſſimis, flammis vltricibus, pice liquatâ, ardenti ſulphure, horrenda ſocietate, plagiſque dæmonum, fœtenti, ac tenebricoſo carcere, alijſque id genus malis, quibus accedit æternitatis incrementum, quo exigui temporis peccata vindicantur: Jntellectus, inquam, damnatorum nil aliud videns, aut voluntati repræſentans, furioſo, atque implacabili odio in Deum feretur, à quo tota hæc vindicta proficiſcitur: & viciſſim ex deſperatione ardebit infinito vindictæ deſiderio, Deique (ſi fieri poſſet) conculcandi, atque exter-

exterminandi. Nihil igitur intellectui offeretur, quod vel minimum possit adferre solatium. Patet id exemplo Aristotelis, quem aiunt à morte cuidam suo apparuisse discipulo, ac dixisse: *Omnia quæcumque sciebam, oblitus sum, solum mihi superest hoc scire, quod in æternum perierim.* Hoc ne æternum cogites, hîc modi omnes excogitandi, ne pereas. Tunc serò seria voles; quia, ut scitè Epiphanius, *Post hominis mortem obsignata sunt promptuaria, & impletum est tempus, & certamen perfectum est, & euacuatum est stadium, & coronæ datæ sunt, & qui decertarunt, quiescunt, & qui non certarunt, non amplius adsunt, & qui in stadio victi sunt, deiecti sunt, & omnia palam consummata sunt, post factum hinc discessum.* Hîc ergo antequam animam agis, agenda est pœnitentia, ne fatuus cum fatuis virginibus audias triste illud *Clausa est ianua.* Quæ ianua? Clausa est ianua omnis solatij; ô luctus! omnis gratiæ: ô iactura! omnis meriti: ô infelicitas! omnis misericordiæ: ô miseria! omnis spei; ô desperatio! omnis

Magalinus in Iudic n. 43.

Heresi 59. lib. 2.

Matth. 25, 10.

nis boni: ô malum! Tibi ergo ipse consule, quia si momento illo, quo in ictu oculi clauduntur omnia, fuerit anima tua destituta gratiâ, æternùm audies: *Clausa est ianua.*

Memoriæ proditum est in fastis Ordinis Cisterciensis, quendam, qui illius Ordinis intrauerat familiam, & amplexatus fuerat institutum, inchoatæ illic vitæ pænituisse; atque adeò, voluisse, vnde pedem extulerat, & Ordinem deserere. Quod, cum iam firmiter secum decreuerat: apparuêre illi, qui dudum fuerant mortui, parentes eius, qui hoc eius decretum damnabant; & ne exequeretur, dissuadebant. Tandem, cum nec sic à proposito, & quod animo agitabat consilio, posset revocari; mater mæsta penitus denuo se spectabilem exhibuit; & ab eo, cur Ordinem deserere proposuisset, quærebat. Respondit is, non posse se tantam tam rigidi Ordinis sustinere asperitatem: Tum ad illum, mater, Et amabo te, inquit, fili, Inferorum pænas quî sustinebis? Cum reponeret alter, Ordinem hunc

Vincentius T. 3. 818.

hunc videri ſibi ipſas Inferorum adæquare pænas; cuius vigiliæ, quaſi perpetuæ, ſilentium amarum, lectus ferreus, cibus inſipidus, veſtitus aſper: intulit mater, Placet, ait, fili vnum, ſed modicum Inferni experiri tormentum; & cum alter placere ſibi oppidò, reſponderet. Audivit tàm horribilem porcorum grunnitum, vt nullum quantumcunque fragoſum tonitru poſſet cum eo conferri: videbatur ei totum ſupra caput eius ſcindi, & in partes findi cælum; & cum præ dolore, ac timore clamaret, & animo deficeret; mater deficientis animum confirmauit, & mox ceſſauit ille ſonitus. Vel ille clamor ſatis illi fuit, vt in arrepto vitæ inſtituto perſiſteret, & ad mortem uſque perſeueraret. Sed quales erunt Deſperatorum querelæ, cuiuſmodi vlulatus, quid lamentando miſeri illi deplorabunt? Accipite mæſtas Damnatorum elegias, flebileſque nænias, ac lugubres leſſus ex D. Ephren. *Tunc amariſſimè illachrÿmantes, eiulanteſque dicent: O, quo pacto, in negligentiâ, atque torpore tempus*

Tract de abrenuntia tione, ſub finem Tom.

tempus nostrnm transegimus ! O, quomodò illusi sumus ! ò quomodò Diuinam scripturam audientes, irridentesque, nos ipsos irrisimus ! Ibi Deus loquebatur nobis per scripturas ; & non attendebamus: hic nos iam clamamus ; & ipse suam à nobis faciem auertit. Quid nobis prodederunt fines mundi ! Vbinam, qui nos genuit pater ? Vbi, quæ nos peperit Mater ? Vbi filij ? Vbij amici ? Vbi diuitiæ ? Vbi substantiæ, atque possessiones? Vbi turbæ ? Vbi conuiuia ? Vbi varij, & intempestiui cursus ? Vbi Reges, atque Potentes ? Quomodò à nullo eorum saluari modò possumus : neque verò nobis ipsi opem adferre. At penitus derelicti sumus, & à Deo, & à sancto eius? Hæc serunt, quæ pangent Desperati cormina.

ÆTERNITAS.

INter infinita tormentorum genera vnum est quod damnatos acutissimè urit, quod sibi dictum esse nimis verè illud Ieremiæ intelligant: *Perditus in æternum eris.* Immane supplicium perferunt à cæca nocte, quā *Cap. 51. 26.*

O stygiæ

ſtygiæ tenebræ ſecũ vehunt & excludendo ſolem, commune capituorũ ſolatium. Neque toleralilior eſt mephitis illa, quæ exhalatur ex Inferorum cloaca, plena peſtilentiſſimi fœtoris. Augent dolorem multiplices lachrymæ, quæ ex oculis quaſi continuo fonte fluunt. Porrò miſeriam miſerrimorum apud Inferos ciuium accendit ignis ſtygius. Acerba hæc omnia. Sed nil his omnibus acerbius illo, quod ſingulis tormentis totâ mole incumbit, Æternitatis pondere. Hoc immenſum pondus cum his momentis ponderaſſet ſalax quidam Iuuenis (de quo Granatenſis,) ſic ipſe ſecum diſſerere. Non poſſet inveniri homo aliquis in hoc mundo ſani cerebri, qui totius mundi imperium vellet admittere eâ conditione, vt per annos 30. aut 40. in lectulo plumis molli, in culcitra roſis & lilijs ſtrata extenſus iaceret. Quod ſi ita eſt, quæ mania, quæ phreneſis, quæ hominum dementia, velle pro re nihili amplecti lectum ardentem, in quo torreatur æternùm? Ea cogitatio ſic hominem pupugit,

Dux pecc. l. 1. p. 1. c. 10.

pugit, vt ad frugem redierit, & tandem ob exquiſitas, quibus pollebat, virtutes, in Antiſtitem fuerit adſcitus. Penetrauerat in ipſa Æternitatis adyta Eminentiſſimus Cardinalis Bellarminus, cùm illa verba Louanij in D. Michaelis templo è ſuggeſtu proferret: *Tam horrenda res eſt, ſine fine torqueri, vt licet vnus tantum ex omnibus filys Adæ tali ſupplicio eſſet mactandus, meritò omnibus pauendum, ac trepidandum eſſet.* Serm. de Infer. Si iſta non credimus, vbi eſt fides noſtra? Si credimus, vbi iudicium? Si ſanæ mentis ſumus, ſi Divinis oraculis, ſi Prophetarum vaticinijs, ſi Eccleſiæ, ſi Chriſto, ſi Deo fidem adhibemus, quo pacto tam horrendo periculo imminente dormimus? O *Æternitas!* (exclamat non-nemo) *quem cui conſideratio non mouet, caret vel mente, vel fide.* V adag. Chriſ p 1. c 8. §. 8. O quæ calamitas! immerſum eſſe in ſtagno ſulphureo, velut victimam deſtinatam ad pœnas perſoluendas, in igne excitato flatu iræ Diuinæ: nil amplius circa ſe videre, niſi terrifica dæmonum ſpectra ad nihil ſu-

peresse, nisi ad tormenta & cruciatus in toto corpore & anima perferendos: deprehendere ghennam in propria conscientia: aliam non habere vitam, quàm æternitatem pœnarum: imò momentis singulis cogitare, Hoc omne, & totum, quod patior, in flamma, in sulphure, in pice, in fœtore, siti, & fame, sine fine, absque cessatione, sine interruptione minima, perpetuò esse patiendum. Hoc demum est terribilium omnium terribilissimum.

Conceperat illud terribile arcanum, quantum fas est homini, Ægidius ille Religiosissimus, qui affirmabat: si vnus tantum homo damnandus esset, cæterique omnes saluandi; ego totis viribus anniterer, ne vnquàm peccarem, ne sic essem ille vnus. Quid verò ad ista talia nobis animi est? imò, quis esse debet? opportunè Bernardus: *Alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impijs; aut perpetuò lætari cum sanctis. Bonum siquidem, & malum; vita, & mors, ante nos sunt posita: vt ad quod voluerimus, manus extendamus.* Magni

De Lapid. in 1. petri 1. 10.

l. de Animâ c. 3.

ni vtrimque momenti ſunt ea, quæ Chriſtiano in deliberationem venire oportet. Vtrimque æternitas eſt; ſed altera beata; infortunata altera: ab hominis cuiuſque electione pendet, vtrum admittat. Qui rectè, prudenterque vult eligere; neceſſè eſt, imitetur Dauidem, cuius eſt illud: *Cogitaui dies antiquos; annos æternos in mente habui, & meditatus ſum nocte cum corde meo.* Psal. 76. 67. Dignum planè exercitium, non infimis duntaxat mortalibus, & mediocribus; ſed ſummis etiam Capitibus, & coronatis verticibus, dies, noctesque cum ſecuturâ æternitate occupari. Præſertim quando de eâdem, volucres ſibi alijſque occinunt. Civis Erfordij, corvum olim habuit, domi ſuæ cicurem incolam: Advertit aliquando herus, quod avis triſtior ſederet, ſuiſque ſe plumis involueret, meditabundæ ſimilis: Ergò hortatur, fateretur, quid mente coqueret, aut quæ ſeverior cogitatio animum exederet. Tum corvus quâ voce potuit: *Cogitaui*, inquit, *dies antiquos; & annos æternos in mente*

te habui: hæc ubi dixit, simul ex oculis patris-familias abijt; vt credibilè sit, sub corvi schemate, spiritum aliquem latuisse, quem æternitas memoria exercuerit. Neque tamen moror, spiritus hic fuerit, an veri nominis corvus? vellem, vt cum ipso singuli quotidie; immò in momenta singula nobis occineremus de annis æternis transigendis: aut inter gaudia quondam Beatorum; aut inter Inferorum supplicia. Denique, hæc pauca tecum identidem meditare: Necessè est, mihi sit post vltimum halitum corpori, & Animæ, æternùm Benè vel æternùm Malè. Elige; benè elegisse, erit eligenti æternum bonum; malè, æternum malum.

Vt quæ legisti effugias, hæc pauca expendas.

QUid gravius quàm semper velle quod nunquam erit, & semper nolle quod nunquam erit? In æternũ peccator non assequetur quod vult & quod non vult, nihilominus in æternũ cogetur pati. Clarius orat. 12.

Quid

Quid (inquit quidam Sanctus) tristius & durius quā dici semper NON, ad ea quæ petuntur: & semper dici ITA, ad hæc quæ maximè odisti? Ad districti iudicij iustitiam pertinet, vt numquam careant supplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato, & nullus detur iniquo terminus vltionis, quia quamdiu valuit, habere noluit terminum criminis. S. Gregor. in Moral.

Tunc videbit impius quòd Deus cuncta conspiciat, cùm viderit se pro occultis damnari; aperiet oculos in pœna, quos clausit in culpa. Idem 25. Moral. cap. 3.

Cruciatur, & non extinguitur; moritur, & viuit; deficit, & subsistit; finitur, & sine fine est. Idem lib. 9. Moral. cap. 40.

EXEMPLUM.

Iordanus Generalis Ordinis S. Dominici, filium cuiusdam Comitis lasciuum ac salacem, inferorum obiectis pœnis ad frugem conuertit. Multa illi suggesserat pia consilia, & salubria monita: sed surdo canebat,

cæco prælucebat. Tandem cum videret eum formâ decorum, vultu speciosum, aspectu gratum, his illum aggreditur verbis: O Iuuenis speciosissime, vnum te rogo, ut quando respicies tui ipsius formam & formæ suspicies venustatem, quando pulcherrima illa intuebere membra, cogita, sed seriò: Nunqnid dolendum foret, si contingeret formosa hæc formosissimi corporis membra, fieri æterni incendij fomenta, perennium flammarum pabula? si illi limpidi oculi, aurea cæsaries, eburnea frons, roseę genæ, corallina labra, niuea ceruix, lactea colla, hoc tam affabrè concinnatum corpus, deberet obduci fuligine, inuolui sulphure, fumare inter crepitantium flammarũ globos? Non caruit hoc consilium successu: sæpiùs hæc Iuuenis ille secum perpendere, sæpiùs in mentem reuocare: nec fructu pœnitendo. Nam perspectâ tandẽ rerum omnium vanitate, mundũ iussit res suas habere, eique renuntians, ad religiosam se contulit familiã, malens ibi breui tempore corpus affligere pœnitentijs, quàm æternis affligi supplicijs.

Iuue-

Iuuenis quidam in quaſuis ſeſe effundebat delicias. Interdiu ambulabat inter roſas, noctu cubabat inter plumas, omne tempus terebat inter delitias. Hic die quodam hæc ſecum cogitare: illam quam duceret vitam, eſſe viam ad mortem: incumbere ſibi neceſſitatem ſemel patiendi, vel hîc parua, vel poſteà ſumma: nemini fas eſſe tranſire à delitijs ad delitias: toto corpore totâ æternitate ardere, non tantũ eſſe graue, ſed intolerabile. Ergo patiamur, ne patiamur: hîc ad momentum, ne poſteà in æternum. His ita expenſis, ad D. Dominici ſeſe contulit aſceteriũ. Cum in ſacra illa Pietatis palæſtra, corpus ſuum inflictis per cilicia, & flagella pœnis, gnaviter exerceret; parentes conſcij virũ grauem ad eum delegant, qui ſuaderet, priuſquam votis ſe Deo obſtringeret, à ſtatione diſcederet, Ordinem deſereret. Quia, inquit, naturæ complexione nimis es delicatus: non poteris tam rigidi Ordinis ſuſtinere aſperitam. Ad quem Iuuenis: Itàne verò? Ideo mihi ad mundum ſuades reditum, quia délicatus ſum? At hæc ipſa vnica fuit,

cur mundũ deſerui, cauſa: cùm enim non neſcirem me adeò eſſe delicatum, vt nec pulicis in ſumma cute poſſim perferte aculeum, nec vnius noctis febriculam, nec vnius ſcintillæ ardorem, quin præ dolore exclamem: Æternos, eoſque acerbiſſimos, per ſingula totius corporis membra, quî potero ſuſtinere cruciatus? Itaque cùm alterutrum ſit eligendum, elegi pótiùs pœnitentiæ aſperitatẽ in hoc ordine, quàm pœnarum acerbitatem in illo loco, vbi nullus eſt ordo.

O homo qui deſideras regnum Dei poſſidere, cur feciſti malũ? Dum potes, emenda: dum tempus habes, clama ad omnipotentem Deum: dum datur ſpatium, luge: dum licentia eſt, pœniteas: feſtina dum potes, dum anima verſatur in corpore, dum adhuc viuis, futurum remedium require tibi, priuſquam te in profundo abſorbeat pelagus, & priuſquam te malignus rapiat infernus, vbi nulla datur indulgentia, vbi nullus regreditur ad veniam. S. Aug. ſem. 40. de Sanct.

Si haberes (vt ait S. Hieronymus) ſapientiam Salomonis, pulchritudinem,

nem, & formam Abſalonis, fortitudinem Samſonis, annos, & vitæ tempora Enoch, Crœſi diuitias, Octauiani potentiam, quid hæc omnia in fine vitæ profuerint, ſi corpus vermibus, anima diabolis cedat, vt cum divite Epulone æternis tormentis torqueatur?

Expiatura erit illic inextinguibilis concrematio, quidquid hîc non ſtuduerit ſanare correptio. Ardēs inferni puteus aperietur, deſcenſus erit, reditus non erit. Illic denudati, & corporaliter mortui perpetuum demergentur, deijciendi in tenebras exteriores, infeliciter excluſi, infeliciùs includēdi. De hoc puteo Propheta dicit: *Neque abſorbeat profundum, neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum.* Pſal. 68. Ideò dicit, *Neque vrgeat ſuper me puteus os ſuum*; quia cùm ſuſceperit reos, claudetur ſurſum, & aperietur deorſum, dilatabitur in profundum, nullum ſpiramen, nullus liber anhelitus clauſtris deſuper vrgētibus relinquetur, detrudentur illic vale dicentes rerum naturæ, vltrà neſcientur à Deo, qui Deum ſcire noluerunt, morituri vitæ, & morti ſine fine victuri. Euſebius Gall.

Tot afflues bonis, si fueris bonus.

DE CÆLO.

PROOEMIUM

Hactenus lustravimus illa tetra, & formidabilia draconum cubilia, peragrauimus subterraneæ illius regionis, quæ operta est mortis caligine, cauernosos specus, percepimus naribus illam pestilentissimam mephitim, quæ ex illo sulphureo vaporario exhalatur, excepimus auribus luctuosissimos illos eiulatus, stridores dentium, ac flebiles elegias damnatorum, enatauimus per ardens illud stagnum pice, & sulphure; iam tandem exemplo Christi, qui prius, descendit ad Inferos, postea ascendit ad cælos, emargamus, ex hoc tartareo luto, & leteo flumine, & oculos attollamus in altum, contemplemur perspicacissima mentis aciè pictum illud, & fulgentibus stellis, ut sapphiris, chrysolitisqu radians summi Numinis palatium, vbi electi æuo sempiterno læti, coronatiqu fruuntur. Et hoc proprium est hominis qui hic velut in exilio peregrinatur à Domino, cælum velut Patriam con-

contueri. Cur enim exiſtimat is Deum os hominis, oculoſque in altum erexiſſe? cur ut & bruta pecora lutum, ſolumque ſpectamus? Accipite reſponſum à Divo Bernardo. Propterea Deus rectum fecit hominem, etiam corpore ipſo, & os hominis ſublime dedit, cum prona vtique ſpectent animantia cetera terram, & attollens ad ſidera vultus illico ſuſpiret, vbi tam beatam, & perennem conſpicit manſionem: mane pie, & fideliter nobis eam intuentubus, vehement iſſimnm quoddam incentiuum amoris, & prouocatio flagrantiſſiuni deſiderij & viſio ipſa illius lucidiſſimæ regionis? non ſunt ſtellæ cæli ſimiles glebis terræ, inter ſplendorem ſolis, & caliginem terræ huius, non parua diſtantia eſt; forte tamen in terra non nulla pulchra videntur, & hæc ipſa vndique mixta non pulchris, & aurum in lutò, gemma in puluere, lilium inter ſpinas: tota pulchra es, patria, mea, & macula non eſt in te: tota pulchra, es, abſque eo, quod intrinsicus latet: non ſine cauſa

Serm. 5. de Martino.

causa cælum dicitur plane eximium, nescio quid celatur in eo; videmus patriam, sed à longe salutamus, adoramus illas delicias, sed non gustamus. Ita *S. Bernardus. Nunc igitur & sursum ascendamus vos adhortor, duabus istis voculis, quas toties in sacrosancto Christi sacrificio auditis.* sursum corda. *Hactenus, corda vestra fuerunt deorsum in regione mortis, in tartarorum altißimo barathro, in centro terræ; nunc sursum corda, sursum, supra terram, & terrarum palatia, acduuitum pauimenta: ac quidquid ex terra concretum est: sursum super omnia sublunaria, & aeris regionem, & planetarum domicilia, ac sphæram ignis; sursum super omnes stellas, & solem, & orbes cælestes, & firmamentum; intrate in gaudium domini, in illud gaudium quod nemo tollet à vobis, state vt viri illi Galilæi, aspicientes in cælum, & vt verbis utar S. Bernardi.* Visitate singulos ordines Angelorum, Patriarcharum numerum, & cuneos prophetarum, & Apostolorum senatum: suspicite Martyrum coronas purpureis floribus rutilan- *Serm. 4. de Ascens. Dom.*

tilantes, redolentes lilijs choros virginum admiramini, & ad melliflluum noui cantici sonum, quantum præualet infirmitas cordis, erigite aures.

CAPUT I.

Homo nouus despicit magna terræ, expensâ magnitudine cæli.

Immensum propè est, vt spatij interuallum, sic & conditionis discrimen, inter hæc tria loca, celos, terras, Inferos. Cum enim mundus hic medius sit inter cælum, & Infernum, in quo ea quæ supra in cælo, & infra in orco continentur, inueniuntur; ex amore eorum, quæ homo amplectitur, eius felicitatis, vel miseriæ augurium capitur. In cælesti illa gloria, vita absque morte reperitur, in Inferno autem mors absque vita: medius vtriusque mundus, morte, & vita constat. In cælo sanitas est absque morbo: in Inferno infirmitas

tas abſque ſanitate : in mundo, & ſanitas, & infirmitas. In cælo gloria abque miſeria regnat; In Inferno miſeria ſine gloria dominatur: in terris, vtrumque inuenitur. In cælo pax abſque bello, in inferno bellum ſine pace. In mundo, vtrumque videre eſt: denique in cælo ſunt omnia bona ſine malis; In Inferno, omnia mala ſine vllo bono, in hoc mundo, bona, & mala inter ſe mixta.

Nunc autem noſtri eſt arbitry quamdiu ſol intelligentiæ lucet ſupra horizontem Animæ noſtræ, quæ placet eligere, vel bona æterna vbi nulla ſunt mala, vel mala æterna, vbi nulla ſunt bona. Sed ne in horum electione erremus errorem irreparabilem, quem tota nec corriget æternitas, poſt quam timore vos perculi proponendo æterna in orco mala, iam contendam deſiderio accendere, obtinendi æterna quæ in cælo ſunt bona. Illic interim fixa ſint noſtra & corda, & lumina, vbi vera ſunt bona, & gaudia. Priuſquam tibi infinitos

cæleſtis gloriæ theſauros aperiam, locum ipſum in quo hi theſauri abſconditi ſunt, proponam, & quantus ille ſit mole, quam altus, longus, latus exponam. Magnitudinem cæli facile quis conyciet ex altitudine, altitudinem eius de monſtrant aſtronimi primo ex ſole. Prodeat ergo in theatrum vas illud magnum, fons omnium luminum ſol, cuius luce quotidie perfundimur, cuius aſpectu quotidie fruimur, cuius ſpeciem quotidie intuemur. Is noſtris oculis non videtur maior globo aliquo communi ſphaerico. Quantæ putatis ſolem eſſe molis? ſuperat totius terræ ambitum centies, & ſexageſies; hæc non eſt vnius, ſed omnium plane, nullo excepto, aſtronomorum conſpirans ſententia. Itaque ſunt in *ſole*, 160. quaſi mundi. Et tamen quam exiguæ apparet nobis ſol molis? Iam vero quantum putatis diſtare ſolem à terra? neceſſe enim eſt immenſo quodam ſpaty intervallo à nobis diſtare, cum tam vaſtum corpus, nobis appareattam puſillum. Audi-

te

te & obſtupeſcite. Diſtat ſol à terra 4. millionibus milliarium (millionem voco decies centena millia) & amplius. Vnde ſequitur tantam eſſe periphercam, & vaſtitatem Cæli ſolaris, vt ſol 24. horis ſuum circulum peragens, vna hora percurrat vnum millionem & 140. millia milliarium: quod tantundem eſt acſi terræ ambitum, & gyrum circumcurreret quinquageſies. Ambitus enim conuexi cæli ſolis continet 27. milliones & 360. millia milliariorum. O liceat hic clamare. *O Iſrael quam magna eſt domus Dei &c.* O Reges! ac terrarum Principes! Quid pro digitali terræ glebula tam atrocia bella geritis! Quid pro arena vna totum orbem cædibus funeſtatis, & tam cruenta prælia præliamini? cælum aſpicite, & ſuſpicite. Quale regnum vertici veſtro incumbit; pro illo pugnate, donec expugnetis. Nullum pro eo bellum non iuſtum eſt. Sed relicto ſole, altius animo aſcendamus, & quam puſillum ſit, quidquid in terra videtur magnum, intelligamus. Aſcen-

3.

Baruch 3. 24.

cendamus à cælo ſolis ad ipſum firmamentum. Quantum putatis firmamentum diſtare à terra ? Docebunt nos ijdem illi Aſtronomi. Probant illi , & conuincunt terram à concauo firmamenti , ſiue cæli octaui , & ſtellati ; diſtare octoginta millionibus milliarium cum dimidio, ſpiſſitudinem vero firmamenti eſſe eandem. Quanta ergo debet eſſe diſtantia , ſpiſſitudo , & amplitudo cæli noni, decimi , & vndecimi ſiqui ſint alij ys ſuperiores , ac maxime cæli empyrei ? Inde iam deducunt, ſi lapis molaris inciperet cadere à convexo firmamenti verſus terram, antequam terram attingeret , opus eſſet 92. annis vt decideret. Deus immortalis , videtur id humana fide maius. Vos proponite vobis lapidem molarem , ingentem , quam vaſtum , ſummi ponderis; quo maioris eſt ponderis , eo celeriori impetu deorſum fertur : fingite talem lapidem cadere ex altiſſima quam vnquam vidiſtis turri , dicetis momento prope , eſſe in terra : omnes qui ſunt circa turrim fuginut, dum
vident

videant ex alto moveri. Fingite Angelum reuelare vobis iam nunc ex firmamento deuolui lapidem huiusmodi recta super vestra capita. Non est quod quis hinc fugiat, vt interitum effugiat, maneat quisque securus sine metu: si sit adolescens, fiet iuuenis, fiet vir, fiet decrepitus & depontanus senex, toto incanescet capite, antequam lapis is tangat caput: cum inceperit agere annum 90. tum tempus est fugiat, & sibi prospiciat. Ex hac ergo cæli, à terra distantia, constat, quantà sit cæli altitudo. Sed firmemus in firmamento adhuc gradum, & quanta sit stellæ magitudo, inquiramus, Docent Astronomi, nullam est stellam quæ non decies octies maior sit toto globo terræ & tamen stellæ prope sunt innumeræ. Quælibet autem stella in æquinoctiali posita singulis horis conficit plus quam 42. milliones milliarium; si ergo in stella aliqua, & multo magis si in cælo empyreo consisteremus, & despiceremus hunc terræ globulum, an non ex-

clamaremus cum Seneca. *Hoc est punctum quod inter gentes ferro, & igni diuiditur! ò quam rediculi sunt hominum termini. Punctum est in quo nauigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis, sursum ingentia spatia sunt.* Deinde cum formicis homines conferens. *Cum te, ait, in ista vere magna sustuleris, quoties videbis exercitus subiectis ire vexillis, dices: it nigrum campis agmen, formicarum est discursus iste, in angusto laborantium.* Videte nunc quam sint omnia quæ hic videntur magna, risu, & contemptu digna. Pœtæ si quando quempiam parui volunt facere, ac vilipendere, domum eius, aut prædium, aut fundum, aut agrum paruum esse aiunt; itaque contemptim describunt, vt cum ipsa domo Dominum contemnere & palam ridere videantur. Hoc pacto inter Græcos Luciluis scripsit, Monophanis agrum tam paruum extitisse, vti se suspendere in illo, propter famem non potuerit, neque mortuus sepeliri. Alius quidam Lupo gratias agens, affiirmat se prahdium ab

L. 1. Natur. vn. proemi-

L. 2. Antholog.

Martial l. 11, exig. 19.

ab illo, quam prædium accipere maluisse. Nam pensilem præ fenestra hortum suum in florum testa, rure illo esse maiorem: cum ruta, vnica totum illud rus occupet, cum vnius cicadæ ala rus totum tegat: cum vno die formica totum rus absumat: cum clausæ rosæ folium, rus totum coronet. O miseri, Monophanes, qui agros tam angustos, qui fundos tam breues, qui domos tam exiguas, qui prædia tam contracta, qui atomos, qui vnius rutæ spatium, qui locum ab ala cicadæ tegendum, pratum à formica devorandum, hortum à rosæ nondum apertæ folio coronandum, capacissimo cælo, vastissimo palatio, immenso Deo antefertis. Bestiæ deorsum spectant, porci lutum versant, talpæ terram in delitys habent, sorex fodit, & rimatur glebas, scarabæus stercora amplexatur, sic peccatores, sic infideles, sic hæretici, sic athei, quia neque animum, neque oculos ad cælum attollere possunt, toti terrenis inhiant, ad lumen noctuæ, ad tene-

bras aquilæ. Aliter filij Dei, qui patrem ſuum non in rebus paruis, ſed magnis, non in imis, ſed ſummis, quærunt: quia ſpem, fidemque habent æternitatis: oculos in ſtellas conijciunt, animum ad cælum attollunt, mentem in Deo defigunt: hinc tam læti, alacreſque caduca relinquunt, terrena contemnunt, vilia calcant.

CAPUT II.

Nouus homo ſpretis terræ angustijs, meditatur ampla ex cæli amplitudine.

VT in hoc argumento de cæleſti gloria, quod & iucundiſſimum eſt auditu, & vtiliſſimum fructu, ordinate, ſine confuſione procedamus; hunc ordinem obſervamus, vt primo, locum ipſum, qui eſt cælum empyreum depingamus, deinde dotes & gaudia omnia quæ in corpus, tum quæ in animam redundabunt, exponamus. Prius conatus

natus fui ad oculum demonſtrare cæli immenſam magnitudinem ex magnitudine ſolis, ſtellarum ac firmamenti, eiuſque a terris diſtantia, modo à firmamento ad cælum ipſum empyreum, Beatorum feliciſſimum domicilium, gradum faciamus. Vt cæli amplitudo ab omnibus intelligatur, notandum eſt vndecim eſſe cælos, qui his nominibus ab Aſtrologis inſigniuntur, cælum Lunæ, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni, firmamentum, primum mobile, cælum cryſtallinum, & Empyreum: quod eſt regnum Beatorum. Hic eſt ergo cælorum ordo. Iam vt reliquis omiſſis de cælo Empyreo diſſeramus, quantæ ſit illud capacitatis, accipite ex Aſtronomis. Dixi antea, firmamentum diſtare à terra 80. millionibus milliarium cum medio, & ampilus: quantum putatis ergo diſtare ipſum cælum empyreum? Ex mente omnium Aſtronomorum, cælum Empyreum, quo ad concauam ſui partem, diſtat à centro terræ mille 295. millionibus, & 9 millibus milliarium.

Iam si secundum eorum principia, tantundem spissitudinis illi tribuas, pars eius conuexa distabit à centro terræ bis mille 590. millionibus, & 159. millibus milliarium, & hæc tantum semidiametrum faciunt. Integer ergo diameter per centrum terræ, vsque ad conuexam eius partem continebit 5. mille, & 180. milliones, & 318. millia milliarium. Tota vero circumferentia conuexæ eius partis, quæ ter diametrum continet, & paulo amplius, illud amplius relinquendo, complectetur 15. millia millarium, & 540. milliones & 954 millia milliarium. Quæ certe altitudo, & latitudo immensa est, & vastitas incomprehensibilis: quæ licet fidem humanam superare videatur, tamen scripturæ loca varia non exhaurit: cum dicat locum cæli esse immensum, nec habere finem. Et Ecclesiastes. *Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, quis dimensus est?* Quasi dicat. Nemo Geometra potest metiri · quia est tantum non immensum. Quis hæc cogitans tam amens sit, & stolidus, vt inique punctum

c. 3.

ex

ex hoc puncto, videlicet agrum, domum, aut rem aliam, proximo, per vim aut fraudem surripere, itaque se immensis orbium supernorum spatijs excludere velit? Quis punctum terræ præferat cælorum immensitati? Quis particulâ terræ rubræ, vel albæ (nec enim aliud est aurum, vel argentum) vendat, vastissima stellarum palatia? Et tamen quot litibus contenditur; quot aduocati, causidici sese fatigant, pro vno prædiolo, pro iugere terræ? Vere Boetius, terram vniuersam non solum punctum, sed punctum puncti appellat, sic enim loquitur. *In hoc ergo minimo quodam puncti puncto conclusi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis?* Tam parvus est vicus orbis terrarum, si cælo conferatur. Illic ergo conuersi sint semper nostri oculi, vbi æterni sunt thesauri. *L. 2. de consid.*

Ita S. Symphorianus, adolescens, cum ab Aureliano Imperatore ad martyrium raperetur, mater eum hisce verbis animavit. *Nate, nate, memento æternæ vitæ, cælum suspice, & ibi regnantem intuere, tibi enim vita*

non

non eripitur, *ſed in melius mutatur*. Cælum ſuſpexit, & tormenta omnia deſpexit, oblataque fortiter ceruice carnifici; cælum mox fuit ingreſſus, quod paulo ante fuerat intuitus. Quisquis hic afligeris infirmitate, angeris dolore, obrueris triſtitia, involueris ærumnis, cælum ſuſpice. Si poſt graviſſimas multorum annorum lites, cauſâ cecideris, ſi ereptæ tibi ſiut opes, ſi læſa eſt fama, ſi paſſus es bonorum iacturam, ſi deturbatus es de gradu dignitatis, ſi excideris gratia Principis, ſi hoſtis agros vaſtavit, horrea incendit, domum expilauit, omnibus te fortunis exuit; Cupis contra hos morbos amuletum, quæris in tot ærumnis perfugium, exoptas contra omnia hæc mala certiſſimum præſidium? cælum ſuſpice. Inter omnia circa ſe ruentia, ſtabit ſemper erecto animo, quisquis conuertit erectos ad ſidera vultus. Interim quot ſunt, qui ob digitale tuguriolum, ob pedale prædiolum, ob exiguum agellum, litibus acerrime contendent, amicitiam violabunt, contra fas,

fas, & nefas aliena inique tollent, altercabuntur, vociferabuntur, & tantum non se mutuo, si non dentibus, saltem contumelijs, & dicterijs lacerabunt. Audite hic loquentem Augustinum. *Vtere mundo, & non te capiat mundus. Quo intrasti? Iter agis, exiturus venisti. Iter agis, hospitium est hæc vita.* Quid hic ergo immortalia opera cogitas mortalis? Breui migrandum est ex hospitio in domicilium, ex hoc exilio ad patriam, ex hoc carcere in regnum; soluta semel vinculis corporis Anima non diu hærebit in itinere, licet immenso quodam spatij interuallo dissitum sit cælum à terra. Sed, si cælesti gloria digna fuerit, ad summum illud cælum in momento quasi demigrabit: sicut cogitatio nostra in instanti excurrit, quocumque vult, & subito est in oriente, occidente, Græcia, Hispania, Indijs. Et sicut oculus noster quam primum nocte serena, illum aperimus, & ad cælum attollimus, statim videt cælum stellatum, & omnes stellas; Ita Anima nostra soluta corpore, sta-

Trac. 40. in Ioan.

ſtatim erit in cælo Empyreo, tot licet milliarium millionibus à nobis diſſito. Hac itineris ad cælum breuitate, ſeſe ſolabatur, noſtro ſeculo matrona illa generoſa, fidei cauſa in Anglia ad mortem damnata horrendam viſu, ac perpeſſu, vt ſcilicet ſaxo acuto incubans, ſuperne impoſito graui pondere premeretur, dum vita ei, & Anima exprimeretur, alijs horrentibus, ipſa læta cijgneum canens. *Tam breuis, ait, via eſt quæ ducit ad cælum: poſt ſex horas ſuper ſolem, & lunam euehar: aſtra pedibus premam, empyreum inibo.* O quantus nobis omnibus letitiæ campus aperitur cogitantibus, poſt 6. fors dies, poſt ſex menſes, poſt ſex annos, certe poſt 60, annos, hæc omnia quæ legimus miranda, ſpectabimus, efferemus nos ſuper aerem, & ſphæram ignis & lunam, ſtabimus ſuper planetas, & ſolem, & firmamentum, calcabimus omnes quæ vertici noſtro imminent ſtellas. Cur ad illa excelſiſſima ſpatia cogitationes noſtras non efferimus, dum adverſis de-

A lapide. in Penta. 52.

deprimimur? Hic frequens Animi per cogitationes ad cælum ascensus, suppeditaret niuictum contra omnes vitæ ærumnas robur. Ita S. Vincentius mente in cælum se librans, vicit, imo risit omnia Dacîani tormenta: cumque in equulio sublatus, ab eo per ludibrium quæreret Dacianus Tijrannus, vbi nam esset? *In sublimi*, ait, *vnde te potestate terrena tumentem aliter despicio.* Graviora minitanti: *Non minari mihi, videris*, respondit. *sed quod votis omnibus concupieram, afferre.* Igitur cum ungulas, faces, prunas, toto corpore dilacerato constanter exciperet, ait. *frustra fatigaris Daciane: non potes tam horrenda cogitare tormenta, quam ipse paratus sum sustinere. Carcer, vngulæ, candentes laminæ, morsque ipsa, ludus, Iocusque Christianis sunt, non tormenta:* cælum enim cogitant. Sicut igitur qui cælum sæpe supicit, non tam oculis illis crassioribus corporis, quam acutioribus fidei, despicit omnia corporis tormenta, ita & contemnet omnia vitæ eblecttamenta.

Alapide. Prop. MA. 914.

CA-

CAPUT III.

Homo nouus erigit se è cæno, ad cælum; dum contemplatur venustatem Cæli.

Cæli venustas, ornatus, elegantia.

STetimus nuper in atrijs domus Dei, in suburbijs cælestis Ierusalem, in vestibulo magni illius palatij: modò subeamus tecta: ingrediamur ipsum palatium, non ex auro, ebore, & electro, sed è nobiliori materiâ ædificatum: inferamus pedem in illam Ciuitatem, de quâ Propheta loquitur: *Gloriosa dicta sunt de te, Ciuitas Dei*; hæc est Ciuitas immortalium ciuium, Principum, & filiorum Dei; qui vna cum Angelis politia, singulari voluntate, amore invicto, & inflammato, Dei legibus perfectè sese submittunt. Hæc Ciuitas, est patria nostra: Illic amplissima sunt fundamenta, altissimi muri, plateæ prolixissimæ, quæ gemmato pauimento, tessellato emblemate, electo lapide vndique collucent.

Psal. 86. 3.

lucent. Miratur posteritas opus illud prodigiosum Dionysij, qui cum magnis, multisque prælijs Indiam sibi subiugasset; postea in trophæum, templum sibi construxit adeò magnificum, vt in eo 365. gradus, quasi ex saphiro purpureo continerentur, teste Epiphanio. Hoc Templum collatum cum immenso illo Cæli palatio, minus est, quam dolium Diogenis, collatum cum toto hoc mundo. Sed frustrà conamur explicare inexplicabilem loci illius amplitudinem, & magnificentiam, multò minus inæstimabiles, quæ illic reconditæ latent, diuitias, & delitias. Non possunt eas, neque Arithmetici calculis numerare, neque Geometræ calamo metiri, neque Oratores, neque Dialectici, neque Grammatici Oratione explicare. Sed quia hîc potissimum agimus de loci duntaxat pulchritudine, ac splendore: quantus is sit, vel hinc licet arguere. Proponamus nobis finem, cur Deus cælum procreuit? ob quam causam? quid per hoc intendit? Non aliam ob cau-

L. 12. de gemmis c. 5.

ſam, cælum condidit, quam vt quanta ſit eius Potentia, Sapientia, Bonitas, Maieſtas, Magnificentia, omnibus, & Angelis, & hominibus, totique rerum vniuerſitati, palàm, non tantùm oſtenderet, ſed oſtentaret. Quod ſi igitur voluerit Deus opus illud condere; vt in eo, velut in clariſſimo theatro Potentiam ſuam manifeſtaret, vos iam concipite, quanta illa ſit? Tanta eſt illa; vt quemadmodum hunc mundum vnico pollentis voluntatis nutu fabricatus eſt; ita infinitos; vt ſic loquar, eodem nutu, verbo vno & procreare, & procreatos poſſit in nihilum redigere. Dein quidquid facit, nullo conatu, & labore facit; eâdem facilitate, quâ producit arenam; poteſt producere cælum: non plus laborat Deus, vt producat Seraphinum, qùam formicam; Angelum, qùam muſcam: non plus laborauit Deus, cùm produxit omnium Angelorum primatem Luciferum, qùam infimum terræ vermiculum. Neque ſub operis maiori pondere gemit, & ſudat; nec mi-
nori

nori releuatur, & respirat: omnia, quæ vult, potest; facitque, quidquid vult, solo arbitrio, & voluntate. Nunc ergò hoc modo nobiscum ratiocinemur: si tanta est Dei Potentia, quantam iam ostendi, tantaque èius gloria: quale erit illud opus, quo voluit illam, & potentiam, & gloriam manifestare? Quid enim deerit, quo minus ex omni parte sit absolutum? Non artificis manus, aut industria; potentiæ est immensæ: Non prudentia; scientiæ est infinitæ: non voluntas; summe bonus est: non opes, aut divitiæ; ab illo vno, omnes illæ procedunt. Quale opus, ex illâ officinâ prodibit! ubi sunt tales architecti, Omnipotentia Patris, Sapientia Filij, Bonitas Spiritus Sancti? vbi Bonitas vult, & imperat; sapientia ordinat, & disponit? Omnipotentia potest; quidquid vult immensa Bonitas, & concipit, ac ordinat infinita Sapientia. Verè ergò de illâ immensâ Ciuitate dixit David: *Gloriosa dicta sunt de te, &c.* Et D. Prosper: *Illa Ciuitas, quæ est sanctorum, Angelorum,* L. 4. de vitâ contemplati.

 om-

omniumque Electorum congregatione, beata, meritis fulgentibus micat; vbi æterna salus exuberat, veritas regnat; ubi nec fallit quispiam, nec fallitur: vndè nullus Beatus eÿcitur; ubi nullus miser admittitur. Est ibi certa securitas, secura tranquillitas, felix æternitas, æterna felicitas. Est ibi amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & vnus omnium spiritus. De immensâ quoque felicitate incolentium illam Ciuitatem, suaniter more suo D. Bernardus: *Videbit Beatus, Deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruetur ad iucunditatem. In æternitate vigebit, in veritate fulgebit, in bonitate gaudebit. Sicut habebit permanendi æternitatem: sic cognoscendi facilitatem, requiescendi felicitatem.* Sed quod felicissimam reddit illam, de quâ loquimur, Dei Civitatem, est iugis illa, ac perennis pax; de quâ loquitur David, agens de cælesti Ierusalem: *Qui posuit fines tuos, pacem.* Quis fando explicet, quanta erit gestientis Animæ iam beatæ lætitia; dum ingressa iam illam Civitatem, cuius *fines*, Deus *posuit pacem*, Deo iam

De prem. cælest. patria.

Psal 147. 14.

iam vnita, & in centro suo collocata, dicet cum Dauide: *In pace, in id ipsum dormiam, & requiescam.* Psal. 4.
Vocat S. Poëta, *pacem, in idipsum*: id est, immutabilem, vt vult Cassiodorus, pacem eodem modo semper se habentem, pacem nunquam interruptam, duraturam in omnem æternitatem. Tum pax erit æterna, & imperturbabilis quies; cùm ad centrum omnis boni dabitur introitus, & exuti mortalitatis exuuijs, arctè cum Principio nostro coniungemur. Huiusmodi plenissimam pacem frustrà in mundo, atque in huius vitæ curriculo expectes, supra cælos omnes tutum sibi, nec mutationibus obnoxium, domicilium consecuta est. Totus hic mundus, vt è contrarijs qualitatibus est compositus, & compactus; sic turbulentæ perturbationis materiam continuo suggerit, quâ mortalium vita propè obruitur. Quot tamen sunt, qui malunt incolere hanc luteam casam, quàm cælestem Aulam? Tune illum sapere contendes, qui cùm vniuersam domum, optimâ in-

 struc-

ſtructam ſupellectili; horrea frugibus completa; generoſos in ſtabulis equos, armenta, greges, in prædam Vulcano cedere, flammiſque conſumi, ſiccis oculis ſpectaſſet; vt primum clauſâ vili caueâ redyt in memoriam philomela, etiam igne ſublata, cantu ſuo herum oblectare ſolita; tum demum illachrymari cæpit, & auiculæ iacturam deplorare. Inſipientem dubiò procul pronuntiabis. Nam etſi aures oblectet ſuauis philomelæ cantus; magnarum tamen opum poſſeſſionem, quis non pluris æſtimet? ſed omnes propè eandem inſaniunt inſaniam. Eadem multi ſunt mentis hebetudine, quâ Honorium fuiſſe narrant: Hic, poſt longam vrbis obſidionem; cùm intraret quidam, qui illi nuntiaret periȷſſe Romam, iam ob hoſte occupatam; auerſâ cogitatione à tantâ Reginæ vrbium clade, ingemuit morti vnius caniculæ, quam Romam appellabat, & mortuam credebat annuntiari. Ridebat ad iacturam potentiſſimæ vrbis: gemebat ad mortem abiectiſſimæ canis.

Sic

Sic plurimi eiulant, suspirant, mærent, copiosissimè lacrhijmantur; dum illis eripitur aurum, comburitur tuguriolum, aufertur pallium: verbo vt clarius dicam, dum priuantur cæno; exultant, gestiunt, epulantur, tripudiant, dum priuantur cælo. Videntur non pauci malè feriati insanire non tantùm cum Honorio, sed cum Gallieno. Hic enim turpissimum omnis luxuriæ mancipium, cùm Romanum teneret imperium, ita libidini seruiebat, vt cætera omnia posthaberet. *Cùm* enim (ait Trebellius Pollio) *ei nuntiatum esset, Ægyptum desciuisse; dixisse fertur. Quid? sine lino Ægyptio esse non possumus? Cùm autem vastatam Asiam, & elementorum concussionibus, & Schÿtarum incursionibus comperisset. Quid*, inquit, *sine Apphronitis esse non possumus? Perdita tota Gallia, arrisisse, ac dixisse perhibetur: Non sine trabeatis sagis tuta Respublica est?* Heu multos, hæc ætas habet Gallienos; eoque etiam turpiores, quo terrâ, cælum præstantius est. Vnus hic opes; ille delitias, alius dignitates, aut aliud pro libidine,

Fisen. paradoxum fol. 68.

dine, & præterea nil cogitat. Oblectat hoc vnicum; fastidio cætera sunt: & offendis, si de vitâ quondam in cælis agendâ; vel de via, quâ illuc tenditur, vel verbulum. Vna propè omnium vox est: *Cælum, cæli Domono; terram autem dedit filijs hominum.* Malunt luteum in terris gurgustiolum, quàm auratum in cælis palatium. Digni, vel ideò æternum cælis excludi; quia ipsi omnem de cælo cogitationem animo excludunt. Præcedat nostrum ad cælum desiderium, antequam eo inferatur Anima: ad illud Regnum prius auidi anhelemus, quàm beati intremus: vt illud, quod tantâ cupiditate desideramus, totâ æternitate possideamus.

CA-

CAPUT IIII.

Homo nouus, dum ſuſpicit dotes glorioſi corporis, deſpicit ſuum corpus.

HActenus Cæli Empyrei amænitatem, magnitudinem, ſplẽdorem fuimus contemplati; ſupereſt modò, vt ad ipſos cælites, qui locum illum æternum incolent, ſermonem conuertamus. Sumemus exordium, à corpore Beatorum: deindè gradum faciemus ad Animam. Quemadmodum ex duabus partibus conflatus eſt homo: altera, quâ nihil humilius corpore; altera, quâ nil dignius Animâ: ita vtraque, gloriam in cælo, gaudiumque ſuum participabit. Sed quid commercij fætidæ, & putidæ carni, & in ſtercoribus deſideriorum ſuorum conputreſcenti, cum ſanctuario cælorum? Caro, quæ in ſtabulo palo alligari debebat; ecce quomodò inter Angelos Dei inuenitur? ſine, O Domine,

Quatuor dotes corporis.

mine, puluerem in puluere; non enim decet ſanctuarium tuum, terram ſuper cælos eleuari. Sed qui
Gen. 17. dixit: *Benedicam Iſmaëli; augebo, &*
20. *multiplicabo eum valdè, etiamſi filius ancillæ ſit*; Idem quoque volet oſtendere benevolentiam, & fauorem ſuum erga corpora ſanctorum, propter communionem quam habent cum Animabus. Voluit enim, vt quæ iugum pariter cum Animabus portârunt; gloriam quoque, & felicitatem participent. Hoc eſt, quod innuit per Prophetam: *Duplicia poſ-*
Iſa. 61.7. *ſidebunt in terrâ ſuâ*; gloriam ſcilicet corporis, & Animæ. Ibi enim denarius dabitur mercenario; ſtipendium militi; torques victori; brauium comprehenſori; amico dona; hæreditas filio; ſponſo nuptialia. Hæc inter erunt quatuor corporis dotes; claritas; impaſſibilitas, agilitas, ſubtilitas. Ordiamur à primâ. Hîc obſeruandum, vt dotem illam probè intelligamus; duplici ſenſu aliquid dici clarum; vel quia peruium eſt: ita vitrum dicitur clarum, & aqua; aut quia lucidum: ſic ſtel-
la

la dicitur clara. Corpora Beatorum vtroque modo erunt clara; id eſt, peruia, & lucida. Peruia; ſicut ait Gregorius: *Beatorum ciuium corpora ſibi inuicem, & claritate fulgent, & puritate tranſlucent; ita quod vniuſcuiuſque mentem ab alterius oculis, membrorum corpulentia non abſcoudet; ſed patebit omnium oculis, ipſa etiam corporis harmonia. Sicque vnuſquiſque erit conſpicabilis altcri; ſicut nunc non poteſt eſſe conſpicabilis ſibi ipſi*: ſic ipſe. Itaque præterquam quod exterior pulchritudo corporis rara, & eximia futura ſit; ipſa interior, multis hanc partibus ſuperabit, vtque ab omnibus conſpiciatur: corpus erit diaphanum; ſic vt nulla ſit futura in corpore vena, neruus, arteria, cartilago, tendo, fibra nulla: cuius pulchritudo, & ſymmetria ſingulorum oculis non ſit futura conſpicua, & ſpectabilis. Secundo, erunt non tantùm peruia, ſed lucida, & clara. Patet id clariſſimè è verbis Chriſti: *fulgebunt Iuſti, ſicut ſol in regno Patris mei.* Mat. 13. Illa autem claritas ab Animæ gloriâ promanabit, quæ in corpus

pus ipſum redundabit; adeò vt ipſum lucidum, ſplendidum, & rutilans redditurum ſit. Ecquid erit illud gaudium, tot ſoles vno in loco collectos intueri? ſi enim vel unius ſol, tanto interuallo à terrâ remotus, & nunquam quieſcens, tantoperè hominum & recreet oculos, & exhilaret animos, dum ſplendorem emittit; quantum Deus bone, gaudium erit, millenos, & decies millenos ſoles, oculis vicinos contueri! Tanta erit hæc corporum Glorioſorum claritas, vt quidam Theologi dicere non ſinr veriti; vnius tantùm corporis Glorioſi ſplendore, ſi de cælis in terram deſcenderet, ſolem, & ſtellas offuſcandas, lumenque amiſſuras. Hæc claritas erit veluti veſtis toti corpori: ſed veſtis, quam nec Seres texunt, nec Tiry inficiunt: veſtis, quouis auro intexto, & bombycino elaborato elegantior. Si corporis glorioſi oculis veſtris, vel tenuis aſpectus occurreret: mihi credite, tantam amoris flammam illa pulchritudo excitaret; vt nil aliud, vel agere, vel
ſpecta-

ſpectare liberet, toti præ gaudio, & ſtupore in eo ſpectaculo defixi teneremini? vna eſſet omnium vox, quæ Petri in monte Thabor: *Bonum eſt, nos hîc eſſe* Secunda dos, eſt immortalis impaſſibilitas; vel impaſſibilis immortalitas. Itaque corpus glorioſum erit immune ab omni malo, quantùm ad actum, & quantùm ad potentiam. Quantùm ad actum; quia nulla corruptio, nulla deformitas, nulla infirmitas, debilitas, vel defectus remanebit in eis. Quantum ad potentiam; quia non poterunt aliquid pati, quod ſit eis moleſtum, vel quod in minimo eos poſſit lædere. Nam fortior non patitur ab imbecilliori. Iam verò nulla ſanctorum corporibus fortiora, aut violentiora reperire eſt: ergò nec minimum quid patientur. De horum autem robore, hoc Apoſtoli ad Corinthios habemus teſtimonium: *Senunabitur in corruptione; reſurget in incorruptione.* Item, illud B. Anſelmi, qui ait; *Sanctos in cælo robore Hercules, & Sampſones ſuperaturos;* tantumque eorum robur, & virtu- 1. Corin. 15. l. de ſimilid.

tem

tem fore; vt horum minimus, vniuersam hanc mundi machinam concutere, & instar pilæ, loco mouere posset. Gloriabatur olim Archimedes se, si pedem extra mundi limites ponere posset; altero terram, quasi globum propulsaturum. Inanis hæc quædam, præsumptio fuit: in sanctis tamen hoc locum habet; quibus vasta hæc orbis machina instar pilæ sit. Cùm igitur tanta sanctorum corporum vis sit, & potentia; quid illis nocere queat? si nil illis nocere potest: ergò impassibilia sunt. Itaque *non amplius esurient, neque sitient; neque cadet super eos, sol, nec vllus æstus.* Et rursus: *Non erit luctus, neque clamor; sed nec vllus dolor, quia priora transiêrunt.* Imò mediis in flammis non ardebunt; in aquis non mergentur; nulla machæra Carnificis poterit illis caput tollere; nulla manus Tijranni poterit vel pilum capiti eripere: Nullam amplius habet potestatem in pedes podagra, in manus chiragra, in pectus asthma, in ventrem cholica: Vigor corporis nullo vnquam morbo marcef-

Apoc. 6.

C. 7.

marcescet; sanitas erit integra, & perfecta; pulchritudo semper florida, & viuida, nulli corruptioni obnoxia. Præter impassibilitatem hanc, & ab omni mutatione exemptionem, pollebunt corpora subtilitate quâdam incredibili; cuius ope, & adminiculo, quocumque locorum ingredientur, & egredientur; quin & ianuas violentet, sine vllâ tamen vi, perfringent, muros penetrabunt, cælos pertransibunt, nulloque impediente instar spirituum, radiorumque solarium, vitreas fenestras perradiantium, per omnia sese ingerent. Patet id ex verbis Pauli: *Seminatur corpus animale; surget corpus spiritale*; quia à spiritibus, & Angelis, quo ad subtilitatem nil differet. Vltima dos est, quæ communi nomine Agilitas appellatur; per quam tantâ in corpus Anima potestate donabitur, vt illud ab vno loco, in alium mouere; imò vno momeno è cælo, in terram descendere; ab vno mundi cardine discurrere in alterum possint sine vllâ defatigatione, aut labore. Elici hoc è ver-

verbis D. Pauli poteſt: *ſeminantur in infirmitate; ſurget in virtute.* Et ratio planè conuincit fore huiuſmodi corpora: Nam tarditas, & mora inimica ſunt ſpiritui; atqui glorioſa corpora, quaſi ſpiritus erunt: ac ideo agilia, & leuia. Pluribus, hæc celeritas è ſacræ ſcripturæ locis adſtrui poteſt; quæ Animarum motum rebus leuiſſimis, & mouëri facillimis comparat. Sapiens, eam ſcintillis comparat: *Sicut ſcintillæ in arundineto diſcurrent.* Ezechiel, fulguri; idque in ænigmate rotæ, quæ à ſpiritu impellitur: *Ibant, & reuertebantur inſtar fulguris.* Iſaias, auibus per aëra volantibus: *Aſſument pennas, ſicut aquilæ; current, & non laborabunt; volabunt, & non deficient.* O delitias incredibiles! ignem celeritate, aues velocitate, fulminis alas leuitate anteuertere. At ne hoc vobis incredibile videatur; ſimilitudine quâdam notius faciam: ſi enim Curſores illi cæleſtes, quos Ariſtotiles intelligentias; Nos ſanctiori nomine Angelos appellamus: ad planetarum, orbiumque cæleſtium motum, directionemque

Sap. 3.
Ezech. 1.
Iſa 40.

nemque destinati, viginti quatuor horarum spatio totum orbem obambulent; adeò vt singulis horis, viginti sex passuum millia conficiant; an non credemus gloriosas illas animas, naturales illas, & internas corporum suorum motrices, celeriorem adhuc ipsis motum impressuras? Ab vno, scilicet, polo, in alterum, eadem transferendo; vnicoque momento ab vno mundi cardine, in alium deuehendo? Angelus, qui Abacuc Prophetam in Babylonem è Iudæâ, quæ quingentorum passuum millibus à se inuicem distabant, cæsarie apprehensum, vnico momento transuexit: huiusce meæ sententiæ testis, & suffragator erit. Si enim hoc, ipse in alterius corpore; quid non, Animam in proprium, facturam credendum est? si in corpore adhuc mortali, spisso, crasso, patibili, hoc ille potuit; quid porrò hæc Angelis par in gloriâ, in proprio, & quidem glorioso, beato, spirituali, Diuino, faciet? Longius adhuc procedit Augustinus, ait namque tantam *Dan. 14.*

horum corporum agilitatem fore; vt ipsum Animæ velle, & cogitationem quodammodò præuentura sit: *Vbi volet spiritus; ibi erit & corpus.* At tam celeres spiritus, & Animæ motus sunt; vt vnico instanti, & desiderio cælum adeat, & Inferos; & cogitatione Antipodes; spe quoque, & ambitione ad columnas vsque Herculeas pertingat; & ubique locorum imaginando peregrinetur. Cùm igitur corpus, eâdem quâ spiritus celeritate, movendum sit; vt Augustinus sensit: credere profectò oportet, magnam eius celeritatem, & agilitatem fore. Hæc erunt illa exquisita Beatorum decora, quibus corpus donabitur. Quis, hæc animo voluens, corpus suum volet impudicitiâ contaminare? quis ei, lenocinabitur indulgendo? Quis non viriliter omnia carnis blandimenta respuat, si cogitet idem aliquando ad tantam gloriam euehendum? vt loco putredinis, claritas; loco cinerum, gemmæ; loco ægritudinum, sanitas; loco breuissimi temporis, æternitas; loco tenebra-

l.22.de ciuit.

rum, ſplendor; loco calamitatum, & ærumnarum, felicitas, & gloria, veraque beatitudo, ſucceſſura ſint? O beata conditio! quæ adumbrari quidem, non plenè exprimi, aut repræſentari aliquâ, quæ in terris habetur, excellentiâ poſſit! O nimia filiorum Adam, & filiarum Euæ cæcitas! qui ad rerum periturarum comparationem, acquiſitionemque, ad botrum vuarum, honoris cuiuſdam perfectionem, mulieris venuſtatem, domorum magnitudinem, commodorum deſiderium, vrbium opulentiam, prouinciarum vbertatem animantur: adeò verò negligentes, tepidi, atque inertes ſunt; vt inclijtas illas, de quibus diſſeruimus, corporis dotes acquirant. Hirundines, aiunt, nidum ſuum numquam ponere in pariete caduco, aut domo ruinam minitante: & homines tam ſtolidi ſunt, ut ibi & nidum, & quietem ſuam collocent; ubi cernunt omnia labefactanda, & repentino caſu deyciendå, vt amatores ſuos opprimant, & inuoluant? Quàm longè aliter

facerent, si fabricam illam corporis sui, tot dotibus honestandam, solidis virtutibus firmarent. Nemo, vt plumbum possideat, aurum perdit. Nemo mauult arundine niti, quàm scipione eburno. Nemo carbones eligit, & thesaurum contemnit. Nemo potius vmbram captat, quàm prædam. Nemo optat magis venari ventos, quam cervos. Nemo Regiam, marmoreamque domum negligit; vt possit habere casam, puerili ludo ex arenis ædificatam. Denique nemo pluris æstimat stillam, quam fontem; guttam, quam fluuium; granum, quam aceruum; punctum, quam circulum. Et nos, plumbeas has voluptates, aureis illis delicijs; vmbras has vanissimorum honorum, illis veris titulis, ventos istos, casas has, istas arenas, stillas, guttas, grana, puncta, certis illis, æternisque gaudijs, quæ ex corporis solius beatitudine, hauriemus, anteferemus? O, si & vana ista, & vera illa; ista fluxa, illa æterna seriò perpenderemus! perspicuè profectò cer-

cerneremus, quam exigui momenti sint omnia, quæ in terris tàm ambitiosè amamus: imò quàm prorsus nihili facienda; si cum cælo, rebusque sempiternis comparentur. Quippe, quidquid fluxum est, transit; quidquid autem transit, post quàm transijt, perindè est, ac si nunquam extitisset. Idem enim restat post finem, quod fuit ante initium; Ante initium nondum erat; post finem non amplius erit: Nil ergò erit. Eat igitur aliquis cum Salomone, & dicat: *Vadam, & affluam delicijs, & fruar bonis.* Mox alteram eius cantionem vsurpabit, dicens: *Et vidi, quod hoc quoque esset vanitas.* Quare, etiamsi quis omnibus mundi voluptatibus perfundatur; & si cum Sardanapalo, in delitijs natet; cum Cleopatrâ, in rosis, & gemmis cænet, etsi omnibus titulis salutetur; omnibus honoribus afficiatur; omni gloriâ colatur; omnium vocibus, & sermonibus celebretur; supra omne Imperium, & solium euehatur, idque longo tempore, plurimisque annis:

Eccle.2.1.

ſi tamen poſtea vel caſu, vel fraude, aut violentiâ hoſtium, vel ipſâ morte cogatur hæc omnia deſerere; nil ſupererit ex omnibus, quod eum delectet, aut quod ſit loco emolumenti. Quæ cogitatio, Bononiæ, in primis ferè Dominicani Ordinis initijs, Virum magnum, clarumque doctrinâ mirè perculit. Cùm enim Reginaldus, vnus ex præcipuis illius familiæ, magno hominum concurſu, & approbatione, Verbum Dei prædicaret; Monetus (ſic enim ipſe appellabatur) de induſtriâ illius congreſſum, & ſermonem fugere conſueuerat, multum ſibi ab eo metuens; tamen in Stephani Martijris natali, ad eius concionem, comitum importunitate pertractus, primis ſtatim verbis captus eſt, cùm illam vocem exponeret: *Ecce video cælos apertos.* Ita enim diſſerebat; nunc quidem cæli portas ad beatitudinem patere, ita vt quiuis ingredi poſſet: qui autem negligentes eſſent, & Deo, corſuum clauderent; ijs viciſſim cælos claudi, vt deindè intrare non poſſint.

Platus l. 3. c. 38.

ſint. Nec pluribus opus fuit: ſtatim enim corde immutato; qui ad eam horam tàm alienus fuerat à Religione, Religionis voluntatem concepit: finitâ concione, Reginaldum adijt, animum ſuum expoſuit, eumque voti etiam vinculo confirmauit. Ecce, quiſquis hæc legis, & ipſe nunc dicere cum Proto-martyre potes: *Ecce video cælos.* Video non oculis illis craſſioribus corporis, ſed acutioribus mentis: fide, quæ infuſa eſt in fonte Baptiſmatis; *video cælos apertos.* Cuilibet iam cælum patet; nullus, dum ſpirat ſpe intrandi, excluditur. Contendite omnes intrare, antequam claudatur. Non intratur in Regnum gloriæ, niſi per ianuam pænitentiæ. Non tenditur ad illud Regnum per viam latam ſuperbiæ, luxuriæ, inuidiæ, ſocordiæ; ſed per anguſtam Humilitatis, Paupertatis, Pudicitiæ. Feſtinate, quoniam tempus breue eſt. Erit, quando cælum, quod nunc tibi patet claudetur: niſi feſtines intrare, dum patet: audies, quod fatuæ illæ virgines: *Clauſa eſt* *Mat. 25.*

 ianua

ianua. Tunc dices, non vt Stephanus: *Ecce, video cælos apertos*; sed, Ecce video cælos clausos. Primo momento, quo mors tibi claudit ocu̇los; si Dei fueris inimicus, clauditur tibi cælum: frustrà tunc ex auerni antro pulsabis suspirijs, gemitibus, eiulatibus ad fores cæli: audies triste illud: *Clausa est ianua.* Pulsa iterum post mille annorum mijriades, post infinita sæculorum curricula; iterum audies: *Clausa est ianua.* Claudo & ego cum D. Bernardo: *Quid ergò istud est negligentiæ? quid pigritiæ? imò, quid vecordiæ est, vt non crebris suspirijs, & feruentissimâ affectione abrumpere hinc, & in illa tàm felicia agmina iaculari animos studeamus?*

Serm 5. de omnibus His.

CA-

CAPUT V.

Homo nouus, dum conuertit oculos, vt videat Beatorum oculorum voluptatem, auertit oculos, ne videat vanitatem.

EXposuimus partem beatitudinis, quæ ex animâ redundat in corpus; dum quatuor eius dotes exquisitissimas, quibus pollebit, explicauimus: nunc de gaudijs, quibus quinque sensus redundabunt, differemus. Ab oculis ducemus principium, quia inter sensus tenent principatum. Tantæ erunt perfectionis oculi, vt nihil eorum organum vel in minimo possit perturbare. Hæ porrò, erunt visus perfectiones. Primò, Corpora omnia videndo penetrabit Beatus quilibet, seque etiam interius æque facilè, atque exterius, vsque ad ipsam totius corporis harmoniam, perspiciet: Secundò, Eâdem facili- *Busto serm T. 2. 503.*

tate videbit remotiſſima quæque ac proxima; minima vti maxima; ſe ipſum ſicut cætera. Tertio, Eodem corporis ſitu permanente, æque videbit retrò, quam ante ſe; non vertendo ſe, vel ſemel mouendo: imo videbit, quæ ſunt ſupra ſe, non leuando oculos; quæ ſunt infra, non declinando eos. Quartò, Videbit diverſſa obiecta, & quaſi infinitos radios, tanquam vnum, vel quaſi vnitos. Et quod eſt præ omnibus admirandum, æquè videbit oculis clauſis, atque apertis. Si enim oculi Beatorum viſuri ſint vltra denſiſſimos parietes, aheneos muros, & vaſtiſſimos montes; omnia corpora quantumuis denſa, & opaca penetraturi; multò minus palpebræ, ſeu membrana illa tenuis, quæ oculis oppanditur, quæ etiam ipſa gloria donabitur, impediet oculos, quo minus omnia videat. Hæc de facilitate, & modo, quo videbit; iam obiecta ipſa, in quæ videndo tendet, & tendendo delectabitur, in lucem proferamus. In primis, ſupra modum oculos oblectabit incredibi-

dibilis ille ornatus, ſplendidiſſima illa pompa, inexplicabilis illa magnificentia loci, quem incolunt, nimirum, ipſum cælum Empyreum. Itaque, vt iam compendio perſtringamus omnia obiecta, quibus oculi delectabuntur; Videbit Beatus oculis corporeis fluuium illum vitæ electro puriorem, atque inſtar cryſtalli pellucidum; gijros pulcherrimos, ac mæandros in vaſtâ illâ cælorum planitie facientem, fonteſque hinc indè ſalientes. Videbit totum orbem inferiorem; nam licet convexum ſui cæli, Empyrei, quod calcat ingentis, ac propè immenſæ ſit ſpiſſiudinis, & ſolidiſſimum, eſt tamen ſummè transparens. Videbit totam terram, & omnia, quæ in eâ geruntur, cognoſcet, præter cogitationes hominum liberas. Videbit Infernum, omneſque damnatos; deniqúe totius terræ ſinum, & à centro emergens, videbit Antipodes, & quidquid in altero Hemiſpherio, vſque ad Empyreum inferior orbis continet. Sed quale concipient gaudium ex aſpectu propè
innu-

innumerabilium Angelorum ? Eſt admodum veroſimile Angelos aſſumpturos corpora ſpecioſiſſimaex aëre, quibus paſcant oculos Beatorum; vt ab ijs videri, & cum ijs colloqui poſſint: quæ ſententia eſt D. Anſelmi in ſuo Elucidario, & aliorum. Iam vel vnius Angeli pulchritudo ſuperat omnem omnium hominum, qui vnquam fuerunt, vel erunt, pulchritudines ſimul conflatas. Sed ex re aliâ nulla plus gaudy, & voluptatis percipient, quàm exglorioſiſſimo, & ter-adorando Chriſti Corpore. In illud omnium oculi, atqne ora potiſſimùm conuertentur. Et ſi verum eſt, quod quidam exiſtimant; Crucem Chriſti Domini in cælis totâ æternitate conſeruandam; imò, vt alijs placet; omnia ſigna Påſſionis Chriſti Domini, quantùm Diuina illa ſpectacula, & præclariſſima Redemptionis noſtræ inſtrumenta, oculos omnium recreabunt! ſed quid volo, dicendo proſequi oblectamenta oculorum, qnæ oculus non vidit? O verè. *Beati oculi, qui vident, quæ Vos vide-*

Fabri T. 5.773.

Luc.10. 23.

videtis! Quis, vt illa aliquando videat, quæ hîc à Beatis videnda proposuimus, nolit quæuis hîc & facere, & pati? plenæ sunt gentium historiæ admirandis in omni malorum tolerantiâ pro honore, pro aurâ populari, pro auro, pro impudicis amoribus. Igitur, (vt optimè argumentatur Tertullianus) *Si tanti vitrum; quanti verum margaritum. Quis non libentissimè tantùm pro vero habeat erogare, quantum alij pro falso? Confundemur, si reformidauerimus pati pro veritate in salutem; quæ alij affectauerunt pro vanitate in perditionem.* Scilicet lutei, & sordidi, lutum, & cænum, cælo, & Deo præferimus. Egregiè ad rem nostram Augustinus: *Secari, & vri se sinunt homines; vt dolores non æterni, sed aliquanto diuturnioris vlceris, acriorum dolorum pretio redimantur. Immanissimis bellis miles atteritur; pluribus fortasse annis in laboribus inquietus; quàm in otio quietus. Quibus tempestatibus, & procellis, quàm horribili, & tremendâ sæuitiâ cæli, & maris impleti sunt mercatores, vt diuitias ventosas, & peri-*

L. ad Martyr.

Tom. 10. serm. 9.

turas

turas acquirant, maioribus quàm, quibus acquisitæ sunt periculis, & tempestatibus plenas? Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula abequis, à foßis, & pracipitijs, à fluminibus, & à feris perferunt Venatores? Quem laborem esuriendi, & sitiendi, vt feram capiant? Quantis, & iam in scholis vigiliarum, & abstinentiæ molestijs exercentur; non propter discendam sapientiam, sed propter opes, honoresque vanitatis: qui hæc amant, non grauia pati videntur; omnia enim sæva, & immania prorsus, facilia, & propè nulla facit amor. Quantò ergò facilius, ac certius ad veram beatitudinem Charitas facit, quod ad miseriam cupiditas fecit? Quàm facilè toleratur quæuis aduersitas temporalis; vt æterna pæna vitetur, vt æterna requies comparetur: Hæc Augustinus. Certùm id est, non tantùm laboris à nobis exigere Deum pro cælo; quantùm dæmon pro orco. Plus citra comparationem laborant impy, vt pereant, & salute excidant; quàm Iusti, vt salutem consequantur. Reperiuntur, qui plus operæ impendunt, vt excolant suum fundum,

agrum,

agrum, hortum; quàm vt obtineant cælum. Imò ſunt, qui ita immerſi ſunt hiſce fluxis, ac caducis rebus; vt parati ſint, cedere omni iure, quod habent ad cælum; ſi modò velit Deus illis perpetuò indulgere vſuram rerum periturarum. Talis repertus eſt noſtro ſæculo in Italiâ nobilis quidam, qui iuxta Florentiam hortum habebat ſuburbanum, perquàm amænum, tàm fæcundum fructibus, quàm iucundum floribus; diceres Floram ipſam, illic ſedem collocaſſe. Eo Nobilis hîc animi relaxaudi cauſâ, feſſus curarum, ex vrbe, tanquam è fluctibus ad portum ſeſe conferebat. Hic cùm die quodam cum vno è Patribus noſtris per virentes horti ridentis ſemitas lætus, & alacer obambularet: Pater, ex loci amænitate mentionem iniecit cæleſtis Paradiſi, cumque ei conaretur ſuadere, illum locum citra vllam comparationem eſſe & iucundiorem oculis, & gratiorem animis, pluſque delitiarum vno momento; quàm pluribus ſæculis ex horto ſuo, illic eum

Le petit Miroir ſans flater 23.

eum percepturum. Itanè verò, inquit alter, ſiccinè de cæleſti paradiſo ſentis? cæcæ hæ ſunt tuæ coniecturæ: cæcus de coloribus iudicas, dum hæc de cælo pronuntias. Quod ad me attinet, ſi Deus pro mercede omnium bonorum operum, quæ vnquam præſtiti, vel præſtabo olim, velit mihi totâ æternitate indulgere hunc meum, quo fruor, hortum; næ ego libens concederem ipſi ſuum cælum, & renuntiarem omnibus cæli delitijs. Has blaſphemas, & incæſto ore prolatas voces, Pater acriter reprehendit, eumque impietatis in loquendo inſimulauit. Sed non tardus fuit in vindicando Deus. Nam cùm paulò poſt ex horto ad palatium ſe conferret; ecce tibi è ponte, ubi tranſibat, præceps corruit; fractâque ceruice miſerè expirauit, ſine vllo animi dolentis argumento. Ita miſer, & hortum amiſit; nec cælum acquiſiuit. O curuas in terram animas, & cæleſtium inanes! Rem acu tetigit, dum hæc verba protulit D. Gregorius: *Omnes*, ait, *huius ſæculi*

Diſt. c. omnes.

ſæculi dilectores, in terrenis rebus fortes ſunt; in cæleſtibus autem debiles: nam pro temporali gloriâ deſudare vſque ad mortem appetunt, & pro perpetuâ, nec parum quidem in labore ſubſiſtunt: pro terrenis lucris, quaſlibet tolerant iniurias; & pro cæleſti mercede, vel tenuiſſimi verbi contumelias ferre recuſant. Terreno iudici, toto etiam die aſſiſtere, fortes ſunt: in oratione verò coram Domino, vel unius horæ momento laſſantur. Sæpè nuditatem, deiectionem, famemque pro acquirendis diuitijs, atque honoribus tolerant: ſuperna autem laborioſe tantò magis quærere diſſimulant, quantò ea tribui tardius putant. Hæc ille. Contra verò, qui oculos defigunt in cælum; terrena ad tempus negligunt poſſidere, vt valeant cæleſtibus ſine fine gaudere: non curant hîc omnibus tormentis affici, vt poſſint ibi Diuinâ viſione refici. Omnia patienter tolerant, quia cælum impatienter deſiderant. Homo igitur patiatur, vt tali gloriâ potiatur: ferat, vt ad illam ſe conferat: ſubeat tormenta, vt tranſeat ad oblectamenta. Vndè Auguſtinus ad vnum-

In Psal. 79. quemque nostrum: *Tolera, quod non vis; vt assequaris, quod vis.* Satius enim est hîc modicâ miseriâ emere æternam felicitatem; quam modicâ felicitate, voluptate præsenti emere æternam miseriam.

CAPUT VI.

Homo nouus, dum reliquas cogitat Beatorum voluptates ex reliquis sensibus, censet se fuisse hactenus insensatum.

DE oculis, siue de sensu visus, abundè dictum est in priori capite. Expediamus reliquorum sensuum singulares, quibus perfundentur voluptates. Trahit me in odorem vnguentorum suorum cælestis paradisus, quem indubiè exhalabunt, in illis Elisijs hortis, lilia, rosæ, violæ, narcisci. Itaque, quod attinet ad olfactum, perfundetur absque dubio fragrantissimis odoribus, quos corpora Beatorum suauissi-

uiſſimè ſpirabunt; ac præſertim ſacratiſſimæ humanitatis Chriſti, & Beatæ Virginis; vtpotè, quæ in ipſo ſuo in cælum aſcenſu, ambroſiâ ſuauiſſimi odoris compleuit totum cælum: vndè ſtupefacti cæleſtes genij tantâ odoris perfuſi fragrantiâ clamabant: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & uniuerſi pulueris pigmentarij?* Quod ſi corpora ſanctorum in ſepulchris inventa, ſummam exhalauerint odoris ſuauitatem, nondum glorificata vel immutata; qualem odorem effundent, excocta iam ſolis increati ardore, omni putredine? ſi tantum corpora; quantum Animæ ex ſe effundent odorem? Merito de ijs dictum eſt ab Oſeâ: *ſancti tui, Domine florebunt, vt lilium; & ſicut odor balſami erunt ante te.* Si tam gratus fuſus ſit odor Beatorum: qualis erit ipſius Chriſti? qui de ſeipſo dicit: *ſicut cinnamomum, & balſamum aromatizans, odorem dedi; quaſi myrrha electa dedi ſuauitatem odoris.* Similiter, & guſtus erit plenus incredibili ſapore, & dul-

Can. 3.

C. 14.

Eccle. 24.

cedine, & satietate quâdam & refectione cælesti oblectabitur: idque ob qualitatem quandam inhærentem, quæ non selectissimorum modo ciborum; sed & omnium, quæ fingi, cogitari, credique possunt, rerum saporem continebit. Hîc ergò sensus gustandi suam habebit voluptatem non in perceptione cibi, & potus; sed humoris cuiusdam suauissimi, qui linguam, palatum, & interiora imbuet. Hic humor proueniet, partim ex optimo temperamento: si enim homo boni temperamenti, & planè sanus, suauiter afficitur linguâ, & palato etiam jeiunus, quantò suauius ibi afficietur, ubi temperamentum erit perfectissimum? partim ex aliquo fortè cælesti liquore diuinitus infuso; quem, credibile est, etiam per stomachum, cæteraque interiora, diffundendum. Neque enim frustrà de Beatis canit Dauid:
Psal. 35. *Inebriabuntur ab vberitate domus tuæ; & torrente voluptatis potabis eos.* Sensus tangendi, suam voluptatem percipiet, tum ex aurâ cælesti, & cælestis corporis attactu; tum ex inti-
mo

mo ſenſu optimi temperamenti: homo enim perfectè ſanus, ipſam corporis bonam conſtitutionem in ſe ſuauiter ſentit. Huius voluptas erit longè maxima; quia cum tactus ſit toto corpore diffuſus, puriſſimis quoque, ſanctiſſimiſque delitijs circumfluet. Imò ex mente celeberrimi ſcriptoris Granatenſis: Tactus in mutuo pacis oſculo, ipſius Dei Incarnati, & ſanctorum ſummè delectabitur. Prô nimia cæcitas non credentium, vel credere nolentium, maiores Deum ſibi, & Electis non reſeruaſſe delitias, ac voluptates, quam animalibus reſeruârit. Sciant porrò tantum inter cæleſtes, & omnes ſimul terrenas voluptates tàm præſentes, præteritas, quam futuras diſcrimen eſſe; quantum inter Animam, & corpus; naturam, & gratiam; brutum pecus, & Seraphinum; tempus, & æternitatem. Supereſt vltimus ſenſus, Auditus. Itaque aures ſine intermiſſione audient ineffabilis illius muſicæ concentum, & harmoniam; cuius vox vna ſatis eſt ad omnium hominum animos in-

credibili voluptate perfundendos. Sonant enim ibi ſemper, vt ait B. Auguſtinus, melliflua hymnorum organa. Tunc complebitur illud, quod ſcribit S. Ioannes: *Poſt hæc, audiui quaſi vocem tubarum multarum in cælo dicentium Alleluia: Laudem dicite Deo noſtro omnes ſancti eius; & qui timetis Deum, puſilli, & magni. Et audiui vocem quaſi tubæ magnæ; & ſicut vocem aquarum multarum; & ſicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium Alleluia; quoniam regnauit Dominus Deus noſter Omnipotens; gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei; quia venerunt nuptiæ Agni.* *Illic* (vt docent quidam Theologi) *quilibet ſanctus cantabit propriâ, & ſingulari voce; quæ ab omnibus, & ſingulis audietur, & diſcernetur.* Innuit id David: *Exultabunt ſancti in gloriâ, lætabuntur in cubilibus ſuis; exaltationes Dei in gutture eorum. Exaltationes Dei*, vocat laudes, quibus Deum extollent, immenſam eius excellentiam, omniaque opera magnifica commemorando. Has, ait, fore, *In gutture eorum*: non ergò ſolum in animo, nec ſolum

Apoc. 19. 6.

Buſto T. 2. ſerm. 504.

pſal. 149.

ſolum cogitatione Deum laudabunt; ſed & voce. Itaque dubitandum non eſt, fore ibi cantum vocalem: ita Leſſius. Quia cum homo corpore, & animo conſtet; oportet, vt non ſolum animo, ſed & corpore ſeruiat. Seruitus autem Dei conſiſtit in laude, & gratiarum actione; præſertim in patriâ, ubi omnia opera pænitentiæ, & miſericordiæ ceſſant. Accedit, quod ex magno amore, & intenſo gaudio homo naturaliter incitatur ad cantandum, vt experientiâ conſtat. Interna enim ſuauitas mentis, dum ex parte ſuperiore redundat in inferiorem; etiam per corporis inſtrumenta ſe prodit foris. Quare cum ſancti ſint Diuino amore inflammati, & gaudio vndequaque pleniſſimi; impenſiſſimè ab intrinſeco ad Diuinas laudes cantu celebrandas incitantur. Vndè S. Gregorius explicans verſiculum illum, c. 8. Iob: *Donec impleatur os tuum. Benè os riſu impleri dicitur, & labia iubilo; quia in illâ æterna patriâ, cum Iuſtorum mens in exultationem rapitur; lingua in cantum laudis eleuatur.* De

De ſummo bono l. 3. c. 8. fol. 524.

L. 8. Moral. c. 31. I.

eâdem re D. Augustinus: *Omne opus eorum, laus Dei, sine fine, sine defectione, sine labore. Felix ego, & verè in æternum felix! si post resolutionem huius corpusculi audire meruero illa Cantica cælestis melodiæ, quæ cantantur ad laudem Regis æterni, ab illis supernæ patriæ ciuibus, Beatorumque spirituum agminibus? fortunatus ego, nimiumque beatus! si & ego ipse meruero cantare ea, & aßistere Regi meo, Deo meo?* Quisque ibi canit laudes Diuinas modo sibi accomodato: Angeli, voce spirituali; homines etiam corporali. Quanta vero futura sit voluptas cælestis illius musicæ, ex humani cantus suavitate procliuè est conijcere; quæ interdum tanta est, (vt cùm excellens aliqua vox coniungitur cijtharæ, aut testudini) animum quasi à corpore abducat; & homo vix ferre possit ob nimiam cordis delectationem. Ars musica, dulce laborum solamen: quantum humanas afficiat mentes; illi maximè experiuntur, qui sonos ingeniosè attemperatos, aurium delitias norunt æstimare. Sed ausim dicere;

cere ; ſi phonaſci hîc omnes , & quotquot in terris ſcientes ſunt muſices , conferantur ad cæleſtes Aulædos , ſtridulæ cicadæ raucum aliquid , & inſulſum murmurantes videbuntur. Finge te, modulatas auium voces audire ; eæ omnes ad illam cæleſtis muſicæ ſuauitatem ſordebunt. Puta neruos , chordaſque teſtudinum ſonare , plorabunt. Cogita liquidi gutturis . artiſque muſicam promitti : huic qualicumque muſicæ , ſimul ac alteram illam tu oppoſueris ; ocijus , & Byſthoniam teſtudinem ceſſare, & Leſbiam cytharam faceſſere , & pertæſus tacere Amphionis lyram iubebis Digni erunt cæleſtis illius concentus muſicam percipere , quorum aures apertæ ſunt , & largiſſimè patent audiendo verbo Dei , ſpiritus ſancti afflatibus , ac inſtinctibus , Angeli tutelaris inſpirationibus , pijs monitis , ſalubribus conſilijs ; clauſæ verò ſunt , dum cum Athenienſibus aliqui , de vmbrâ aſini , & puerilibus nugis , & Anilibus fabulis , offutijs , & affanijs longos ſermones texunt;

texunt ; ſunt aliqui eo impietatis prolapſi, vt fruſtrà illis inter vitia ſua, & delitias ſepultis, loquatur Eccleſiaſtes, in Templo ; Angelus, in conſcientiâ ; Deus, in mente: ſurdi ſunt. Lubet rem hanc planius exponere, fuſiuſque. Coſmographi tradunt quoſdam Nili accolas, planè ſurdos eſſe, propter continuum fragorem, & vehementem impetum, quo fluvius ille de altiſſimis montibus ſe præcipitat : obtuſæ ſemper magno ſtrepitu aures, denique ſurdeſcunt. Et mundus iſte, nunquid torrens eſt? Nunquid impetuoſo Nilo ſimile flumen? Nunquid & procelloſum eſt mare? O quanti in hoc pelago fluctus curarum! quot vndæ ſollicitudinum? quanti ſtrepitus affectuum! quanti clamores, & vociferationes plorantium, cachinnantium, negotiantium, fabricantium, nubentium, bacchantium! atque hæc cauſa eſt, cur impius quiſque, ac ſceleratus de altero mundo, alterâque vitâ, aut non audiat, aut non fructu percipiat ; quia totus eius abſorptus

tus eſt animus, in re familiari benè adminiſtrandâ, in ſanitate conſeruandâ, in lucro faciendo, in locupletandis liberis, & ſexcentis alijs huius ſæculi negotijs? Demum hic mundi ſtrepitus eſt; quo multorum inter flagitia ſua, ita aures obtunduntur, vt ſurdi fiant, nec admittant amplius pia, & ſalubria ſuadentium conſilia: ſic non pauci ſurdi fiunt ex conſceleratis hominibus, ad conſcientiæ ſuæ domeſticas exprobrationes, ad clamores Eccleſiaſtæ, ad ſevera Numinis ipſius, & frequentata monita. Aiunt quidem, & pro pallio continuandæ impietatis affirmant; cùm olim ad extrema ventum fuerit, ſe vtramq́ue aurem latiſſimè aperturos, ſalutaria dicturis, conſcientiæ, ſacerdoti, Deo: falluntur illi, plerique qui multo tempore, multiſq́ue annis inter vitia, & cupiditates ſuas obſurduêrunt; etiam ſub mortem, nullis cohortationibus ad reſipiſcentiam poſſunt promoueri. Non eſt, vt ſperent illi, ſe audituros, illud Divinum in cæleſti Odeo,

Odeo, Alleluia. Quod, vt percipiatis audite nunc Verbum Dei; auditum obſervate: *Beati enim, qui*
Luc.11. 28. *audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.*

CAPUT VII.

Exuberans gaudiorum copia, ex mutuo Beatorum aſpectu, & gloriâ.

SI quis expetat in hâc valle lachrymarum habere ſpongiam, quâ abſtergat ab oculis ſuis omnem lachrymam, is hodie mecum oculos non in altum attollat ad ſublime cæli Amphitheatrum; ſed conuertat ad nobile illud patientiæ theatrum, ad Iobi ſterquilinium. Si rectè expendas, quæ audies verba in hoc ſterquilinio, terrena omnia cum Paulo, arbitraberis vt ſtercora. Iob, verè monſtrum patientiæ: cum iaceret in olido fimeto, tanquam ſpectaculum humanæ miſeriæ, velletque ſuum in extremis ærumnis lenire mæro-

mærorem, quin & aliorum omnium in quâuis calamitate mitigare dolorem; voluit verba quædam arcana exprimere, quæ ad omnem omnium ſæculorum memoriam perennarent. Audite loquentem: *Quis mihi tribuat, vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det, vt exarentur in libro ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice? Quis mihi tribuat*, inquit? ſed quid vis tibi tribui? Quæ eſt petitio tua? *vt ſcribantur ſermones mei.* Ad eam inopiam redactus ſum, vt etiam tegula, in quâ ſcribam, mihi non ſuppetat; contorti digiti, conpreſſæ manus, frigore tremulæ, & vlceribus plenæ. Optarem tamen ad ſolatium meum breues ſermones litteris commendare. Aderit vtique, qui ſcribat. Quid ſupereſt? papyrus. Ecce charta papyracea. ſed parcite quæſo: deferatur membrana, pergamena? nam charta papyracea deletur facilè, & frangitur. *Exarentur in libro.* concedimus perlubenter, cedo librum: ſcribe, quæ lubet. Abſit, nollem tanti momenti verba, & digna cedro, exarare in libro, qui putre-

Iob 19. 23.

putrefactioni, & tinearum edacitati obnoxius eſt. Erit ne fortaſſe plumbum extenſum per modum pergamenæ, cui verba mea perenniter imprimantur? Aderit: *ſtylo ferreo, & plumbi lamina.* Verùm, nec plumbum mihi placet, quia poteſt igne ſolui, & liquefieri. Aliud poſco, quod ſit ære perennius. Ecce ſilicem? placet: *Vel celte ſculpantur in ſilice.* Habes ad manum, ſilicem. ſilemus, vt verba à te exaranda percipiamus: *ſcio*, inquit, *quod Redemptor meus viuit; & in nouiſsimo die de terrâ ſurrecturus ſum, & rurſum circumdabor pelle meâ; & in carne meâ videbo Deum Saluatorem meum*, &c. *repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Quaſi dicat: Hæc ſpes ſola videndi aliquando oculis meis Saluatorem meum; iam nunc & animum extremè afflictum, & corpus tot vlceribus plenum, tanto vndequaque perfundit gaudio; vt omnis mihi calamitas vertatur in ſolatium; omnis afflictio, in lætitiam: multoque mihi acceptius ſit, iacere in hoc ſterquilinio; quàm ſedere in ſolio.

Hîc

Hîc ergò Vos iam paucis expendite: si spes adhuc tenuis, & obscura illius gloriæ, quam à longè prospexit Iob mille retrò annis, tolerabilia, imò facilia, ne dicam, iucunda reddiderit, nuditatem, morbos, vlcus pessimum, ignem sacrum, lepram, scabiem, elephantiasim, dolorem articularem, viscera putrida, apostema, gravem halitum, vxorem stultam, dæmonem, infamiam, probrum, & sterquilinium, in paradisi speciem converterit; si, inquam, tantùm potuerit sola spes Christum videndi? quid erit re ipsâ, & illius conspectu frui; & totâ, quæ infinita est, beatitudine potiri? *Vbi erit* (ait Gregorius) *lux, sine defectu; gaudium, sine gemitu; desiderium, sine pænâ; amor, sine tristitiâ; satietas, sine fastidio; sospitas, sine vitio; vita, sine morte; salus, sine longuore. Vbi* (ait Augustinus) *Rex, est veritas; lex, charitas; dignitas, æquitas; pax, felicitas; vita, æternitas? Vbi* (ait S. Bernardus) *præmium est videre Deum, viuere cum Deo, viuere de Deo; esse cum*

In psal. 7.

De præmio patr. cælest.

cum Deo, esse in Deo, qui erit omnia in omnibus. Nos more nostro, ex immenso illo delitiarum Oceano, stillas aliquas delibemus; expendendo quantum futurum sit gaudium, ex beatissimâ illâ Beatorum omnium tum hominum, tum Angelorum societate. Plurimum confert ad solatium, plurimos esse, qui solatij suppeditent argumentum. Nunc autem quanta sit futura Beatorum se inuicem, summo cum gaudio contuentium multitudo, expendamus. Inchoamus ab Angelis. Proditur 4. lib. Reuelat. S. Brigittæ, Deiparam dixisse D. Brigittæ, tantum esse numerum Beatorum spirituum Angelicorum; vt si computarentur omnes homines, ab Adam, vsque ad vltimum in fine mundi nasciturum, possent vnicuique homini deputari ad minus decem Angeli D. Dionysius Areopagita dicit *tantum esse numerum Angelorum, vt soli Deo sit cognitus.* S. Ambrosius dicit *homines esse centesimam tantum partem numeri Angelorum; & quatuor superiores Ordines, Dominationes, Thronos,*

Cælest. Hierar. c. 13. & 14.

Ambros. in Luc. c. 15.

nos, Cherubinos & Seraphinos, longè esse numerosiores quinque Ordinibus inferioribus. Suares dicit, *numerum Angelorum, respectu hominum dici posse infinitum, & innumerabilem.* Albertinus dicit, Archangelos eodem excessu superare Angelos, quo ipsi superant homines: Ergò cum teste D. Brigittâ, (cuius Reuelationem maximi æstimat Vasques) pro vno homine, decem Angeli dari possint; eodem excessu, dabuntur pro vno homine centum Archangeli, mille Principes, decem millia Potestatum, centum millia virtutum, millio Dominationum, decem milliones Thronorum, centum milliones Cherubinorum, mille milliones Seraphinorum. Quod & S. Thomas, apertè docet, dicens tantò magis in vnoquoque Ordine multiplicari Angelorum numerum; quantò Ordo ipse altior est, & præstantior. Vndè meritò interrogat Iob: *Nunquid est numerus militum eius?* quasi dicat innumerabiles esse. Iam verò est valdè credibile, quod docent grauissimi Auctores, *Angelos omnes in cælo assumpturos corpora*

Suar. l. de Angel. nat. c. 11. n. 3.

c. 25.

A. Lapide prop. Maior. 298.

pora ſpecioſa ex æthere, quibus paſcant oculos Beatorum; vt ab illis videri, & ore ad os loqui poßint. Hoc enim videtur poſcere amicitia, & arctiſſima vnio, & communicatio; quæ erit inter Angelos, & homines Beatos, quaſi conciues cæli: aliàs etiam ſenſus Beatorum, nullum ex Angelis reciperent gaudium; imò in nullâ re cum illis communicarent: itaque inter Angelos, & Beatos tantum eſſet communicatio quoad mentem, non quoad corpus. Quod ſi ita eſt, Deus immortalis! quale erit gaudium, tot immenſæ pulchritudinis ſpiritus intueri, alloqui, cum illis conuerſari? Refert Serarius, de quodam Architecto, *qui cum Erfordiæ erigeret Chartuſiam, Angelum ſpecie iuuenis conſpexiſſe, tantâ elegantiâ, & pulchritudine; vt diceret ſe alterius oculi iacturam libenter facturum, ſi eum iteratò ſemel duntaxat conſpicari poſſet.* Si quis poſſet vel Angelum videre vnum; cum eo loqui; audire illum de arcanis, & ſublimibus rebus magnificè diſſerentem; intueri illius vultum pulchritudine mirabili formoſum; vim mentis

l. Rerum Mogunt.

tis penetrare, & aceruos perfectionum, magnaque illa Intellectus, ac voluntatis eius decora, sanctimoniamque augustam, quantis gaudijs colliquesceret? Et dubitemus, quin Beatus splendidissimo illo theatro omnium Angelorum incredibiliter capiatur? sanè, cùm oculos conijcient in illam tam illustrem Beatorum societatem, in quâ, vt à S. Basilio verba mutuer: *Sunt Angelorum myriades; festi primorum parentum consessus; Apostolorum throni; honorati Prophetarum conuentus; Regia Patriarcharum sceptra; coronæ Martyrum; Iustorum omnium laudes in commune triumphantium;* Vix tenere se poterunt, quin exclament, atque gestiant. Socrates, breui moriturus, singulari gaudio afficiebatur; cum se diceret pergere ad Heroas, ad semi-deos; ad optimos viros antiquitatis, cum quibus in æternum agitaturum se æuum aiebat. Quod si cuilibet arbitrarium esset, cum quibus vellet colloqui, indubiè quisque suæ artis Auctorem, vel in eâ maximè præcellentem vellet alloqui? Philosophi, Aristotelem; Mat- *Exhort. ad Bapt.*

hematici, Archimedem; Oratores, Tullium; Pictores, Apellem; Medici, Hipocratem; Iuriſ-periti, Iuſtinianum; Milites, Alexandrum, aut Cæſarem; & optarent videre, & cuperent alloqui: maximâ afficerentur voluptate, poſſe eorum frui & conſpectu, & ſocietate. Quale ergò erit gaudium poſſe familiariſſimè ſermocinari cum Magnis illis antiquæ Legis Heroibus, Adamo, Noë, Abraham, Iacob, Ioſeph? cum illis, Divino ſpiritu olim afflatis vatibus, Iſaiâ, Ieremiâ, Ezechiële, David &c: cum inclijtis Regibus, Davide, Ezechiâ, Ioſaphato, Manaſſe: cum honorato Apoſtolorum ſenatu, cum Petro, Paulo, Ioanne: cum Auguſtino, Hieronijmo, Chrijſoſtomo, Gregorio; quorum, & ſanctimoniam veneratur, & ſcientiam admiratur tota poſteritas. Nec tantùm gaudebunt mutuo conſpectu; ſed & colloquio. Hîc iam magna eſt controverſia in ſcholis Theologorum; quo idiomate Beati ſe mutuo alloquentur, an Latino? an Græco? an Sijriaco? Memini, me aliquando

do legisse in quodam impertinenti Thesium Theologicarum, vsuros Beatos in cælo idiomate Hiberno: sed nemo miretur impertinentia poni in impertinenti. Sunt, qui existimant quemque locuturum suo idiomate, sibi vernaculô; vt omnium gentium linguis Deus laudetur. Rem prodigio simillimam, quæ sententiam nostram confirmat, refert S. Gregorius: *Puer quidam armentarius, hâc vitâ prius defunctus; deindè eidem restitutus, Dominum suum vocari iussit;* cui ait: *Ego in cælo fui, & qui de hâc domo morituri sunt, agnoui: Ille, ille, atque ille, morituri sunt, &c. Vt autem scias, quod me in cælo fuisse verum fateor; Ecce accepi illic, vt linguis omnium loquar. Nunquid tibi incognitum fuit, quod Græcam linguam omnino non nessem, & tamen Græce loquar; vt cognoscatis, an verùm sit, quod me omnes linguas accepisse testificor.* Cui tunc Græcè Dominus suus locutus est; atque ita ille in eâdem linguâ respondit; vt cuncti, qui aderant, mirarentur. In eâdem domo habitabat quidam Bulgarus; qui ad hunc puerum deductus, Bul-

l.4. Dialog.c. 26.

garicâ linguâ locutus est. Sed ita puer ille, cùm esset Italus natione, Bulgaricâ locutione respondit, ac si natione fuisset Bulgaricus? Ex duarum ergò linguarum experimento crediderunt eum, vti fatebatur, fuisse in cælo: ita D. Gregorius. Tametsi non constet ex Diuinis oraculis, quo idiomate, Beati se invicem, vt plurimum sint allocuturi; tamen rationi conformius videtur, (quæ est & D. Hieronijmi opinio) futurum illud idioma, quod primo homini Adamo à Deo fuit infusum, nimirum Hebræum: Nam Deus ipse, Hebræâ linguâ, Adamo fuit locutus in paradiso. Et ipse filius Dei iam Incarnatus, eâdem linguâ vsus est; plerunque, & eâ arcana omnia fidei mijsteria, & Euangelia exposuit. Colloquia autem, quæ illic instituent, erunt, qualia olim fuerunt Apostolorum, cùm repleti iam spiritu sancto, in solemnitate Pentecostes, loquebantur varijs linguis. Et quid loquebantur? *Magnalia Dei?* sic
Act. 2. illi inter sese iucundissimè disserent de immensis Dei perfectionibus; de
eius

eius ineffabili ſapientiâ, potentiâ, Bonitate, Miſericordiâ, Iuſtitiâ; & potiſſimùm admirabili illâ Providentiæ eius œconomiâ, circa propriam ſuam ſalutem. Quam occultis callibus, & arcanis modis eos ad ſalutem promoverit? quoties ſuâ gratiâ præuenerit? Divinis inſtinctibus ad virtutem permoverit; in graviſſimis dæmonis inſultibus adfuerit; è præſentibus periculis eripuerit; ab æterno ex ſingulari fauore eos ad gloriam elegerit? O quanto exultantis animi gaudio vnus alteri, poſt enarrata ſalutis, quæ adiêre pericula, repetent illud ſacrum Regij Vatis acroama! *Niſi, quia Dominus adiuuit me; paulò minus habitaſſet in Inferno anima mea.* Psal. 93. 17. Quàm iucundum erit audire ex ore Magni illius Pauli quomodò cùm ipſe in campo Damaſci ſpirans irarum, & cædis in diſcipulos Chriſti, voce è cælo lapſâ, & fulgenti lvcè circumfuſus; fuerit repentè ex Eccleſiæ perſecutore, redditus eiuſdem Apoſtolus. Ex ore Petri, quo pacto, cum ille ter Chriſtum negaſſet, eiudem oculis in ſe conuerſis,

ſis, illicò amarè fleuerit. Quibus verbis efferet Chriſti erga ſe beneficentiam Magdalena; cui poſt vitam obſcæniſſimè in lupanaribus actam, remiſſa ſubitò fuêre omnia peccata. Quoties narrabit vltimum, quo propè naufragium paſſus eſt, animæ periculum David; dum & iniquſſimum commiſit homicidum, & turpiſſimum patrauit adulterium? Non tunc amplius canet triſtem illam Næniam: *Miſerere mei Deus*; ſed *Miſericordias Domini in æternum cantabo.* Deindè alij different de arcanis fidei Mijſterijs; de Chriſti Incarnatione, Natiuitate; vitæ eius normâ; de illius cruciatibus, Reſurrectione, Aſcenſione ad cælum, de Sacramentis. Singuli præſertim Religioſi narrabunt; quibus Dei afflatibus, ex mundi fluctibus erepti, ad religioſæ vitæ portum fuerint promoti: aliàs æternum perituri. Sic quilibet totius vitæ geſta, & pericula, & Divinæ circa ſe Prouidentiæ diſpoſitionem, ac ſeriem, ſummâ cum, animi triumphantis præ gaudio, exultatione enarrabit. In hac magnâ Dei

Pſal. 50. 88. 2.

Dei Basilicâ non resonabunt, nec audientur illorum voces, quibus in hâc vitâ, lingua, nobile illud hominis ornamentum, non est aliud, quàm ad Deum offendendum instrumentum. Illos non admittendos in sacrum illud cælestium Oratorum Concilium; patet ex D. Paulo, qui dicit: *Neque maledicos, neque rapaces, Regnum Dei possessuros.* Quisquis ergò es candidatus Regni cælestis; cave, ne censearis in cathalogo maledicorum. Qui sunt maledici? Qui, vt sanniones inuerecundi turpicula, è triuio, & fæce populari petita semper in ore habent; qui, teste Ambrosio, *velut pleni rimarum huc, atque illuc effluunt*; & temerè, putidè, ac indecorè omnia effundunt; qui, quidquid est, vel acrimoniæ in satijris, vel severitatis in iambis, vel obscænitatis in elegijs, plenis buccis deblaterant. Sciant ergò detractores, nullum se reperturos locum inter illos, qui summâ charitate, & concordiâ sunt copulati. Oraculum enim est Pauli: *Neque maledici Regnum Dei possidebunt.* Quid deinde? Audiamus

1. Corin. 6. 10.

In psal. 118.

mus Empireæ domus ſecretarium D. Ioannem? *Qui non inuentus eſt in libro vitæ; miſſus eſt in ſtagnum ignis.*
Apoc. 20. 15.
In hoc ſtagno, ſtagno, inquam, fluctuantis, & vndantis ignis; conſceleratí detractores, maledici, audaces, & infandi, cælo excluſi; vt ranæ informes, vt monſtroſi piſces, vt marini Dracones, ſquamis hirti, ore fædi, & edentuli natabunt, & in tempus ſempiternum cruciabuntur. Iam quis neſcit, vt maris, ac fluviorum; ſic ſtagnorum piſces, propriè dici mutos. ſic illis detractoribus, Deus in ſtagno illo fluitantibus, vocem, & ſermonen demet, quo nefariè ſunt abuſi. Nec canent illud lætum Alleluia; ſed triſte, & lamentabile væ, væ. Væ ergò maledicis! quoniam Regnum Dei non poſſidebunt.

CA-

CAPUT VIII.

Ingens Beatis est lætitiæ materia, singulorum inter se concordia. & amor.

CHriſtus, vt electos ſuos in mundi iam deficientis occaſu conſolaretur, eorumque animos inter tot turbidas cæli, terræque tumultuantis tempeſtates erigeret; his, illos, verbis adhortatur. *His autem fieri incipientibus, reſpicite, & leuate capita veſtra.* Non vult illos deſpicere terras, ſed reſpicere cælos: *Leuate capita veſtra*, id eſt mentis, atque intelligentiæ aciem attollite; abite, & affectu, & re etiam ipſâ à terra, mundumque hunc aſpectabilem contemnite. Opportuno planè conſilio; quia vt rectè Galfridus: *Non expectemus, vt mundus nos obruat; qui neceſſe eſt, vt ruat.* Et vos ex medijs huius turbulenti mundi fluctibus, quibus involuimini, leuate capita veſtra ad portum. Ex hoc cæno, luto, & fæcibus,

Gaudiū ex ſocietate ſanctorum. & eorum amor.

Luc. 22. :8.

cibus, quibus volutamini, leuate capita veſtra ad paradiſum. Ex hoc luctuoſo carcere, ex hoc mæſto exilio, ex hâc valle lachrymarum, leuate capita veſtra ad illud regnum, ad patriam, ad montem Domini, ad cæleſtem Ieruſalem. Ad hoc ipſum, pijſſimis nos verborum aculeis ſtimulat Regius Propheta: *filij homi-*
Pſal. 4. 3. *num vſque quo graui corde; vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? filij hominum*, quorum origo cæleſtis, ſator Deus, forma Diuina, Anima immortalis, corpus erectum. *filij hominum*, quibus patria, eſt cælum; merces, Dei poſſeſſio; veſtis, gratia; expectatio, æterna gloria. *Vſque quo graui corde?* Animi veſtri, cum ſint ſpiritus, ſubtiles ſunt, cælos penetrant, comparantur Angelis, Deum imitantur; cur humi cor defigitis, per ſolum repitis, infra terram abijcitis? *filij hominum*, ſi filij belluarum, aut brutarum pecudum eſſetis, non mirum eſſet, vos pronos ſpectare terram, & prono affectu ferri ad terrena. Verum, *filij hominum*, rationis participes, totius

vniuersi Principes; quorum Animæ è cælo satæ, in cælum aspirant; quorum oculi in supremo capite collocati, quasi supernorum speculatores; quorum mens tendit in verum, voluntas rapitur ad bonum. *Vsque quo?* Non sat temporis, vanitati consecratum? non sat esset, semel, & iterum in veterem vilitatem degenerasse? *Vsque quo?* Abijt futilis infantia; expirauit fatua pueritia; euanuit insana iuuentus; præterijt virilis ætas, properat segnis senectus; instat mors, imminet æternitas. Vos ergò, qui hactenus fuistis graui corde, leuate capita vestra, illic, ubi est merces vestra: & quam illa copiosa futura sit, ex copiosissimo gaudio, quo Beati perfunduntur ob gloriosam cælitum societatem, mutuum amorem, summam concordiam, intelligite. Homines in hoc mundo sunt tanquam in itinere viatores, in diuersorio hospites, in exilio aduenæ: at verò, ubi ad patriam peruenerint; tunc demum audiunt ex ore Magni illius Patris-familias: *Iam non estis hospites, & aduenæ; sed estis ciues sanctorum,* Ephe. 2.

rum, & domestici Dei? Modo dispiciamus, quales sint, qui admittuntur illic & ciues, & domestici. Quærit
Psal.14.1. Regius Vates: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Respondet Deus: *Qui ingreditur sine maculâ, & operatur iustitiam.* Itaque nemo vnus illic est cum minimâ vel in Animâ labe, vel in fronte rugâ, vel in vultu næuo, vel in ueste maculâ. Illic nil intrat coinquinatum. Apud Veteres, Templa habebant fontes, quibus ante ingressum quilibet diluebatur: Inde & templa huius-modi, Delubra, à diluendo, vocabantur, teste S. Isido-
15. Etymol. c. 5. ro. sic antequam ingredimur magnum illud Templum veri illius Salomonis; necessè est, labes omnes eluere: quia nil coinquinatum intrabit in Regnum cælorum. *Ipsa verò Ciui-*
Apoc.21. *tas,* (ait S. Ioannes) *aurum mundum simile vitro mundo.* Non est vel minimus illic puluisculus; multò minus in plateis cænum, aut lutum, aut fæx. Illic sunt lilia, sed sine lolio; rosæ, sine spinis; aurum, sine scoriâ; vuæ, sine labruscis; granum sine

ne paleâ; frumentum, ſine zizanio. Hoc innuit Iſaias, his verbis: *Hieruſalem ciuitas ſancta, non adijciet vltra, vt pertranſeat per te incircumciſus, & immundus.* ſcriptum eſt: *foris canes.* In illâ patriâ, nullus eſt cum Abele Cain, qui occidat: in illo Regno, nullus cum Dauide, qui perſequatur Saul: in illâ familiâ, nullus cum Iacob Eſau, qui oderit: in illâ domo, nullus cum Iſaaco, qui pugnet Iſmaël: in illo Collegio, nullus eſt cum Apoſtolis, qui prodat, Iudas. Nulli ibi claudi, manci, luſci, loripedes, gibboſi; ſed omnes ſtaturâ corporis æquales, colore candidi, corpore integri, formâ ſpecioſiſſimi; omnes innocentes, ſapientes, nobiles, affabiles. Deinde, ſi iuxta tritum adagium: In omni re, varietas delectat; huius profectò delectationis copioſiſſima erit materia, quia maxima erit in tanta ſocietate varietas. Primò, erit varietas ſexuum, viri, fæminæ, & neutri Angeli, in quibus, tres Hierarchiæ; in quâlibet, tres Chori. Secundò, varietas nationum; *ex omnibus Tribubus, linguis, nationibus,*

Iſa. 51. *Apoc. 21.* *Apoc. 5. 9*

bus, *populis*, vt loquitur S. Ioannes; qui tamen omnes se mutuò intelligent, quia quilibet omnibus linguis loqui poterit. Tertiò, erit varietas statuum; alij Patriarchæ, alij Prophetæ, Apostoli, Martyres, Episcopi, Doctores, Monachi, Eremitæ, Virgines, Viduæ, Coniugati. Quartò, diuersitas meritorum in quouis Ordine: sicut enim stella differt à stellâ in claritate; & alia est claritas solis, alia lunæ: ita, & in sanctis erit varietas gloriæ. Iam, si varietas stellarum in cælo; varietas florum, in horto; varietas herbarum, in prato, arborum in siluâ, auium in aëre, ciborum in mensâ, nationum in terrâ; varietas pennarum, in pauone, piscium in mari, vel expressa tantum in libris, aut tabulis adeò delectet; quæ erit delectatio, videre in tantâ multitudine tantam varietatem? Quale gaudium erit, illic viuos, præsentesque spectare in cælo; quorum nunc ossa veneramur in sepulchro. Magni pendimus in thecâ aliquâ argenteâ gestare ad collum, illorum vel cineres, vel partem

tem vestis: deindè, multorum dierum conficimus itinera; vt vel loca, ubi sepulti sunt, lustremus; illorum fauillas, & cineres, proni corporis reuerentiâ colimus, & diffuauiando osculamur; quid erit, videre illorum Corpora, quorum hîc veneramur vel ossa? Quanti æstimamus Augustini scripta, Chrysostomi Homilias, Gregorij Libros, Thomæ Doctrinam? quid erit, Magnos illos Heroes audire loquentes in cælis; quorum scripta sic admiramur in terris? Quanta erit voluptas, eorum consuetudine familiariter vti? quos tametsi nunquam viderimus, eorum tamen memoriam, festis diebus, cæremonijs, rituque solenni celebramus. Sed præcipuum gaudium, quod percipiunt Beati: est ex tantâ illâ Cælitum omnium inter se concordiâ. Nullæ enim in tam numerosâ cælestium Ciuium turbâ, erunt turbæ. Adeò enim arcto charitatis, & sinceræ amicitiæ vinculo copulantur; vt non ita firmis compagibus, membra membris adhæreant. Nulla enim ibi contradictio, oppositio;

altercatio, ambitio, æmulatio. Omnes idem volunt, idem nolunt; quia omnes vnam, & eandem habent, & obſervant regulam, Dei voluntatem; cui refragari amplius non poſſunt. Maiores illic gloriâ impenſiſſimè diligunt ſe inferiores: hi contra officioſiſſimè colunt, & venerantur eos, qui ſibi gloriâ præcellunt; & de gratijs in eos collatis maximoperè, & collætantur, & congratulantur. Bonum vnius, bonum eſt omnium, & omnium vniuſcuiuſque ſigillatim: quiſque namque bonum eius, quem diligit, tanquam proprium ſibi adſcribit; quin tantùm, ne dicam amplius gaudet quiſque de bono alterius, ac de proprio, idque per exuberantis charitatis exceſſum. Omnes eidem menſæ aſſident Divinitatis: omnes eodem bibunt è calice; omnes ex eodem fonte hauriunt. Deus ſi quidem in omnibus, & omnes in Deo; ipſe illis omnia. Ac proindè nulli afficiuntur, niſi ipſi; adeò vt illos ſibi vniens, illos & invicem vniat, & connectat, iuxta vulgatum illud Philoſophiæ axioma:

Quæ

Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe. O Beatam ſocietatem! in qua multitudo, ſine confuſione; magnitudo, ſine ambitione; varietas, ſine contentione; inæqualitas, ſine diſcordiâ; æterna, ſine diminutione Charitas reperitur. Vnde S. Auguſtinus, exponens illa verba: *Laudate Dominum in ſanctis eius*, ait, ſanctos ipſoſmet eſſe tubam, Pſalterium, cytharam, tympanum, & chorum, chordas, organum, & cymbola benè ſonantia, quibus ibi dicuntur laudare Deum. Ipſi ſiquidem, etſi diverſa ſint inſtrumenta, & diverſos reddant ſonos, & tonorum differentias, vti in muſicâ; omnes tamen aptiſſimè conſonant, & hâc differentiarum conſonantiâ Deum concordiſſimè laudant. Illic ergò; cùm futura ſit perfectiſſima Charitas; illa faciet quoque omnia communia. Pro hâc impetrandâ orabat olim Chriſtus Patrem, cùm diceret: *Rogo te Pater; vt illi vnum ſint*; per amorem, ſcilicet, *Sicut Nos vnum ſumus*, per naturam. Itaque omnes & Angeli, & Beati homines vnum ſunt,

In pſal. vlti.

Ioan. 17. 20.

magis, quàm membra vnius, eiusdemque corporis; quia omnes participant de eodem ſpiritu, qui dat omnibus vnum eſſe, & vnam beatam vitam. Vndè quæſo, membra vnius corporis tantam inter ſe habent vnitatem, & concordiam? Cauſa eſt; quia omnes de vnâ, eâdemque formâ communicant, quæ eſt vna, eademque Anima: quæ dat vnicuique eſſe vnum, & vitam vnam. Si anima, ſeu ſpiritus humanus tantæ ſit virtutis, vt poſſit inter membra tàm longè inter ſe, & naturâ, & officio diffierentia, vt ſunt pedes, & caput, tantam vnitatem conciliare: quantò magis poterit ſpiritus Divinus, per quem viuunt omnes Electi, tantam, & multò perfectiorem vnitatem facere inter ipſos cælorum ciues, & incolas. Iam verò, ſi hoc modo vnitas, & amor omnia communia faciat, tàm bona, quàm mala; quantam lætitiam vnus Electus ex gloriâ capit omnium aliorum, dum quemlibet, & ſingulos amat ſicut ſeipſum? Nam (vt D. Gregorius loquitur) hæreditas cæleſtis pro toto

toto exercitu Sanctorum est vna; & pro vno illorum, tota: singuli enim de gaudio omnium tantam percipiunt lætitiam, quantam perciperent, si ipsi omnium possiderent. Quid iam hinc sequitur, nisi, quemadmodum Electorum infinitus quasi est numerus; ita & singulorum gaudium futurum sit infinitum? Vt autem cælo potiamur, hanc prudentiæ regulam sectemur: videlicet vt non rarò totius vitæ nostræ rationes ob oculos nobis subijciamus, eamque accuratè ad hanc amussim componamus? An vita hæc mea, quam, hoc modo duco, cælo sit digna? Quidquid Christus prohibet, facio; quidquid faciendum præcipit, reijcio: sperno eius consilia; non audio eius monita; despicio mandata; violo eius leges; non obtempero eius instinctibus: sicne itur ad astra? Deindè vehementer conducet, vt singulas sæpè actiones respiciam, meipsum in terrogando: Estne hæc actio consentanea vocationi meæ! atque adeò ducitne hæc actio ad cælum? Estne talis, vt mer-

cedem indè, & brauium à cælesti Agenothetâ expectare liceat? si non eo spectat; imprudens sim, si exequar illam, vnde ad æterna bona mihi aditus vel intercipitur, vel impeditior redditur. Hâc regula opera sua omnia metiebatur S. Ludouicus Galliarum Rex, qui sceptrum ad modum obelisci artificiose elaboratum in annulo inclusum gerebat, cum hoc symbolo: *Volo solidum, perenne*; quasi dicat, omnia dicta, facta, cogitata volo, vt cælum, & æternitatem spectent. Sedmentes hominum fascinat amor terræ. Hostis offert pomum, vt rapiat Paradisum: terram cum auro suo ingerit, vt subtrahat cælum; voluptates fluxas obtrudit, vt auferat æternas; honoris fumum venalem offert, vt adimat immortalitatis gemmam. Concludo cum D. Bernardo. *O verè miser homo, vt miserum pascas corpus, & vestias, & carnis voluptatibus, quæ post paucos dies à vermibus deuorabitur, satisfacias, sollicitus laboras; discurris, vigilas, & somnum non capis, vt repleas ventrem: & pro Animâ tuâ, quæ Deo præsentanda est;*

Serm. de miseriâ hominu.

est; cur non solicitus fatigaris, vt ipsam pascas bonis operibus, & induas virtutibus, ne appareat nuditas eius? Væ tibi est! & væ tibi erit! quia reddes, quæ sunt Cæsaris Cæsari; & non quæ sunt Dei, Deo. Vide miser, quia totum, est vanitas; totum, est stultitia; totum, dementia, quidquid facis in hoc mundo, præter id solum, quod in Deum, & propter Deum, & honorem Dei facis.

CAPUT IX.

Deus clarè visus, est tota hominis salus.

ISaias plenus iam cælesti instinctu, ac Diuina afflatu, cum vellet prædicando vaticinari, & exponere felicissimam hominis Iusti iam demortui conditionem; multa, imò omnia his paucis complexus est verbis: *Dicite Iusto, quoniam benè.* Sub vnicâ illâ voculâ Benè, totam comprehendit Beati felicitatem; quasi dicat, si benè est peregrino, dum peruenit in patriam; si benè est nautæ, dum subijt

De Visione Dei.

Isa. 3.

bijt

bijt portum; si benè est militi, dum fruitur pace; si benè est rei cuicumque, dum quiescit in centro: dicite Iusto, quoniam benè; quia dum Deum videt, iam quiescit in centro; iam factus est in pace locus eius; iam fruitur portu; iam habitat in patriâ. Deus confirmaturus animum Moysis, & induraturus contra omnes, quæ illi impendebant calamitates, dicit: *Ostendam tibi omne bonum*; quasi dicat: Noli animo deijci, nec frangaris aduersitate, tibi ipsi consta in ærumnis: sint, licet, graues, quos exantlas, labores; dura, quæ pateris, incommoda; magna, quæ subis, pericula; multæ, quas toleras, molestiæ; maior tamen his omnibus erit merces tua: *Ostendam tibi omne bonum*. Tria sunt bonorum genera: honestum, vtile, iucundum: hæc omnia bona tibi ostendam. Ad hæc, alia sunt animi bona: sapientia scilicet, scientia, virtutes: alia corporis, pulchritudo, sanitas, robur: alia verò externa, diuitiæ, voluptates, gloria. Hæc omnia ostendam, cùm vnum bonum ostendam: sed quale bonum ostendes? Omnis

Exod. 33.

boni

boni bonum, cui nil poteſt addi. Hîc ſemper bono aliquid additur: dicitur enim bonus homo, bonus ager, bona domus. Quoties dicis bonum, ſemper aliquid adijcis: ſed bonum ſimplex: bonum, quo cuncta ſunt bona, eſt Viſio Dei. De hâc Viſione Dei, quæ eſt ipſa totius Beatitudinis eſſentia: ſine qua, licet omnia bona adeſſent, nemo eſſet Beatus, diſſeremus. Hactenus, quæ de cælo diximus magna, multa, mira: non modò pauca, parua, communia, ſed propè nulla cenſebuntur: ſi conſideremus è ſolio Dei emicantes radios infinitæ ſapientiæ, amoriſque immenſi, qui ſua luce Beati mentem illuſtrabunt: & torrentes voluptatis indè manantes, quibus animus, & omnis illius affectio obruetur. Cum olim Traianus Imperator in ſenatum veniſſet, vultumque illum ſuum exhibuiſſet, puchritudine, & diuina moderatione auguſtum, ac Maieſtate ſuſpiciendum: communi omnium ſenatorum voce acclamatum eſt: *O nos felices!* Quam ſe felices exclamabunt Beati omnes, cùm Magnus ille Rex *Plin in panegyr.*

Regum amabilem illum vultum suum aperiet: quem prius obuolutum, atque in hac vita per speculum, perque ænigma videbamus: in quo tuendo, & amando, & fruendo, summa, & absoluta est felicitas. Ibi tandem aliquando cor illud, quod in mortali hâc peregrinatione, *inquietum* semper est, vt aiebat Augustinus, cor quod ad Deum vnum perenni motu ferebatur, suauissimè conquiescit? *Vniversa cessant, desinuntque moueri, cùm venerint suum in locum*, ait Aristoteles. Sic, cum Deus sit boni centrum, & totius Beatitudinis complexio; qui perfectè illum possidet; nil aliud est, cuius desiderio capi, & teneri queat. Ibi quiescet appetitus intellectus nostri, nec amplius sapere quidquam expetet, habebit enim in conspectu suo omnia, quæ sciri possunt. Quiescet hîc cupiditas voluntatis: amabit enim bonum illud, in quo vno, bona sunt omnia; extra quod, nullum bonum reperitur. Ibi appetitus omnis edendi, bibendique satiabitur abundantiâ cælestium epularum? Ibi tres illæ virtutes, fides, spes, & Charitas,

Arist. l. 1 de cælo c. 9.

ritas,

ritas, quibus hâc in vitâ potiſſimum colitur Deus, liberaliſſimum recipient præmium? fides, viſionem; ſpes, poſſeſſionem; Charitas imperfecta, vltimam perfectionem. Itaque non mirum, ſi tot bonis circumfluens anima, quæ toto mundo ſic expleri non potuit, vt non longius, latiuſque ſinum immenſæ cupiditatis extenderet, iam beatam ſatietatem experiatur, iuxta Dauidis vaticinium: *ſatiabor, cum apparuerit gloria tua.* Vel, *Pſal.* 16. vt vertit Hieronymus: *Implebor*, pro 15. ſatiabor. Illa eſt glorioſa expletio, quæ nil vacuum, & inane dimittit; nil, quod prætereà poſſit animus appetere, & proſequi. Beata ſaturitas, ſine nauſeâ; voluptas, ſine faſtidio; perennium voluptatum vſus, abſque mollitie; & continua, ſine labore, felicitas. Quantum ergò neceſſè eſt eſſe illam pulchritudinem, quæ ſola conſpecta tam Electos omnes reddit felices, vt non poſſint eſſe feliciores. Sed quid mirum eſt, ſi tantæ pulchritudinis viſio beatos faciat Angelos omnes, iuxta ac homines; cum beatum reddat ipſum etiam Deum, qui

non

non habet aliam Beatitudinem; quã, vt videat propriam suam pulchritudinem, eâque fruatur? Ad huius rei cognitionem, etiam in cæca illa gentilitatis caligine, peruenit Ethnicus ille Philosophus, imo Philosophorum Princeps Aristoteles, hoc inductus argumento: summum illud bonum, ait, cum vitam habeat, necesse est, in aliqua re se exerceat: sed non dormit, cum liberum sit ab omnibus operibus humanis; qualia sunt edere, bibere, & similia: oportet igitur in alio nullo se exerceat, quam in contemplatione. Quam igitur rem contemplabitur? An aliquid extra se, cuius contemplatione beatus sit? Nequaquam: nam si tale quid esset, id melius esset, atque nobilius illo: eius enim visio, beatum faceret illud summum Bonum: & per consequens hoc Deus esset, non illud. Rectè igitur concluditur: si exercitium summi Boni sit contemplari, & contemplando beatum esse; nil autem contempletur extra se: sequitur, quod seipsum semper contempletur, & proindè infinitè beatus sit. Qualis igitur

tur

tur erit illa pulchritudo? si intueri illam, & contemplari duntaxat beatum faciat etiam ipsum Deum, impleatque sinum illum immensum, & capacitatem felicitatis infinitæ infinitam? Qualis erit illa pulchritudo, quam Dominus ille ab æterno contemplatur, & in æternum contemplabitur, sine vllo tædio, vel fatigatione? vndè & tantam, tamque inexplicabilem concipit voluptatem, vt quidquid vnquam creauit, vel creare possit, nil esse videatur, si cum illâ voluptate conferatur. Quomodò natabit homo in hoc tantæ magnitudinis pelago, cùm ipsa Dei magnitudo in hoc natare valeat? Ah pulcherrime pulchritudinis Auctor, aperiantur oculi mei, vt videãt hanc speciem; & cæteris rebus omnibus claudãtur! sint mihi Domine, omnes creaturæ, speculum, in quo te contemplari: imago, in qua te videre: scala, qua ad te ascendere: liber, in quo tuas perfectiones legere possim. Non miror dixisse dæmonem aliquando ex ore obsessi: si totum cælum esset pergamenum, & totum mare atramen-

mentum, & omnes ſtellæ magiſtri Pariſienſes, & omnia ſtramina calami: hi omnes magiſtri, & cæteri nec exprimere ſcribendo, nec exponere loquendo poſſent minimum gaudium, quod percipiunt ſancti ex vultu Dei. Itaque in Deo videbitur decor, & venuſtas omnium rerum creatarum, & creabilium. Illic videbimus varietatem, & pulchritudinem omnium temporum, iucunditatem veris, claritatem Æſtatis, abundantiam Autumni, & Hyemis quietem. Illic ſapientia Salomonis, videbitur ignorantia: illic pulchritudo Abſolonis, deformitas: illic fortitudo Sampſonis, imbecillitas. Tanta eſt autem delectatio, quæ percipitur ex viſione Dei, vt licet quis omnes omnium Martyrum cruciatus ſuſtinuiſſet à primo mundi die, vſque ad extremum; abunde Deus illi ſatiſ facceret, & merita illa omnia compenſaret, ſi ſe illi videndum exhiberet vnico momento. Effugit enim verò omnem intellectum, quanta futura ſit delectatio intueri, & intelligere; quomodò Deus ſit inuiſibilis, omnia videns;

dens; immutabilis, omnia mutans; immotus, omnia mouens; ſemper agens, & ſemper quieſcens; colligens, & non egens; omnia portans ſine onere; omnia implens ſine incluſione. Quomodò, cum ſibimet ipſi non diſſimilis ſit, diſſimiliter tamen agat diſſimilia? Quomodò, qui ubique ſemper eſt, & tamen vix inueniri poteſt: quem ſtantem ſequimur, & apprehendere non valemus. Quâ lætitiâ ergò Beatus non perfundetur? Quo gaudio extra ſe non efferetur? Itaque videre Deum, eſt præmium vitæ æternæ, gloria ſpirituum, lætitia ſempiterna, corona decoris, brauium felicitatis, pulchritudo pacis. Ipſe præmium, & merces expectationis: *Ero*, inquit Moyſi, *merces tua magna nimis?* Magnum enim magna decent. Verè tu Deus magnus es; & merces tu magna nimis. Neque enim magnns es tu; & parua merces tua: ſed vt magnus es: ita magna merces tua. Quoniam non aliud es tu; & aliud merces tua. Sed tu ipſe magnus nimis; tu ipſe magna merces nimis. Tu corona, & Corona-

ronator; Tu Promissor, & promissio; Tu Remunerator, & munus. Piè de hâc visione Laurentius Iustinianus: *Diuinis splendoribus; & perpetuâ claritate fulgebit rationalis potentia; incomprehensibili lumine, veritate perspicuâ, serenitate lucidißima, & iucunda visione lustrabitur: Nam fæcunda Dei verbo, & clarâ visione ei inhærens, inscrutabilia secretorum Dei iudicia, & ineffabilia sapientiæ ipsius arcana, vero percipiet cognitionis intuitu: videbit Deum in seipso; videbit se in Deo, & Deum in se: videbit Deum in creaturis; & creaturas in Deo; sicque ineffabili luce decorabitur: lumine namque gloriæ circumfusa, Æternum ab æterno æternaliter genitum contuebitur; atque meridiano splendore illustrata sine differente, vel obnubilante medio, Dei essentiam contemplabitur. Et paulo post: Ab immensitate decoris, à perennitate gloriæ, à suauitate spiritus, à liberalitate infusionis, à continuatione gaudij, ab inhæsione dilecti totaliter comprehensi, omnes circumfusi quodam irreuerabili intuitu, & donati imperturbabili pace, Dei beatißimâ fruentur essentiâ: sicque totus rationabilis spiritus*

De discipl. & perfect. monast.

ritus

ritus Dei insignitus Imagine, in suum se transsformabit Auctorem; nullâ deinceps polluendus labe, nullo timore turbandus: sic ipse. Verè dixit Augustinus: *Quod Deus præparauit diligentibus se, fide non capitur, spe non attingitur, charitate non apprehenditur, desideria, & vota transgreditur; acquiri potest, æstimari non potest.* Sed melius cælorum gaudia exprimet idem Augustinus, admiranda quâdam quam ipse describit visione, quàm verbis: ipsis eius verbis historiam contexam: *Eâdem die; & horâ quâ obyt Hieronÿmus, eram Hippone in cellulâ meâ quiescens, auidè cogitans, qualis inesset animis Beatorum gloria, & lætitiarum quantitas; cupiens indè ex hâc materiâ breuem componere tractatum, &c. Chartâ, calamo, pugillariqúe in manibus susceptis, vt breuem scriberem Epistolam sanctißimo Hieronÿmo destinandam; vt quidquid ex hoc sentiret, responderet: Cumqúe iam scribens salutationis exordium, Hieronÿmo prænotarem; ineffabile subitò lumen, nostris inuisum, temporibus, nostrisqúe minimè linguis declarandum, cum ineffabili, inauditâque omnium odorum fragrantiâ cellulam, in quâ sta-*

l. 22. De Ciuit.

Epist. 205.

ſtabam, intrauit: quo à me viſo, ſtupore, admirationeq́ue commotus, animi, & membrorum vertutes repentè amiſi. Neſciebat enim, quod tunc Dextra mirabilis Dei exaltaſſet ſeruum ſuum. Itaque, quia talem nunquam oculi mei perſpexerant lucem; olfactus meus odorem non ſenſerat: tàm nouis, tàm inauditis miris obſtupeſcebam. Inter hæc, de luce hâc dicens verba, vox emicuit: Auguſtine, quid quæris? putaſne breui immittere vaſculo mare totum? breui pugillo intercludere terrarum orbem? cælum firmare, ne vſitatos exerceat motus? Quæ oculus nullius hominis videre potuit, tuus videbit? quæ auris nulla per ſonum hauſit, audiet tua? quæ cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam cogitauit, exiſtimas te poſſe intelligere? Infinitæ rei, quis erit finis? Immenſa, quâ menſurâ metieris? Potius totum mare in arctiſsimo clauderetur vaſculo; potius terrarum orbem paruulus teneret pugillus: potius cælum à motu continuo deſiſteret; quàm gaudiorum, & gloriæ, quibus Beatorum Animæ ſine fine potiuntur, minorem intelligas particulam. Impoſsibilia facere ne coneris. Hîc non quæres, quæ non alibi, niſi quo tàm faciliter properas, inueniri poſſunt.

Hoc

Hoc ſatage, talia exerce opera; vt ea, quæ hîc aliqualiter intelligere cupis, in æternum habeas : Hæc de ſe Auguſtinus. Cur ad tanta, & tàm certò nobis promiſſa bona; inter tot, quæ nos hîc premunt, mala, mentem non erigimus? Cur Danielem, in Babylone captiuum non imitamur? *Is*, ait ſcriptura, *ingreſſus eſt domum ſuam; & feneſtris apertis in cænaculo ſuo contra Ieruſalem tribus temporibus, in die flectebat genua ſua, & adorabat.* Ipſe ergò è triſti Babylonis captiuitate, eminus ſalutabat Patriam ſuam Ieruſalem : non aperiebat feneſtras, quæ ad Babylonem ſpectabant; ſed quæ ad Ieruſalem. Claudite hîc oculos, eſt Babylon, nil occurret hîc dignum viſu: aperite, vt ſurſùm ſuſpiciatis, ibi eſt Ieruſalem, viſio pacis. Habemus in nobis metipſis domum, cuius pars inferior, eſt corpus; ſuperior, Anima: binæ illic ſunt feneſtræ; Intellectus, Voluntas. fertur Intellectus in omne verum; Voluntas in omne bonum: vtrumque nuſquam verè, ac plenè inuenitur, niſi in Ieruſalem. Per has geminas feneſtras ſaluta, & reſpice

Dan. 6.

 Ieru-

Ierusalem Patriam tuam. Filij Adam, hæc Patria vestra. Oues Christi, hoc est vestrum ouile, hæc pascua vestra: columbæ seductæ non habentes cor, hic vester nidus, hæc requies vestræ. Quid agitis? quo curritis? quid persequimini? Cur tantum bonum vobis tàm leuiter eripi sinitis? Cur non fortiter tanto proposito stipendio dimicatis? cur celeriter tanto promisso brauio non curritis? Hîc tempus certaminis est: illic triumphi. Hîc sementem facere: illic metere oportet. Cur vuas colligitis, antequam maturescunt? Cur otio, & voluptatibus ante tempus vacatis? Vacate nunc contemplandæ cælesti Ierusalem, vt illic ingressi, aliquando audiatis. *Vacate, & videte; quoniam suauis est Dominus.*

Psal. 45. 11.

CAPUT X.

Vltimus hominis finis, est bonorum omnium æternitas, sine fine.

Æternitas omnium bonorum in cælo.

HOc capite finem imponemus materiæ illius Regni, cuius nullus

lus est finis; ostendemusque, uberrimam Beatis omnibus accrescere lætitiæ segetem ex bonorum omnium, quæ possident, æternitate. Bona omnia temporalia, perpetuas vicissitudines subire, continuâ vertigine circumagi, iugi instabilitate, pernicissimâque fugacitate in suum præcipitare occasum, quotidiana docet experientia: sola, quæ in cælis sunt, bona sunt solida, stabilia, firma, immobilia, æterna. Hinc rectè exclamat S. Augustinus: *O regnum Beatitudinis sempiternæ! ubi iuuentus nunquam senescit: ubi decor nunquam pallescit: ubi amor nunquam tepescit: ubi sanitas nunquam marcescit? ubi gaudium nunquam decrescit: ubi vita, terminum nescit.* Sic ipse: de illo Regno ita loquitur Isaias: *Regnum tuum, regnum omnium sæculorum.* Felix Regnum, cuius quot sunt habitatores, tot sunt possessores; quot ciues, tot Reges; felix, iterumque felix Regnum! cuius opulentia, infinitas; cuius amplitudo, immensitas; cuius duratio, æternitas; cuius dignitas, diuinitas. Sed acturi de huius Regni æternitate; de ipsâ prius agamus

Sotilog. c 35.

Isa. 57. 15.

mus æternitate. Viri Diuino ſpiritu afflati, aiunt ſolum Deum æternum eſſe, temporis Dominum; cuius regnum, ſit regnum omnium ſæculorum: alia omnia labi, & fluere, & pondere ſuo tendere in nihilum. Nam tametſi Animæ, & Beatæ mentes dicantur æternæ; non tamen ſemper fuerunt, nec niſi alieno beneficio ſunt futuræ: ita vt quodammodò fæneratitiam æternitatem, & precariam perpetuitatem habere videantur. Cæterùm clarè Diuina Oracula pronuntiant ſolum Deum eſſe propriè æternum. Quam ob cauſam, *Rex ſæculorum* nuncupatur à D. Paulo. *Antiquus dierum* à Daniele. Ab Iſaiâ; *Excelſus, & ſublimis, habitans æternitatem.* A Sijris, *Gigas ſæculorum*, ob magnitudinem potentiæ, & maieſtatem æternitatis: ſolus ergò Deus æternitate ſuâ tutus, & totus eſt, nuſquam variabilis; qui omnem temporis fluxum, & ſæculorum commutationem idem exuperat. Sicut enim immenſitas Dei, totam Dei magnitudinem, quæ abſque termino quaquaverſum ſuper cælos in immenſum diffunditur, colligit in punc-

Timot. 1. Dan. 7. 9. Iſa. 57. 15.

punctum; vt non minus habeat in puncto loci, quàm in spatio infinito: ita æternitas durationem, & quasi ætatem Dei, quæ infinito tempori coextenditur, colligit in momentum; ita vt totum possideat in instanti, siue in puncto. Sicut enim se habet immensitas ad punctum loci, ita æternitas se habet ad punctm temporis. Talem, aut hominibus, aut Angelis, æternitatem non transcribimus: solus enim Deus est, *Excelsus, & sublimis, habitans æternitatem, & Gigas sæculorum.* Isa 57. 15. Vt tamen ei, quâ fieri poterat, etiam in duratione similes fieremus; sicut *ille est viuens in sæcula sæculorum, & viuens in sempiternum:* Apoc. 10. 6. Dan. 4. 31. ita voluit & nos, qui ab æterno quidem nec fuimus, nec esse potuimus; saltem posthac in sæcula sæculorum, & in sempiternum viuere. Hæc, etsi non sit propriè dicta, & adæquata, sed quodammodò dimidiata; est tamen à Deo participata, & in futurum infinitè extensa, veraque æternitas, diuinæ æternitati dissimilis quidem duratione retro infinita; Similis tamen duratione in futurum infini-

finita, & inexhausta. Qualis ergò in illis existere debet, & exuberans in omnem partem lætitiæ copia? ubi bona omnia sunt simul congesta, & singula æterna? possessio boni infiniti, & æterni; æterna lux, æternum conuiuium, æterna lætitia, æterna laus, æterna iubilatio; æternus triumphus, æternus pulcherrimi Dei aspectus: & quidquid bonorum optari potest. Verè ergò sunt Beati. Quia, *Beatitudo* (teste Boëtio) *est status omnium bonorum aggregatione perfectus.* Beatitudo ergò est status, id est bonum quoddam permanens; quod fortunæ lusibus non subest, neque enim novit fortunæ rotam volubilem, clauum enim apposuit ei: quare bonum illud immensum, occasum ignorat, & vicissitudinem. Hinc D. Augustinus dubitans, quomodò post diem Iudicij, misericordia Dei dicatur æterna, cùm in cælo non sint Beati indigentes misericordiâ: & ait. *Rectè in æternum futuram misericordiam eius dicimus: non quia in æternum miseri erunt, & ideò in æternum eius misericor-*

3. de Consol. prof. 2.

Exposit. psal. 135. Confitemini. &c.

cordiâ indigebunt; sed quia ipsa Beatitudo, quam misericorditer miseris præstat, vt esse miseri desinant, & esse Beati incipiant, non habebit finem; & ideò in æternum misericordia eius: quod enim Iusti erimus, ex iniquis; sani, ex infirmis; viui, ex mortuis; immortales, ex mortalibus; & Beati, ex miseris, misericordia eius est: hoc autem quod ita erimus, in æternum erit; ideo misericordia est in æternum, quia benefactum, quod nobis misericorditer præstat, in æternum est. Est ergò status, & quidem omnium bonorum aggregatione perfectus: nullum enim bonum non ibi. Plato beatum illum dixit, cui nil boni deest. Et D. Bernardus: *Beatitudo est, ubi nil sit, quod nolis; & ubi totum sit, quod velis*: sic ille. Nil ibi, quod nolis; non fames, non sitis, non nuditas, non paupertas, non lassitudo, non dolor, non timor, non labor, non inimicus, non morbus, non mors: nullum ibi malum, nec pœnæ, nec culpæ. Nil ibi, quod non velis: sed totum ibi, quod tu velis; delitiæ, diuitiæ, honores, amici, salus vita. Extollit mirificè ex hoc capite,

Serm. de triplici genere bonorum.

Beatroum statum S. Augustinus: l. 22. de ciuit. c. 30. *Quanta erit illa felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum? vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Quia tunc non erit vlla necessitas; sed plena, certa, secura, sempiterna felicitas. Ipse finis erit desideriorum nostrorum; qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. O verè maximum sabbathum, non habens vesperum! Ibi vacabimus, & videbimus; videbimus, & amabimus; amabimus, & laudabimus? Ecce, quid erit in fine, sine fine? Nam quis alius noster est finis, nisi peruenire ad regnum, cuius nulls est finis? Hæc est equies ru sempiterna; sine fine erit requies ista; sine fine erit gaudium hoc; sine fine erit incorruptio. Vitam æternam habebis; requiem, quæ non habet finem. Quanto labore digna est requies, quæ non habet finem?* sed finem imponamus huic Regno, cuius nullus est finis, probando illud regnum cum infinitis quos continet, thesauris; cum immensis, quæ complectitur, bonis, posse emi, & quidem exiguo pretio. Accipite ex D. Augustino, eius pretium. & accendite ad emendum, vestrum desiderium. In psal. 93. post medium. *Venale est, venale est,*

quod

quod habeo, dicit tibi Deus. *Eme illud? Quid habes venale? Requiem*, ait, *venalem habeo; eme illam.* Dicis ei: *Quantum valet? Pretium eius, labor est. Quanto labore digna est quies, quæ non habet finem! si verùm vis comparare, & verùm iudicare; æterna requies, æterno labore rectè emitur: Verum hoc est; sed noli timere: misericors est Deus. Si enim haberes æternum laborem; nunquam peruenires ad æternam quietem. Ergò vt aliquando peruenias ad id, quod emis; non in æternum laborandum est: non quod non valeat tanti; sed vt possideatur, quod emitur. Digna est quidem emi labore perpetuo; sed necesse est, vt labore temporali ematur. Decies centena millia annorum habent finem: quod tibi dabo*, dicit Dominus, *non habet finem. Qualis misericordia Dei? non dicit decies centena millia annorum labora; non dicit, vel mille annis labora; non dicit, quingentis annis labora; sed cum viuis, inquit, labora, in paucis annis. Indè, iam requies erit; & finem non habebit*, &c. *Ecce quantum pretium damus: quodammodò vnam siliquam, ad accipiendum thesauros sempiternos*: sic ipse. Sed fors erunt, qui se labore cælum emere posse negabunt: quia sunt viri-

viribus infirmi, conditione debiles, naturâ delicatuli. Idcircò, vt & hanc ansam tibi eriperet Augustinus; aliud adhuc, & longè vilius pretium emendi cæli proponit. Cum multa simul conglobasset in laudem cæli, tandem concludit: *facilius inueniemus, quid ibi non sit; quàm, quid ibi sit? Et tamen venale est. Eme, si vis. Nec multum æstues de re magnâ, propter magnitudinem pretij. Tantum valet, quantùm habes. Noli quærere, quid habeas; sed qualis sis. Res ista te valet; tantùm valet, quantùm es tu. Te da, & habebis illam. Quid exæstuas, quid turbaris? Nunquid quæsiturus es te; aut empturus te? Ecce tu qui es, qualis es da te illi, & habebis illam. Sed malus sum, inquies, & fortè me non accipit: dando te illi, bonus eris*; sic ille. Hæc, cùm ita se habeant, cùm in cælo sint omnia æterna; & æterna comparari possint tàm exiguo pretio, labore momentaneo, nos, vt Regnum illud omnium sæculorum emamus: in rebus omnibus omittendis, & agendis; præcipuè semper spectandum, quid expostulent rationes æternæ; siue, vt explicatius dicam, quid extremus

De verbis Domini serm. 64. c. 2.

vitæ

vitæ nostræ finis exigat; quid summnm bonum, quo sunt omnia referenda; quid Deus ipse, qui summum bonum est, finis noster. Quid pustulet maior Dei gloria, cum nostrâ semper salute coniuncta. Quid super eâ re dictet, consulta fides? quid sacra scriptura? quid disciplina Christiana? Non quid sensibus arrideat: quid natura vitiata requirat: quid in præsenti maximè sit gratum, facile, iucundum. Assumat igitur, æternitatis trutinam, & ad eam omnia dicta, facta, cogitata diligenter expendat. Ita faciebat olim S. Franciscus; vndè, cum frater eius, homo arroganter insolens, ab illo semi-nudo, & algente, amariore ioco, quam deceret fratrem, rogasset, sudoris guttam sibi drachmâ venderet: lætissimus respondit; se iam pridem totum Domino vendidisse, & quidem ingenti pretio sempiternæ vitæ. Idem, post aliquot annos, grauissimis doloribus exagitatus, & nouis insuper molestijs à dæmone diuexatus, vt iam humanæ vires, ferendo, vix essent: audijt è cælo, sibi verè gaudendum; quod

quod per eas tribulationes tantùm ſibi theſaurum acquireret, cui nullus in terrâ comparari poſſet; licet tota terra in aurum; omnes lapides, in gemmas; omnes aquæ, in balſamum verterentur: quâ voce cæleſti ſic eſt recreatus, vt iam non ſentiret dolorem; ſtatimque aduocatis præ gaudio fratribus, narraret, quod è cælo ſolatium accepiſſet. Verè ergò,
Pſal. 83. *Beati, qui habitant in domo tuâ Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Æternitas, ſæculum vnum eſt; annus vnus eſt, dies vnus; imò punctum vnum, propter indiuiſibilem vnitatem infiniti. Tamen dies ſunt infiniti, anni infiniti, infinita ſæcula,
1. Corin. propter immenſitatem. *Dies Domini.*
3. Non eſt alia ætas digna Deo, quàm æternitas, nec alio digna æternitas, quàm Deo. Et nos æternitate fruentes in cælo, erimus Diuini, pleni Deo, filij Dei; viuemus cum Deo, erimus quaſi Dij. O æternitas! Magnitudo Dei, eſt immenſitas; Natura Dei, eſt bonitas; virtus Dei, eſt infinitas; voluntas Dei, eſt æquitas: lex Dei, eſt ſanctitas: vita Dei, eſt feli-

felicitas: ætas Dei, eſt æternitas. O admirabilem ætatem! Ætas, quæ nec tranſit, nec venit, nec in circulum reuertitur: ſed commenſurata, (ſi dicere liceat) & adæquata Deo. Sicut enim ille immobilis eſt, & omnia mouet: ſic æternitas ſtat ſemper immota, vt centrum, & axis; voluit tamen tempus, & mundum, vt rotam, vel ſphæram. Ideoque æternitas omne tempus includit: præteritum, quia erat; præſens, quia eſt: futurum, quia erit. Non ſic erat, vt tranſierit, vti dies heſternus, quia fuit, & non eſt: non eſt, quomodò præſentis temporis inſtans, quod in ictu oculi currens eſt, & non eſt. Non erit, quia quod erit, nunc non eſt, ſed futurum expectatur. Sicut dies craſtinus: ſed erat, ſine principio, & ſine medio: & erit ſine termino. O ætas incomprehenſibilis! ætas antiquiſſima, & prima! ætas nouiſſima, & vltima! imò nec prima, nec vltima! ætas vnica, & ſola! Dies vnus: *Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia.* Quis te poterit laudare. o beata æternitas? Tu es antiqua, *pſal. 83.*
&

& noua; non prius antiqua, quàm noua; non prius noua, quàm antiqua: imò ideò antiqua, quia noua; ideò noua, quia antiqua. Antiqua es, O æternitas! quia ſemper fuiſti: Noua es, quia ſemper eadem es: Non deficit vnquam, O beata æternitas! non mutaris vnquam; quotidiè refloreſcis, & renouas omnia inferiora, cùm ſemper ſtes immobilis. Æternitas regnat, æternitas vincit, æternitas imperat, æternitati laudes, æternitati gratias, æternitati triumphales honores. Ad hanc æternitatem vos invito; hanc æternitatem vobis opto; hanc æternitatem precor, & ſpero.

INDEX

INDEX CAPITVM.

PROOEMIVM

CAPUT VII.

CAPUT VIII

PROOEMIVM.

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CAPUT IV.

FINIS.

FACULTAS
R. P.
PROVINCIALIS.

EGo infraſcriptus Præpoſitus Provincialis Provinciæ Flandro-Belgicæ Societatis *IESV*, do facultatem vt typis vulgetur liber cui titulus *Veteris hominis per expenſa quatuor nouiſsima Metamorphoſis &c.* Auctore *P. Guilielmo Staniburſto* Societatis noſtræ Sacerdote, quem prius examinarunt deputati ad id cenſores & prælo dignum cenſuerunt. In quorum fidem hiſce manu propriâ ſubſcripſi, eaſque ſolito officij mei ſigillo munitas dedi. *Antuerpiæ* 20 *Novembris* 1660.

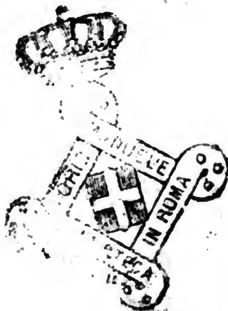
IOANNES RENTERGHEM.

APPROBATIO.

HÆc veteris hominis Metamorphosis, & Novi Genesis, Auctore R. P. Guilielmo Stanihursto *Societatis* IESU, *cum sit ad veterem hominem exuendum, & novum hominem induendum quasi parænesis, censeo dignum qui fiat publici iuris.*

Actum 31. *Martij.* 1661.

C. VOOCHTS, *Canonicus* S. T. L. *& Archidiaconus Antverpiensis Lib. Censor.*

SVMMA
PRIVILEGII REGII.

PHilippus Dei gratiâ Hiſpaniarum, Indiarumque, &c. Rex Catholicus, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Seren. Belgarum Princeps, diplomate ſuo ſanxit, nequis librum cui titulus eſt *Veteris Hominis per expenſa quatuor noviſsima Metamorphoſis & novi Geneſis*, Auctore *R. P. Guilielmo Stanihurſto* Societatis *IESV*, præter *Cornelij Woons* voluntatē, ullo modo in Belgio intra ſex annos proximos imprimat, aut alibi terrarum impreſſum in has inferiores Germaniæ ditiones importet venalémve habeat. Qui ſecus faxit, confiſcatione Librorum, & pro ſingulis exemplaribus huc illatis triginta florenorum penſione mulctabitur: uti latiùs patet in litteris Bruxellæ 22 Ianuarij datis anno 1661.

Signat.

Loyens.

8 – 1

